

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३३ अडू ५-६ माद्र-आश्विनपूर्णिमा (यैश्वाःपुनिह-कतिंपुनिह)

रु.१५/-

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्दभूमि

बुस २५४९

ने. सं. ११२५ यंयाःपुनिः / कतिपुनिः

२०६२, भाद्र/आश्विन पूर्णिमा

वर्ष ३३ अंक ५/६

The Ananda Bhoomi A Buddhist Monthly:

Year. 33 No. 5/6

बौद्ध वचन

नन्थि रागसमो अग्गि – नन्थि दोससमो कलि ।
नन्थि खन्धसमा दुखा – नन्थि संति परं सुखं ॥

राग जस्तो आगो अर्को छैन, द्वेष जस्तो अपराध अरु
छैन, पञ्चस्कन्ध समान दुःख अरु छैन, शान्ति जस्तो
सुख अर्को छैन ।

There is no fire like lust, no sickness like hatred, no sorrow like separateness, no joy like peace.

कार्यालय ठेगाना

आनन्दकुटी विहार गुथि

पोस्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkutibihar@ntc.net.np

वार्षिक रु. १५०।-

इकप्रति रु. १५।-

वार्षिक ग्राहक बढी साहियोग गरी

आनन्दभूमि

९

विषय सूची

१) सम्पादकीय	-	२
२) पाठक प्रतिक्रिया	-	३
३) विज्ञान, वहम र शून्य	-डा. गणेश माली	४
४) तशागत भेट्टेछैन	-तेजेश्वरबाबु गवाः	५
५) बौद्धधर्ममा देखापरेका विकृति र विचलनहरू	-डा. सतुभाई डाँगेल	६
६) आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर	-रलसुन्दर शाक्य	१०
७) दिवंगत भिक्षु अमृतानन्दको व्यक्तित्व	-ईश्वरभान सिंह	१५
८) पालि शब्दको छोटो अध्ययन	-सुजनो भिक्षु	१७
९) बौद्ध शिक्षा चिन्तन मनन	-पुष्टल शाक्य	१८
१०) बालमञ्च	-	२०
११) धर्मदत भिक्षु अमृतानन्द	-भिक्षु बोधिज्ञान	२२
१२) Vague and uncertain life	-Bhikkhu Sangharakshit	२४
१३) Knowing how to be satisfied	-Ven. Master Hsing Yun	२६
१४) बौद्ध गतिविधि	-	२८

आवरण पृष्ठ

सन् १९७४ मा थाइलैण्ड भ्रमणको क्रममा
बैकेकमा प्रवचन दिनहुँदै दिवंगत
भिक्षु डा. अमृतानन्द महास्थविर

आनन्दभूमिको
गहन लेख, गति
घटेका विभिन्न
बौद्ध पञ्चनोत्त
गरिएकोमा खु
जसको कारण
सबैबर्गीका पाठ्य
गाइरहेको विषय

मां

स्व

सम्पादकीय

शुभकामना !!!

निर्देशक

भिक्षु कमारकाशयप महास्थविर

सल्लाहकार

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर
तीर्थानारायण मानन्धर

सर्वपादक

भिक्षु धर्मसूति

प्रबन्ध सर्वपादक

संघरत्न शाक्य

व्यवस्थापक

डा. अनूप श्रेष्ठाचार्य

सहयोगी

श्रा. प्रजारत्न / श्रा. अशोक

आर्थिक व्यवस्थापक

माणिकरत्न शाक्य

विशेष सहयोगी

त्रिभुवनन्धर तुलाधर

सहयोगी

मणिरत्न तुलाधर

सहयोगी

बुद्धजन्मी समारोह समिति (श्रीधः),
भिक्षु मैत्री महास्थविर (लुम्बिनी), अ. इन्द्रावती,
सत्यना शाक्य, उमिला महर्जन, सरिता अवाले,
नरेश वज्राचार्य / विद्यादेवी शाक्य (बुटवल),
सुनकेशरी श्रेष्ठ (बनेपा), याम शाक्य (बैनी),
सर्जु वज्राचार्य (पाल्या), उत्तम बुद्धाचार्य (पोखरा),
कृष्णप्रसाद शाक्य (बागलुड), विजय गुरुड (लमजुङ),
शेखर शाक्य (नारायणगढ),
सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा),

कठप्प्युठर सञ्ज्ञा

तथा

आवरण सञ्ज्ञा

नसना कम्प्युटर सर्विस, ४२४७०६५

बुद्धप

सुप्रवाह प्रकाशन प्रा. लि., ४२८०६९४

प्रकाशक

आनन्दभूमि विहार गुथि
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

विश्वका रोचक घटनाहरू र बौद्ध प्रश्नोत्तर समावेश गरियोस् ।

आनन्दभूमिको विगत अंकहरूमा बौद्धधर्मका गहन लेख, गतिविधिहरूका साथै विश्वमा घटेका विभिन्न रोचक घटनाहरू र बौद्ध प्रश्नोत्तर पनि समावेश गरिएकोमा खुशी लागेको छ। जसको कारण आनन्दभूमि पत्रिका सबैवर्गका पाठकहरूलाई रुचिकर हुँदै गईरहेको थियो। तर गत केही

अंकदेखि यस्ता सामग्री समावेश नगरिएकोले खल्लो अनुभव भइरहेको छ। तसर्थ उक्त सामग्रीहरू पुनः समावेश गर्नको लागि हार्दिक अनुरोध गर्दछु। साथै आनन्दभूमिको उत्तरोत्तर प्रगति कामना गर्दछु।

सुमेन्द्र महर्जन
ओमबहाल, काठमाडौं

मंगलमय कामना

विजयादशमी

तथा

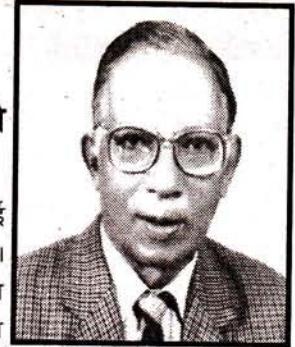
शुभ दीपावली २०६२ को
उपलक्ष्यमा समस्त नेपालीमा हार्दिक
शुभकामना व्यक्त गर्दछौं।

स्वयरभू व्यवस्थापन तथा संरक्षण महासमिति
परिवार
स्वयरभू काठमाडौं

विज्ञान, ब्रह्म र शून्य

डा. गणेश माली

विज्ञान, ब्रह्म र शून्य हेदा सेरी परस्पर विरोधी देखिए तापनि यिनीहरूवीच गहिरो सम्बन्ध छ। वैदिक धर्ममा संसार (विश्व) को सारभूत सकिय तत्व (Active Principle) ब्रह्म मानिन्छ। ब्रह्मकै कारणले सम्पूर्ण विश्व चलायमान छ, परिवर्तनशील छ, सम्पूर्ण प्राणीहरूमा पनि जीवन मरण रूपी परिवर्तनहरू भइरहेका छन्। जगतै ब्रह्म मय छ, अनु परमाणुदेखि लिएर विश्व ब्रह्माण्डसम्म ब्रह्म नै व्याप्त छ। सर्वय यसका कान, आँखा आदि इन्द्रियहरू छन्, र सबैलाई व्यापा गरिरहेको छ। हामी प्रत्येक भित्र यसकै अंश छ, यसकारण हामी परिवर्तनशील हुँदैछौं। यो चेतनमा मात्र होइन जडमा पनि छ। विश्वमा जे जिति छन् सबैमा यो छ। यसैको बारेमा भनिन्छ, यो पूर्णछ, पूर्णवाट पूर्ण निकाले पनि पूर्ण नै बाकिरहन्छ : 'पूर्णामा: पूर्ण मिद पूर्णान् पूर्ण मिदु च्येत, पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्ण मेवस्व शिष्य ते !'

ब्रह्मको अर्थ छोटकरीमा सबैथोक (Everythingness) मानिन्छ। यसैको सकिय स्वरूपलाई पछि ईश्वर भनियो। परमेश्वर भनियो र यसैबाट ऐश्वर्यशाली देवी देवताहरूको कल्पना गरियो।

बुद्धधर्ममा संसार (विश्व) का वास्तविक लक्षणहरूमा तीनवटा प्रमुखहरू अनित्यता, दुख र अनात्मकता। संसारको मूलस्वभाव परिवर्तनशीलता हो। यहाँ कुनै पनि स्थिर छैन सबै क्षणिक छन्। कार्य कारण थद (हेतुवाद) को नियमअनुसार परिवर्तनशील छन्। यही क्षणिकवालाई अलि विस्तृतरूपमा हेयो भने यहाँ आफू र आफ्नो भनी जिति पनि व्यवहारमा नामाकरण गरिन्छ, ती सबै व्यवहारको लागि मात्र भएर वास्तवमा तिनीहरूको अस्तित्व हुँदैन-यसकारण सबै अनात्मिक र शून्यसरी हुँच्छन्, एउटा स्थिर तत्व 'आत्मा' भन्ने कुनैमा पनि हुँदैन किनकी त्यसरी अपरिवर्तनशील केही पनि छैन। त्यसकारण बुद्धधर्ममा अनित्यताको मूल कारण केही पनि छैन, विश्व स्वरूपले कार्य कारण प्रणाली (हेतु-प्रत्येय-वाद) अन्तर्गत परिवर्तनशील छ। यही निर आएर वैदिक धर्मको प्रत्येक परिवर्तनशील पदार्थको कारण स्वरूप रहने ब्रह्मलाई बुद्धधर्मले स्वीकार गरेनन्। तब यस जगत्को सार रूपमा वाँकी रहन्छ-शून्य। पदार्थ छ शक्ति छ, तर यिनीहरू नित्य परिवर्तनशील हुनाले यिनीहरूको कुनै स्थितिको पनि अस्तित्व छैन। भूतकालमा यिनीहरूको अस्तित्व रहेन, न वर्तमानमा छ, न भविष्यमा नै हुनेछ।

विज्ञानको पृष्ठभूमिमा हेनै हो भने, यो विश्व ब्रह्माण्डको सारतत्व पदार्थ-शक्ति रहेको छ। आधिनिक विज्ञानले पदार्थलाई शक्तिको एकरूप र शक्तिलाई पदार्थकै एक सकिय रूप मानेको छ,

र दुवै परस्परमा परिवर्तन भई साटिक शकिने मासिएको छ। अर्थात् पदार्थ शक्तिमा रूपान्तरित हुँच्छ भने शक्ति पदार्थको रूपमा संचय पनि हुनसक्छ।

यो विश्व यही पदार्थ शक्तिको कारण कार्य पद्धति (हेतुवाद) अनुकूल चलिआएको परिवर्तनशील जमघट मात्र हो। र पदार्थ शक्तिको यो चाल स्वरूपूर्त (अर्थात् पदार्थ शक्तिको आफ्नै प्रकृति (स्वभाव, गुण) अनुसार हुने हुनाले विज्ञानले कुनै बाहिरी हर्ताकर्तालाई मान्दैन। अर्थात् कसैले चलाएर मात्रै पदार्थ शक्ति सकिय र परिवर्तनशील भएको भन्ने कुरोलाई मान्दैन।

यही पदार्थ शक्तिको गतिशील स्थितिको कर्तालाई यता वैदिक धर्ममा आएर 'ब्रह्म' भन्ने संज्ञा (नाम) दिइयो। यसरी ब्रह्म जहाँ पनि जे मा पनि हुने भयो जहाँ जहाँ अतिमयता र परिवर्तन छ सबै ब्रह्म अन्तर्गत नै हुने भयो। ब्रह्मको कारण पदार्थ शक्तिको स्वरूपूर्त चाल भएको भन्नु र सो स्वरूपूर्त चाललाई नै ब्रह्मको सकियस्वरूप मान्नु एउटै कुरो हुन आउँछ। कार्य कारण पद्धतिमा प्रतिवद्ध पदार्थ शक्तिको स्वरूपूर्त चाललाई ब्रह्मको मूर्तरूप मानिएपछि यहाँ ब्रह्म बाहेक अरू केही पनि हुने भएन। ब्रह्म नै जहाँ पनि जे मा पनि हुने भयो। सबै थोक जे जिति उत्पन्न भएका छन् ब्रह्मबाटै भएका छन् र ब्रह्ममै विलाएर जान्छन्।

यहाँ सम्म त ब्रह्म र विज्ञानका धारणा संगसँगै गाइरहेको देखिन्छ, तर पछि गएर जब ब्रह्मलाई पदार्थ शक्तिको सकियस्वरूप भन्दा अलगै पदार्थ-शक्तिलाई चाल दिने तत्वको रूपमा मानिन थाल्यो तब ब्रह्म र विज्ञानमा फाटो हुन गयो। जड चेतन सबैलाई कियाशील गरिरहने ब्रह्मलाई जब पदार्थ-शक्तिबाट अलग्याई एउटा सकिय तत्वको संज्ञा दिइयो, र यसलाई अजर अमर र नित्य मानिन थाल्यो र खास गरी जीवित प्राणीहरूमा परिवर्तन ल्याउने उनीहरूमा विद्यमान ब्रह्मको सकिय मात्र अंशलाई आत्माको संज्ञा दिइयो तब विज्ञानभन्दा ब्रह्मको स्वरूप धेरै फरक भएर गयो। फेरि जसै ब्रह्मबाट ब्रह्मकै मूर्तरूप स्वरूप अनेक शक्तिधानी देवी देवताहरूको कल्पना गरियो र ती देवताहरूलाई खुसिपारी आफ्नो मतलब साधने परिपाटी चल्यो, तब यस्ता अन्धविश्वासहरूको कारण वैज्ञानिक चिन्तनबाट हिन्दुधर्म चाठिएर गयो।

यस्तै बौद्ध चिन्तनमा सर्वम् अनित्यम् र सर्वम् अनात्मको अवधारणको आधारमा यस जगत्का जड चेतन पदार्थहरूलाई

विश्लेषण गर्दै जाँदा अन्तत्वगत्त्वा कुनै पनि केही पनि होइन भन्ने जुट सबै २ वटा सरी हुन् भन्ने अवधारणा बन्यो, वैज्ञानिक चिन्तनको आधारमा पनि आखिरमा सबै थोक परमाणविक कणहरू र शक्तिरंग बाहेक अरू केही पनि होइनन् भन्ने चिन्तनसँग विलकुल मेल खान जान्छ । यहाँ जे जति थिए, छन् र हुनेछन् सबै परमाणविक कढाधार शक्तिरंगको विभिन्न जमघटवाहेक केही पनि होइनन् । व्यवहारको लागि मात्र शब्दहरू प्रयोग गरिन्छ केही पनि होइनन् ।

यहाँ सम्म त बौद्धदर्शन को शून्यवादी विचारधारासँग विज्ञानको मेल खान जान्छ । तर जब बुद्धधर्ममा दुखबाट लोकलाई उद्धार गर्ने आर्य अवैधिक कार्यवाहेक अनेक देवी देवताहरू र शक्तिहरूलाई मूर्तरूप दिई कल्पना गरियो, दुखबाट उद्धार गर्ने अनेक चमत्कारिक

दिव्य व्यक्तिहरूको कल्पना गरियो, अनि अन्धविश्वास र विशुद्धिको कारणले बुद्धधर्म विज्ञानबाट टाढिई गयो ।

यसरी हामी देख्छौं कि शुरूमा विज्ञान, ब्रह्म र शून्यमा तादात्म्यता देखिए तापनि पछि गएर ब्रह्म तथा शून्य दुवैमा अनेक चमत्कारिक शक्तिधारी देवी देवताहरू र अन्धविश्वासमा आधारित अनेकौं रीतिरिवाजहरूको सिर्जना हुन गयो । तब विज्ञानबाट ब्रह्म र शून्य टाढिएर गए । यद्यपि विज्ञान सत्यको खोजीमा छ भने ब्रह्म र शून्यले जगत्को वास्तविकतालाई नै व्यक्त गर्न खोजी रहेको छ । ब्रह्म जस्तै अन्य ईश्वरवादी धर्महरू विज्ञानबाट टाढिई जानुको मूल कारणमा पनि चमत्कारी देवी देवता र विज्ञानले मान्न नसक्ने संस्कारहरू रहेका छन् ।

तथागत भेटिनेछन् ! ! !

तेजेश्वरस्बाबु व्यंगः

निष्ठाछौं, सूर्यविनायकमार्ग,

सिपाडोल-१ भक्तपुर ।

यताउतै, जताततै !

आफै डोबहरूमा

सबै सबैले

भेटिनु पर्ने;

तथागत !

अन्त चहारेर

चहारेरै भेटिन्छ कहाँ र ?

अनि त

चित्तलाई बुझाएर;

तथागत !

आफै पाइलाका डोबहरूमा

मैले,

तिमीलाई

भेटाउने

चेष्टा धुनी जगाइरहेछु ।

त्यसैले;

बुढ !

एकफेर

सबै सबैले

आफै पाइलाका डोबहरूमा

तिमा पदचिन्ह

नियालि दिए हुन्थ्यो;

चहारि दिए हुन्थ्यो !

तथागत भेटिने छन् !

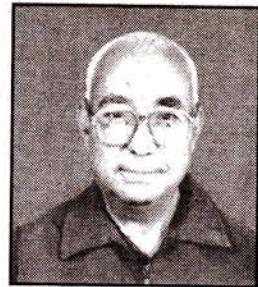
बुढ भेटिने छन् !!!

अनगिन्ती पाइलाहरूका
पदचापहरूमा
तिमो पदचिन्ह
भेटाउन नसकेर
आफै पाइलाहरूका
डोबमा;
तथागत !
तिमीलाई चहारिरहेछु !
भेटिएला भेटिएला जसो
नजिक नजिक नजिकिन थाल्छु-
उत्ति नै खेर;
तथागत !
तिमा डोबहरू
पर.... पर.... पुगिहाल्छन्
टाढा.....टाढा..... अगाडि !
थकित भएर
हैरान..... हैरान..... ;
बुढ !
निस्सासिन पुग्छु
कठै; आफै !
तै नि;
चित्तलाई बुझाएर
तथागत !
फेरि फेरि
पाइलाहरूको
पदचिन्ह चाहार्न थाल्छु

बौद्ध इतिहासका केही पृष्ठहङ्क :

बुद्ध धर्ममा देखापरेका विकृति र विचलनहरू सम्बन्धमा एक अध्ययन (४)

-डा. सानुभाइ डंगोल

बुद्ध धर्मबाट शाक्यमुनि बुद्धको विस्थापन

बुद्ध धर्ममा वज्रयान सम्प्रदायको उदय भएपछि बुद्ध धर्ममा यस प्रकारका विकृति र विचलनहरू मात्र देखा परेका होइनन् बल्कि यस सम्प्रदायले शाक्यमुनि बुद्धलाई नै बुद्ध धर्मबाट विस्थापित गरेर वज्रपाणि नामक यक्षलाई वज्रधर वा वज्रसत्त्वको नाम दिएर शाक्यमुनि बुद्धको स्थानमा प्रतिष्ठापन पनि गरेका छन्। इन्द्रको आयुध वज्रलाई शुन्यताको प्रतीक मानेर स्थापना गरिएको वज्रयानमा वज्रलाई धारण गर्ने वज्रधर अथवा वज्र तत्त्वबाट बनेको वज्रसत्त्वले बुद्ध धर्ममा प्रवेश गरेपछि वज्रसत्त्व वा वज्रधर नै आदि बुद्धको रूपमा बुद्ध धर्ममा देखा पर्दछन्। अनि शाक्यमुनि बुद्ध क्रमशः यस परम्पराबाट विस्थापित भएर जान्छन् पनि। वज्रयानका आचार्यहरूले नित्य रूपमा स्थापना गरी पुजा, अर्चना गरिने गुरुमण्डलको अर्चना गर्दा पढिने अद्वयवज्रकृत गुरुमण्डलार्चन नामक पुस्तकमा उल्लेखित श्लोकहरूबाट पनि यो कुरा पुष्टि हुने देखिन्छ। उदाहरणको लागि सोही पुस्तकमा उल्लेखित केही श्लोकहरू यहाँ उद्धरण गरिन्छ:

“वन्दे श्री वज्रसत्त्व भुवनवर गुरुं सर्वबुद्ध भवन्तं ।
नानारूप नयनं तिमिरं भयहरं निर्मलं मेरुस्त्वं ॥१॥
धर्माधारं मुनीन्द्रं जिनवर सुगतं मण्डलं वज्र धातु ।
सर्वानन्दैकरूपं सहजसुखमयं देहि नो मोक्षहेतुम् ॥२॥
गुरुबुद्धं गुरुधर्मं गुरुसंघं तथैवच ।

गुरुवज्रधरं चैव गुरुसवान्नमाम्यहम् ॥३॥”¹⁶ अर्थात्

“विभिन्न रूप धारण गरेर अन्यकारको भयलाई हरण गर्ने निर्मल रूप भएका मेरु निवासी तीनै लोकमा श्रेष्ठ सबै बुद्धहरूको रूप धारण गर्ने वज्रसत्त्वलाई वन्दना ॥१॥ धर्मको आधार मुनिहरूमा श्रेष्ठ वज्र धातु मण्डल निवासी सबै आनन्दहरूको स्वरूप जिनवर सुगतबाट हामीलाई मोक्षको उद्देश्यले सहज सुख प्रदान गरोस् ॥२॥ गुरु बुद्ध, गुरु धर्म, गुरु संघ र गुरु वज्रधर सहित सबै गुरुहरूलाई नमस्कार गर्दछु ॥३॥

वज्रसत्त्वको पूर्व रूप

वज्रसत्त्वको पूर्वरूप वज्रपाणि भन्ने यक्ष हो। वज्रपाणीको पूर्वरूप सम्बन्धमा संस्कृत भाषामा लिखित बौद्ध ग्रन्थहरूमा धेरै उल्लेख भएका छन्। अष्टसहस्रीका पज्ञापारमितामा वज्रपाणीलाई प्रधान यक्ष मानिएको छ भने सुवर्ण प्रभासमा यक्षहरूको सेनापति वा राजा। सद्धर्मपुण्डिरिकमा बोधिसत्त्व अवलोकितेश्वरको निर्माण कायाको रूपमा। बोधिसत्त्व अवलोकितेश्वरको निर्माण कायाको रूपमा अवतरण भएपछि यही यक्षलाई बोधिसत्त्व र प्रत्येक बुद्धसहित हिन्दू धर्मका ब्रह्मा, नारायण, इन्द्र, महेश्वर आदि देवताहरूलाई दमन गरी वज्रमण्डलमा प्रवेश गराउने वज्रसत्त्व वा वज्रधरको रूपमा प्रतिष्ठापित गराइन्छ।¹⁷ यस प्रकार वज्रयान परम्पराले शाक्यमुनि बुद्धलाई बुद्ध धर्मबाट विस्थापित गरी वज्रपाणि भन्ने यक्षलाई उठाएर सबै बुद्धहरूभन्दा माथि वज्रसत्त्व वा वज्रधरको रूपमा प्रतिष्ठापित गरेकोबारे श्री स्नेलग्रोभले वज्रयानका तन्त्र ग्रन्थहरूबाट उद्धरण गरेका केही श्लोकहरू यस प्रकार छन्:

“Placing his vajra on his heart, he said to all the Buddhas: 'O all you Tathagatas. I do not comply.' They said: 'O why?', and he replied: 'O Lords, there are evil beings, Maheshvara (Siva) and others, who have not been converted by all of you Tathagatas. How am I to deal with them?' In response the Re-splendent One (Vairochana) relapsed into the state of composure known as Wrathful Pledge-Vajra, the great compassionate means of all the Tathagatas, and enunciated the syllable HUM. At once there emerged from the vajra at the heart of Vajrapani the Lord Vajradhara who manifested a variety of fearful Vajrapani-forms, reciting the verse: Oho! I am the means of conversion, possessed of all means. Spotless, they assume a wrathful appearance so that beings may be converted by these means.”¹⁸ अर्थात्

“आफ्ना वज्रलाई हृदयमा पसारेर उसले सबै बुद्धहरूलाई भने - ‘हे सर्व तथागतहरू, म मान्दिन’ उनीहरूले ‘किन’

¹⁶ आशाकाजी वज्राचार्य, गुरुमण्डलार्चन पुस्तकम् (ललितपुर: आशाकाजी वज्राचार्य, २०४६), पृ १२१३

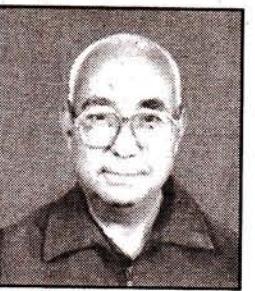
¹⁷ Snellgrove, f.n. No. 13, pp. 134-137

¹⁸ Ibid, p. 136

बौद्ध इतिहासका केही पृष्ठहकः

बुद्ध धर्ममा देखापरेका विकृति र विचलनहरू सम्बन्धमा एक अध्ययन (४)

-डा. सानुभाइ डंगोल

बुद्ध धर्मबाट शाक्यमुनि बुद्धको विस्थापन

बुद्ध धर्ममा वज्रायान सम्प्रदायको उदय भएपछि बुद्ध धर्ममा यस प्रकारका विकृति र विचलनहरू मात्र देखा परेका होइनन् बल्कि यस सम्प्रदायले शाक्यमुनि बुद्धलाई नै बुद्ध धर्मबाट विस्थापित गरेर वज्रपाणि नामक यक्षलाई वज्रधर वा वज्रसत्त्वको नाम दिएर शाक्यमुनि बुद्धको स्थानमा प्रतिष्ठापन पनि गरेका छन्। इन्द्रको आयुध वज्रलाई शुन्यताको प्रतीक मानेर स्थापना गरिएको वज्रायानमा वज्रलाई धारण गर्ने वज्रधर अथवा वज्र तत्त्वबाट बनेको वज्रसत्त्वले बुद्ध धर्ममा प्रवेश गरेपछि वज्रसत्त्व वा वज्रधर नै आदि बुद्धको रूपमा बुद्ध धर्ममा देखा पर्दछन्। अनि शाक्यमुनि बुद्ध क्रमशः यस परम्पराबाट विस्थापित भएर जान्छन् पनि। वज्रायानका आचार्यहरूले नित्य रूपमा स्थापना गरी पुजा, अर्चना गरिने गुरुमण्डलको अर्चना गर्दा पढिने अद्वयवज्रकृत गुरुमण्डलार्चन नामक पुस्तकमा उल्लेखित श्लोकहरूबाट पनि यो कुरा पुष्टि हुने देखिन्छ। उदाहरणको लागि सोही पुस्तकमा उल्लेखित केही श्लोकहरू यहाँ उद्धरण गरिन्छ:

“वन्दे श्री वज्रसत्त्व भुवनवर गुरुं सर्वबुद्ध भवन्तं ।
नानारूप नयन तिमिरं भयहरं निर्मलं मेरुसस्थं ॥१॥
धर्माधारं मुनीन्द्रं जिनवर सुगतं मण्डलं वज्र धातु ।
सर्वानन्दैकरूपं सहजसुखमयं देहि नो मोक्षहेतुम् ॥२॥
गुरुबुद्धं गुरुर्धर्मं गुरुसंघं तथैवच ।

गुरुवज्रधरं चैव गुरुसवान्नमास्यहम् ॥३॥”¹⁶ अर्थात्

“विभिन्न रूप धारण गरेर अन्यकारको भयलाई हरण गर्ने निर्मल रूप भएका मेरु निवासी तीनै लोकमा श्रेष्ठ सबै बुद्धहरूको रूप धारण गर्ने वज्रसत्त्वलाई बन्दना ॥१॥ धर्मको आधार मुनिहरूमा श्रेष्ठ वज्र धातु मण्डल निवासी सबै आनन्दहरूको स्वरूप जिनवर सुगतबाट हामीलाई मोक्षको उद्देश्यले सहज सुख प्रदान गरोस् ॥२॥ गुरु बुद्ध, गुरु धर्म, गुरु संघ र गुरु वज्रधर सहित सबै गुरुहरूलाई नमस्कार गर्दछु ॥३॥

वज्रसत्त्वको पूर्व रूप

वज्रसत्त्वको पूर्वरूप वज्रपाणि भन्ने यक्ष हो। वज्रपाणीको पूर्वरूप सम्बन्धमा संस्कृत भाषामा लिखित बौद्ध ग्रन्थहरूमा धेरै उल्लेख भएका छन्। अष्टसहस्रीका पञ्चापारमितामा वज्रपाणीलाई प्रधान यक्ष मानिएको छ भने सुवर्ण प्रभासमा यक्षहरूको सेनापति वा राजा। सद्धर्मपुण्डिरिकमा बोधिसत्त्व अबलोकितेश्वरको निर्माण कायाको रूपमा। बोधिसत्त्व अबलोकितेश्वरको निर्माण कायाको रूपमा अवतरण भएपछि यही यक्षलाई बोधिसत्त्व र प्रत्येक बुद्धसहित हिन्दू धर्मका ब्रह्मा, नारायण, इन्द्र, महेश्वर आदि देवताहरूलाई दमन गरी वज्रमण्डलमा प्रवेश गराउने वज्रसत्त्व वा वज्रधरको रूपमा प्रतिष्ठापित गराइन्छ।¹⁷ यस प्रकार वज्रायान परम्पराले शाक्यमुनि बुद्धलाई बुद्ध धर्मबाट विस्थापित गरी वज्रपाणि भन्ने यक्षलाई उठाएर सबै बुद्धहरूभन्दा माथि वज्रसत्त्व वा वज्रधरको रूपमा प्रतिष्ठापित गरेकोबारे श्री स्नेलग्रोभले वज्रायानका तन्त्र ग्रन्थहरूबाट उद्धरण गरेका केही श्लोकहरू यस प्रकार छन्:

“Placing his vajra on his heart, he said to all the Buddhas: 'O all you Tathagatas. I do not comply.' They said: 'O why?', and he replied: 'O Lords, there are evil beings, Maheshvara (Siva) and others, who have not been converted by all of you Tathagatas. How am I to deal with them?' In response the Resplendent One (Vairochana) relapsed into the state of composure known as Wrathful Pledge-Vajra, the great compassionate means of all the Tathagatas, and enunciated the syllable HUM. At once there emerged from the vajra at the heart of Vajrapani the Lord Vajradhara who manifested a variety of fearful Vajrapani-forms, reciting the verse: Oho! I am the means of conversion, possessed of all means. Spotless, they assume a wrathful appearance so that beings may be converted by these means.”¹⁸ अर्थात्

“आफ्ना वज्रलाई हृदयमा पसारेर उसले सबै बुद्धहरूलाई भने - ‘हे सर्व तथागतहरू, म मानिन ।’ उनीहरूले ‘किन’

¹⁶ आशाकाजी वज्राचार्य, गुरुमण्डलार्चन पुस्तकम् (ललितपुर: आशाकाजी वज्राचार्य, २०४६), पृ १२१३

¹⁷ Snellgrove, f.n. No. 13, pp. 134-137

¹⁸ Ibid, p. 136

भनेपछि उसले प्रत्युत्तमा
हुन नपाएका महेश्वर
छन्, मैले उनीहरूसँग
बैरोचनले ‘सर्व तथागत
वज्र प्रनिधि भन्ने व्याप्ति
गर्नु भयो । तत्कालै वज्र
वज्रधर उत्पन्न भइ बिन
गरेर अहो, म सबै उ
हुं । छिद्ररहित, उनीहरू
सबै यही उपायाङ्काले
यीनै वज्रपाणिहरूले य
अपनाएको क्रियाकला

“Then Vajrapani said:
“HUM ! As great gods who
fell down on their own ground,
they went to Vajrapani himself (Maheshvara).
He was quite de-

त्यक्तपाणिहरू बद्ध
चरे । जसै उन्हाले य
दूला देवताहरूका दुल
मरी हुने र उनीहरू
पनि अनीमा लडे

नेवार बौद्ध धर्म
बुद्ध धर्मको बद्धाया
काठमाडौं उपर्यन्त
वज्रायान परम्परा
विचलनहरूले ।
देखिन्छ । काठमाडौं
नेवार बौद्ध धर्म
मुहूर तारा हो य
रही जाए तारीन ।
देखिन्छ । नेवार
भने नेवार बौद्ध
विस्थापितहरू भिन्न
परम्पराहरूका देखिन्छ ।
देखिन्छ । नेवार
पुस्तुको मुहूर व
वज्रायान परम्परा
मुद्रा तथा नैकून

भनेपछि उसले प्रत्यूतर दिए - 'तपाईं तथागतहरूबाट दीक्षित हुन नपाएका महेश्वर (शिव) र अरु खराव प्राणीहरू बाँकी नै छन्, मैले उनीहरूसँग कसरी व्यवहार गर्ने हो।' प्रत्यूतरमा वैरोचनले 'सर्व तथागतहरूको करुणापूर्ण उपाय अर्थात् भयानक वज्र प्रतिनिधि भन्ने ध्यानमा लीन हुनु भयो र हुं भन्ने मन्त्र प्रतिपादन गर्नु भयो। तत्कालै वज्रपाणिको हृदयमा रहेको वज्राबाट भगवान् वज्रधर उत्पन्न भइ विभिन्न डरलार्दो वज्रपाणिहरूको रूप धारण गरेर अहो, म सबै उपायहरूलाई अपनाएर दीक्षा दिने उपाय हुं। छिद्ररहित, उनीहरूले भयानक रूप धारण गरे ताकि उनीहरू सबै यही उपायद्वारा दीक्षित हुन सकोस्।'

यीनै वज्रपाणिहरूले यही हुं मन्त्रद्वारा वज्रमण्डलमा दीक्षित गराउन अपनाएको कियाकलापबारे श्री स्नेलग्रोभ पुनः उद्धरण गर्नु हुन्छः

"Then Vajrapani pronounced his own vajra-syllable: HUM ! As soon as he pronounced this, all the great gods of who belonged to the threefold world, fell down on their faces, emitting miserable cries, and they went to Vajrapani for protection. The Great God himself (Maheshwara) remained motionless on the ground, quite dead."¹⁹ अर्थात्

त्यसपछि वज्रपाणिले हुं भन्ने आफ्नो वज्रमन्त्रलाई उच्चारण गरे। जसै उसले यो मन्त्रलाई उच्चारण गरे, तीनै लोकका सबै ठूला देवताहरू दुःखले पीडित भै चित्कार तिकालेर मुखले टेक्ने गरी ढले र उनीहरू वज्रपाणि कहाँ शरण लिन गए। महेश्वर पनि धरतीमा लडेर निश्चल भइ मरे।

नेवार बौद्ध धर्ममा रहेका विकृति र विचलनहरू
 बुद्ध धर्मको वज्रयान परम्पराको कुरा गर्दा नेपालमा, विशेष गरेर काठमाडौं उपत्यकामा, प्राचीनकालदेखि हालसम्म प्रचलनमा रहेको वज्रयान परम्परा अर्थात् नेवार बौद्ध धर्ममा रहेका विकृति र विचलनहरूबारे पनि चर्चा चलाउन उतिकै आवश्यक हुने देखिन्छ। काठमाडौं उपत्यकामा प्रचलित वज्रयान परम्परा अर्थात् नेवार बौद्ध धर्मबारे यसरी चर्चा चलाउन आवश्यक पर्नाको मुख्य कारण हो यो परम्परा नेपालमा प्राचीनकालदेखि प्रचलनमा रही आए तापनि यसले नेपाल र नेपाली जनतालाई अग्रगमनतिर ढोयाउन किति पनि सफलता प्राप्त गर्न नसक्नु। साच्चै भन्ने हो भने नेवार बौद्ध धर्ममा स्थानीय परम्पराका अनेकौं विकृति र विसंगतिहरू मिसिएको कारण यो परम्परा अन्य वज्रयान परम्पराहरूभन्दा बढी कहालिलाग्दो खाडलमा जाकिनपुगेको देखिन्छ। नेवार बौद्ध धर्म यसरी कहालिलाग्दो खाडलमा जाकिन पुनुको मुख्य कारण हो यसले आफ्नो साधना क्रममा अन्य वज्रयान परम्परामा जस्तै पंचमकार अर्थात् मद्य, मांस, मत्स्य, मुद्रा तथा मैथुन जस्ता विकृत चर्चाहरू देखा पर्नुको अतिरिक्त

हिन्दू धर्ममा प्रचलित जातिप्रथा र पशुबलिले पनि मान्यता पाउनु। अनि यस्तै अन्य कुरा हो शाक्यमुनि बुद्धद्वारा प्रतिपादित बुद्ध धर्म र शाक्यमुनि बुद्धलाई आफ्नो धर्मबाट विस्थापन गर्न यसले तयार पारेको विश्वको एउटै मात्र पुराण, स्वयम्भू पुराण। यो यही पुराण हो जसले नेपालमा शाक्यमुनि बुद्ध जन्म हुनुभन्दा धेरै समयअघिदेखि बुद्ध धर्म प्रचलनमा रहेको कुरालाई प्रचारमा त्याउँदछ र काठमाडौं उपत्यकाको स्वयम्भूडॉलाई आदिबुद्धको निवासस्थानको रूपमा प्रतिष्ठापन गर्दछ। यी कुराहरू वास्तवमा नेवार बौद्ध धर्ममा देखिएका थप कलझहरू हुन् र नेवार बौद्ध धर्मलाई कहालिलाग्दो खाडलमा जान्ने प्रमुख कारक पनि। यीनै कारणहरूले गर्दा नेवार बौद्ध धर्मका अनुयायीहरू नेपालमा बुद्ध र तारा सम्बोगरत पौभा चित्र र मूर्तिहरू तयार पारी व्यापार गर्दछन् अनि स्वयम्भूको भुइखेलमा बाहु वर्षमा एक पटक सम्यकपूजा चढाउँदा आजपनि शाक्यमुनि बुद्धको सटा दीपकर बुद्धलाई पूजा चढाउँदछन्। यसरी सम्यकपूजा चढाउँदा उनीहरू सांचै नै शाक्यमुनि बुद्धका अग्रज दीपकर बुद्धलाई पूजा चढाएको हो वा नेपालको बाटो भई तिव्वत यात्रा गर्न अतिशा दीपकर वा दीपकर श्रीजानलाई पूजा चढाएको हो भन्ने कुरा पनि छुट्याउन सक्दैनन्। नेपालमा शाक्यमुनि बुद्ध जन्म हुनुभन्दा धेरै समयअघिदेखि बुद्ध धर्म प्रचलनमा रहेको भन्ने कुराको सन्दर्भमा लेखकले कुनै बेला उठाएको प्रश्न यस प्रकार रहेका छन्:

"Buddhism in Nepal is quite different and distinct, too, from the Buddhism of other countries. The legendary history traces that Buddhism was prevalent in Nepal even before the Buddha Gotama's birth. The Svayambhoo Purana, the only Buddhist myth in the world, traces the Svayambhoo hill in Kathmandu as the most sacred place in the Buddhist world. According to this text, it was at this hill, that the primordial Buddha (Adi Buddha) had resided in its infinite form. Nepal, the present Kathmandu valley, at that time was in the form of a lake and the Svayambhoo hill was nestling in the midst of this very lake. The legendary Buddhas who preceded the Buddha Gautam, like Vipassi, Sikhi, (Vesabhu), Kashyap, Krakuchhanda, Kanakmuni etc., are said to have visited this lake and circumambulated it. Some of the Buddhas are said to have paid obeisance to the primordial Buddha which had emanated at the summit of the Swyambhoo hill in the form of light. Later on, Bodhisattva Manjushri came here from China and drained the water of this lake by cutting gorge at Chobhar hill. From this time onwards, the lake was turned into the valley of Nepal and became the habitat of people. These are the legends traced by the

¹⁹ Ibid, p. 137

Svayambhoo Purana. And the question that arises in this connection is whether Buddhism was prevalent in the then Nepal even before the birth of the Buddha Gotama?"²⁰ अर्थात्

"नेपालमा प्रचलित बुद्ध धर्म अन्य देशहरूमा प्रचलित बुद्ध धर्मभन्दा विलक्षण फरक र भिन्नै रहेको देखिन्छ । नेपालको पौराणिक इतिहासले नेपालमा गौतम बुद्ध जन्मनुभन्दा अगाडिदेखि बुद्ध धर्म प्रचलनमा रहेको कुरालाई जानकारी दिने गर्दछ । विश्वमा पाइने एक मात्र बौद्ध पुराण स्वयम्भू पुराणले काठमाडौं उपत्यकाको स्वयम्भूङ्डालाई बौद्ध जगतमा अति पावन थलोको रूपमा प्रस्तुत गरेका छन् । यस पुराणको कथनानुसार यही डाँडामा आदिबुद्धले कुनै बेला निराकार स्वरूपमा निवास गर्नु भएको थियो । नेपाल, अहिलेको काठमाडौं उपत्यका, शुरुमा ऐउटा ठूलो ताल (हृद वा जलाशय) को रूपमा र स्वयम्भूङ्डाला यसै तालको बीचमा डाँडाको रूपमा अवस्थित रहेको थियो । भनिन्छ कि गौतम बुद्धभन्दा अगाडिका पौराणिक बुद्धहरू, विपस्ती, शिखि, (वैसम्भू), काश्यप, ककुच्छन्द, कनकमुनि आदिले यस तालमा पुगी यसको वरीपरी प्रदक्षिणा गरेका थिए भने केहीले स्वयम्भूङ्डामा ज्योतिको रूपमा रहेका आदिबुद्धलाई श्रद्धा पनि चढाएका थिए । केही समयपछि चीनवाट बोधिसत्त्व मञ्जुश्री यहाँ पाल्नुभयो । उहाँले चोभारङ्गालाई ताछेर एक नहर बनाई यहाँको पानीलाई बाहिर पठाउनुभयो । यस बेलादेखि यो ताल नेपाल उपत्यकामा परिणत भई मानव वस्ती बन्यो । स्वयम्भू पुराणमा उल्लेखित कथनहरू यीनै हुन् । अब उठनसक्ने प्रश्न के हो भने बुद्ध धर्म गौतम बुद्ध जन्मनुभन्दा अगाडिदेखि त्यसबेलाको नेपालमा प्रचलित थियो त ?"

बुद्ध धर्मको अपूर्व विशेषता

बुद्ध धर्ममा देखा परेका यस प्रकारको विकृति र विचलनहरूका बावजुद पनि यो धर्म आजपनि उतिकै फलदायी रहेका छन् अर्थात् यसका अनुयायीहरूले बुद्ध धर्मको मूल लक्ष्य निर्वाणलाई आज पनि हासिल गर्ने गरेका छन् । बुद्ध धर्ममा यसरी फल लाग्नुको मूल कारण हो बुद्ध धर्मका प्रणेता शाक्यमुनि बुद्धले यो धर्मको सिर्जनामा अपनाएको अभूतपूर्व शैली । यही अपूर्व शैलीले गर्दा बुद्ध धर्मका सांचैका अनुयायीहरूले आज पनि यसलाई विशुद्ध धर्मका रूपमा पालन गर्न सफल बनेका छन् । बुद्ध धर्म आज पनि फलदायी धर्मको रूपमा टिक्न सकेको कुरालाई लिएर ओशो रजनीश आफ्ना उद्गारहरू यस प्रकार पोख्दछन् -

"Gautam the Buddha is the greatest Master who has walked on this earth. Christ is a great Master, so

is Krishna, so is Mahabir, so is Mohammad, and many more, but Buddha still remains the greatest Master. Not that his achievement of Enlightenment is greater than any body else's --Enlightenment is neither less nor more-- he has attained to the same quality of consciousness as Mahabir, as Christ, as Zorasthra, as Lao Tzu. There is no question of any enlightened man being more enlightened than anybody else is. However, as far as His being a Master is concerned, Buddha is incomparable--because, through him, thousands of people have attained to Enlightenment. It has never happened with any other Master. His line has been the most fruitful line. His family has been the most creative family up to now. He is like a big tree with so many branches-- and each branch has been fruitful; each branch is loaded with many fruits. Mahabir remained a local phenomenon. Krishna fell in the hands of scholars and was lost. The priests destroyed Christ. Much could have happened but it did not happen. Buddha has been tremendously fortunate in this. Not that the priests have not tried, not that the scholars have not tried, they have done all that they can do but somehow Buddha's teaching was devised in such a way that it could not be destroyed. Even after twenty-five centuries, a few flowers come on his tree, it still blooms. Spring comes, and still it releases fragrance, it still bears fruit."²¹ अर्थात्

"गौतम बुद्ध यस धर्मीमा टेक्ने सबभन्दा महान् गुरु हुन् । खिष्ट महान् गुरु हुन्, यस्तै कृष्ण, महावीर, मोहम्मद र अरु धेरै महान् गुरुहरू छन् पनि । तर उनिहरूमा बुद्ध सबभन्दा महान् रहेको छ । यसको कारण उहाँको विमुक्ति अरु कसैको विमुक्तिभन्दा उच्च स्तरको भएकोले होइन । विमुक्ति न कतै कम हुन्छ न त बढी नै । उहाँले त्यही स्तरमा चेतनाको विकास गर्नु भएको छ जुन महावीर, खिष्ट, जोरास्थ्रुज र लाओत्जुले गरेका थिए । कुनै पनि विमुक्त मानिस अरुभन्दा बढी विमुक्त हुने कुरै रहदैन । तर गुरुको रूपमा भने उहाँको व्यक्तित्व अतुलनीय रहेको छ । यसको कारण हो उहाँको माध्यमबाट हजारै-हजार मानवले विमुक्ति पाउनु हो जुन अरु कुनै पनि गुरुको माध्यमबाट हुन सकेन । उहाँको मार्ग अहिले पनि सबभन्दा सिर्जनात्मक रहेको छ । उहाँ अधिक हाँगाहरू भएको विशाल रुख जस्तो हुनुहुन्छ र प्रत्येक हाँगामा धेरै फलहरू फलेका छन् पनि । महावीर स्थानीय घटनाकै रूपमा सीमित रत्न्यो । कृष्ण विद्वानहरूको हातमा पन्यो र हरायो । खिष्टलाई पुरोहितहरूले विनष्ट पारे । धेरै कुरा हुन

²⁰ Sanu Bhai Dangol, "Buddhism in Nepal: Past and Present", The Shanti sandesh, (Kathmandu: Sukhi Hotu Nepal, October 30, 2004), p. 123

²¹ Quoted in Sanu Bhai Dangol, The Pashupatinath, (Kathmandu: Pilgrims Book House, 1993), p. 21-22

सकदयो तर भएन। बुद्ध यस कुरामा ज्यादै भाग्यमानी हुनुहुन्छ। पुरेहितहरू र विद्वानहरूले प्रयास नगरेका पनि होइनन् तिनीहरूले जति सक्यो गरे पनि। तर बुद्धका उपदेशहरू यस प्रकारले संरचना भएका थिए कि यसलाई विनष्ट पार्न सकिदैन्यो। यो अभ जीवितै छ। पच्चीस शताब्दीपछि पनि यो रुखमा केही फूलहरू देखा पर्दछन् र यो अझै फलदछ पनि। वसन्तको आगमन हुन्छ र यसले अझै सुवास छार्दछ र फल दिन्छ, पनि।"

उपसंहार

लेखलाई टुग्याउनुभन्दा अगाडि बुद्ध धर्ममा देखापरेका केही विकृति र विचलनहरूबारे नचाहिदो गन्यन गर्नपुगोकोमा लेखक क्षमायाचना गर्दछ। बुद्ध धर्ममा देखापरेका माथि उल्लेखित

विकृति र विचलनहरूलाई सांच्चै नै विकृति र विचलनहरूको रूपमा मात्र लिने हो वा समय सुहाउने गरी भएका सुधारहरूको रूपमा। यसबारे बुद्ध धर्मका सबै शाखा र उपशाखाहरूबीच विश्वव्यापी रूपमा छलफल गरी निष्कर्ष निकाल अति आवश्यक छ। यसको लागि बुद्ध धर्मका सबै शाखा र प्रशाखाका वरिष्ठ विद्वानहरूले ध्यान दिई बुद्ध धर्मलाई विशुद्ध रूपमा बचाइराख्न पुनः संगायनाको व्यवस्था मिलाउन आवश्यक छ। यस कुरामा बुद्ध धर्मका प्रणेताहरूले यथेष्ट मात्रामा ध्यान दिनेछन् भन्ने कुरामा लेखक विश्वस्त छ पनि।

भवतु सब्ब मंगल

३० हजार भोल्ट करेन्ट बोक्ने मान्छे

पोलिष्टरको कपडा प्रयोग गर्न मन पराउने अट्रेलियाको एक व्यक्तिको शरीरबाट काँपेट प्वाल पानै तथा उसले प्रयोग गर्ने कारमा राखिएको प्लाइटिकको म्याट पराल्ने निरन्तर रूपमा विद्युतीय प्रवाह हुने गरेको समाचार त्यहाँका पत्रपत्रिकाले प्रमुखताका साथ प्रकाशमा ल्याएका छन्। फ्रेक क्लेयर नामका सो व्यक्ति भिक्टोरिया शहरमा किनमेल गर्न जाँदा उसको शरीरबाट ३० हजार भोल्ट करेन्ट प्रवाह भएको अट्रेलिया ब्रोडकाप्टड कपरिशनले जनाएको छ। सबभन्दा पहिले आफ्नो जाकेटबाट त्यस किसिमको विद्युत प्रवाह भएको र चट्याङ्को जस्तो आवाज आएको जानकारी उनले समाचार माध्यमलाई दिएका छन्। त्यसरी प्रवाहित भएको विजुलीले पसलमा विद्युयाइएको काँपेटमा सिक्का जाओ प्वाल परेपछि वारुणदन्त नै बोलाइएको तथा पसल खाली गराइएको थियो। यसरी विजुली प्रवाह भएपछि उनी सिइनी विश्वविद्यालयमा त्यसको कारण पत्ता लगाउन तत्काल गएका थिए। सो विद्यालयका प्राध्यापकले मानिसले लगाएको पोलिष्टर तथा अन्य सेन्ट्रेटिक कपडाको कारण विद्युत उत्पादन भएको जानकारी दिएका छन्। सो व्यक्तिले विद्युत प्रवाह प्रतिरोधी (इन्सुलेटिड) कपडा शरीरको भित्री भागमा लगाएको कारण उसलाई कुनै हानी नोक्सानी भने भएन।

मंगलग्रहमा मानव वस्ती बस्ने

अमेरिकाले सन् २०१८ मा मंगलग्रहमा मानिस उतार्ने महत्वाकांक्षी योजनाको पुनः शुरुवात गर्ने कुरा अमेरिकाको अन्तरीक्ष संस्था नासाले जनाएको छ। नासाका वैज्ञानिकहरूले अन्य उपग्रहमा मानिसहरूको वस्ती बसाउन सकेको अवस्थामा मानव जातिको अस्तित्व सदियों रहने भएकोले पश्चिमी मूल्य र मान्यताको सर्वोच्चता कायम राख्नका लागि समेत यसको अनिवार्यता रहेको बताएका छन्। सन् २००४मा नै अमेरिकी राष्ट्रपति जर्ज बुसले मानिस पठाउने योजना कार्यान्वयन गरिने घोषणा गरेता पनि आवश्यक मात्रामा दक्ष वैज्ञानिक एवं इन्जिनियरहरू अमेरिकी विश्वविद्यालयले उत्पादन गर्न नसकेका कारण यो योजना कार्यान्वयनका लागि केही ढिलाई भएको तासाले जनाएको छ। नासाका अनुसार सो वर्ष अमेरिकी विश्वविद्यालयलयहरूद्वारा केवल ३० हजार त्यसका लागि दक्ष जनशक्ति उत्पादन भएको र सो सञ्चय सो कार्ययोजनाका लागि कमी रहेको नासाको कथन छ। जबकि यूरोपमा त्यस किसिमको जनशक्ति ६० हजार र चीनमा ५ लाख उत्पादन सो वर्ष भएको थियो। अमेरिकीहरूले कानूनी तथा व्यापारिक संस्थालाई महत्व दिएका कारण अन्तर्राष्ट्रसम्बन्धी आवश्यक जनशक्ति उत्पादन हुन नसकेको बताइन्छ। मंगलग्रहमा मानिस पठाउनका लागि १०४ अर्ब डलर वित्तीयोजन गरेको छ।

आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

रत्नसुन्दर शाक्य

नेपालमा स्थविरवाद बुद्धधर्म पुनरुत्थान गर्नमा अग्रणी भूमिका निभाउनुभएका व्यक्तिहरूमा आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर पनि एक प्रमुख हुनुहुन्छ ।

उहाँको जन्म लुम्बिनी अञ्चलको पाल्या तानसेनस्थित भीमसेनटोलमा वि.सं. १९७५ को पौष महिनामा भएको थियो । उहाँको पिता हीराकाजी शाक्य र माता टीकामाया शाक्य थिए । उहाँहरूले आफ्नो जुष्ठ पुत्रलाई लालकाजी शाक्य नाम राखेका थिए ।

लालकाजी शाक्यलाई ७ वर्षको उमेरामा पिता हीराकाजी शाक्यले चूडाकर्म गराउन पाटनको हिरण्यवर्ण महाविहार (क्वाःवहाल) मा ल्याउका थिए । त्यसताका एक वृद्ध गुभाजू (बजाचार्य) को मुखबाट लालकाजी शाक्यले यी शब्दहरू सुनेका थिए ।

“हिजोआज भित्तामा चित्रित गरेका भिक्षुहरू मात्र छन्, सजीव भिक्षुहरू कहाँ छन् र ?”

हो पनि, त्यसताकासम्ममा नेपालमा न त कोही महायानी भिक्षु(घेलु) थिए न त कोही थेरवादी । वि.सं १९८१ सालमा नेपाल आगमन गर्नुभएका तिव्यतको अन्दो(खाम) का क्यान्छया लामाको उपदेश सुनी प्रभावित हुनुभउका ५ जना घ्येलुहरू पनि शायद केही महिनापछि मात्र कान्तिपरमा देखा पर्न आएको हुन सक्छ ।

लालकाजी शाक्यले आफ्नो जीवनमा सबभन्दा पहिले सजीव भिक्षुको दर्शन सन् १९३५(वि.सं. १९९२ को वैशाख महिनातिर) मा तथागतको परिनिवारणस्थल कुशिनगरमा पाएको थियो । उहाँले त्यसैबेला भगवान् बुद्धको परिनिवारण मूर्ति भएको मन्दिरमा गाई ‘आउँदो वर्षमा प्रव्रजित हुनेछु’ भनी मनमनै प्रतिज्ञा गरेका थिए, जसअनुसार एक सालपछि पहिलेजस्तै उहाँ तानसेनबाट कसलाई थाहै नदिङ्किन अझ गर्भवती स्त्रीलाई समेत थाहा नदिई कुशिनगर पुगें । तर उहाँलाई खोज्न उहाँका काका मोतीकाजी शाक्य(भिक्षु विमलानन्दका पिता) कुशिनगर आइपुगे । अफशोचको कुरा ! लालकाजी शाक्य १० वर्षको उमेरमा मातापिता एवं बाजेको समेत निधन हुन गएको कारण शायद उहाँलाई विरक्तभाव आएको हुनुपर्छ जसको कारण उहाँ बरोबर घरबाट भागी यताउता छुल जान्थ्ये । त्यही प्रसंगअनुरूप वि.सं. १९९१ मा तानसेनबाट भागी कलकत्ता पुग्नुभएका उहाँ हिउदै मौसममा आफ्ना आफन्तहरू रहेको ठाउँ भोजपुरमा पुग्नुभएको थियो । भोजपुरमा आफ्नो प्रमुख नातेदार कुलधन शाक्य र हाल संघनायक

दिवंगत भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविर एवं उपसंघनायक (सुबोधानन्द महास्थविरका पिता) कहाँ केही महिना रही वि.सं. १९९२ साल -बु.सं. २४७९) को वैशाख पूर्णिमा कुशिनगरमा हेने हेतु कुलधन शाक्यले आफ्ना एक छिमेकी सिद्धिराज शाक्य र पुत्र कुलराज शाक्य -भावी भिक्षु सुबोधानन्द प्रव्रजित वि.सं. १९९६) बौद्ध तीर्थयात्रा गर्न आएकाहरुका साथ लालकाजी शाक्य पनि आउनुभएको थियो । त्यसैबेला उहाँले कुशिनगरमा पहिलोपल्ट सजीव भिक्षुको दर्शन पाउनुभएको थियो । उहाँहरू तीर्थयात्रा सम्पन्न गरी लालकाजी शाक्यलाई तानसेन छाडी भोजपुर फर्केका थिए । लालकाजी शाक्यलाई तानसेन छाडन आउनुभएका विशेषतः कुलधन शाक्यले मोतीकाजी शाक्यलाई लालकाजी शाक्यको स्वभावलाई बदलन विवाह गरिदिनुपर्ने सल्लाह दिएर आउनुभएको थियो । उहाँको यस रायलाई सही ठानी काका मोतीकाजी शाक्यले टोल छिमेकीकै छोरी हरिमाया (भावी अनगारिका संघमित्र) सित लालकाजी शाक्यको विवाह गरिदिएको थियो । यो वि.सं. १९९२ सालको कुरा हो ।

विवाह भयो, तर लालकाजी शाक्यको स्वभाव बदलेन, उहाँ वि.सं. १९९३ को शुरुमा घरबाट फेरि भागे । कुशिनगर पुगी आफ्नो इच्छा ऊ चन्द्रमणि महास्थविर (सन् १९७६-१९७२) समक्ष व्यक्त गरे । तत्कालै उहाँले प्रव्रजित गर्नुभएन । अतः लालकाजी शाक्य गोरखपुर र बनारसमा केही समय घुमफिर गरी रहे । उहाँलाई खोज आउनुभएका काका मोतीकाजी शाक्यले उहाँको एक पत्र गोरखपुरमा प्राप्त गरे । जुन पत्रमा आफू श्रामणेर बन्ने अठोट गरिसकेको कुरा उल्लेख गरिएको थियो । त्यस पत्र देखासाथैमोतीकाजी शाक्यले भतिजाको आशा मारी तानसेन फर्केका थिए । पछि अन्य एक पत्रद्वारा पनि श्रामणेर बन्ने स्वीकृति पठाए ।

यसप्रकार घरबाट अनुमति प्राप्त गरी लालकाजी शाक्य २ अगस्त १९३६ का दिन ऊ चन्द्रमणि महास्थविरको आचार्यच्चमा प्रव्रजितभई श्रामणेर अमृतानन्द हुनुभयो । उहाँलाई श्रामणेर गरिसकेपछि ऊ चन्द्रमणि महास्थविरले श्रामणेर अमृतानन्दलाई नेपालका आफ्नै एक शिष्य भिक्षु महाप्रज्ञाकहाँ, कालिम्पोड पठाइदिए । यसप्रकार श्रामणेर अमृतानन्द ऊ चन्द्रमणि महास्थविरको आश्रयमा रहेको केही महिनापछि भिक्षु महाप्रज्ञाको आश्रयमा रही अध्ययन-मनन गर्ने मौका पाउनुभएको थियो ।

कालिम्पोडको त्रिपाई डाँडामा अवस्थित प्रजाचैत्य महाविहारमा भिक्षु महाप्रज्ञाका साथ केही समय बिताइसकेपछि श्रामणेर

अमृतानन्दले पुनः एकपटक भोजपुरमा आफ्ना आफ्नतहरुकहाँ जाने विचार गर्नुभयो । अतः उहाँ गुरु भिक्षु महाप्रज्ञासित अनुमति लिई वि.सं. १९९३ सालको मौसिरको पहिलो दार्जिलिङ्गमा व्यापार गर्न आउनुभएका भोजपुरका जीतवहादुर साहूका साथ इलामको बाटो हुदै भोजपुर प्रस्थान गर्नुभएको थियो ।

श्रामणेर अमृतानन्द भोजपुर पुग्नुभएको ३ हप्तापछि भिक्षु महाप्रज्ञा पनि दार्जिलिङ्गमा व्यापारका निमित्त आउनुभएका भोजपुरका साहू खड्गवहादुर उदासका साथ भोजपुर आइपुरे ।

श्रामणेर अमृतानन्द र गुरुवर भिक्षु महाप्रज्ञाको भोजपुर आगमनबाट भोजपुरमा उहाँहरुको पूचनले त्यहाँका परम्परागत बुद्ध धर्मावलम्बीहरुले बुद्धधर्मबारे निकै ज्ञान हासिल गरे । त्यहाँका उपासकोपासिकाहरुको श्रद्धाको कदर गरी एउटा बुद्धमूर्ति बनाउने कुरा भिक्षु महाप्रज्ञाले उठाउना सार्थ तुरन्तै आवश्यक सामान बटुली काम शुरू गरिएको थियो । दुवै भिक्षुहरुबाट धर्मप्रचारमा आलोपालो गर्दै मूर्ति बनाउने कार्य हुदै गयो । केवल १८ दिनमा सो बुद्धमूर्ति तयार भएपछि वि.सं. १९९३ साल, पौष ३० गतेका दिन भव्य रथयात्रा गरी सोही शुभमुहूर्तमा पहिलेदेखि धर्मस्थलको रूपमा रहेदै आएको गुम्बामा प्रतिस्थापित गरी गुम्बाको नाम पनि 'श्री शाक्यमुनि विहार' भनी भिक्षु महाप्रज्ञाले नै राख्नुभएको थियो ।

यसको भोलिपल्ट १ माघ १९९३ का दिन विहारमा थुप्रै भक्तजनहरु धर्मश्रवणको साथै दानप्रदानको निमित्त आइरहेको थियो । ठीक, त्यसै बेला भोजपुर जिल्लाका बडाहालिकम गरुडध्वज केही कर्मचारी र सिपाहीहरु साथ लिई विहारमा आउनुभयो । निज, श्री ३ चन्द्रशमशेर (राज्यकाल सन् १९०१-२१) को पालामा सिंहदरबारमा आठपहिरिया छँदा महाप्रज्ञालगायत अन्य ४ जना घ्येलुहरुलाई देश निकाला गरेको घटनासंग परिचित व्यक्ति थिए ।

भिक्षु महाप्रज्ञालाई देखासाथ केही सवाल-ज्वाफ गरियो । त्यसबेला नै निस्कारित गरिएका व्यक्ति पुनः देशभित्र आएको, नयाँ धर्म (स्थविरवाद) प्रचार गरेको, हिन्दू बौद्ध भएको अभ बुद्धमूर्ति समेत निर्माण गरेको आदि आरोप लगाई उहाँको साथै विशेष महात्मा र भएर (प्रमुख सहयोगी) हुनुभएका श्रामणेर अमृतानन्दलाई पनि साथै लगी ३ महिनासम्म भोजपुर जेलमा राखिएको थियो ।

भोजपुर जेलमा ३ महिना राखिसकेपछि उहाँहरुलाई चैत्र, मसान्तका दिन २ जना पुलिसहरु साथ लगाई धनकुटा जेलमा चलान गरिदिएको थियो । धनकुटा जेलमा एक महिना विताई पुनः उहाँहरुलाई २ जना पुलिसहरु साथ लगाई नेपालको सिमाना पारी जोगवनी स्टेशन पुऱ्याए ।

यसप्रकार भिक्षु महाप्रज्ञा र श्रामणेर अमृतानन्द विशेषतः बुद्धधर्म प्रचार गरेको अभियोगमा ३ महिना भोजपुर र एक महिना धनकुटा जेलमा रहिसकेपछि बल्ल मुक्त भई जोगवनीबाट करिहार-सिलीगुडी हुदै कालिम्पोडको प्रज्ञाचैत्य महाविहारमा पुग्नुभयो ।

वि.सं. १९९४ सालको शुरू (सन् १९३७ को मध्य) मा श्रामणेर अमृतानन्द पाली साहित्य अध्ययनार्थ वर्मा जानुभयो । वर्माको माथिल्लो भाग मोल मियन्‌मा अवस्थित 'टाउपेक च्याउ' नामक विहारमा केही महिना रहनुभयो । त्यसताका त्यस विहारमा संघनायक हुनुभएका स्व. भिक्षु शाक्यानन्द महास्थवीर र उपसंघनायक हुनु भएको स्व. भिक्षु साहित्य अध्ययनार्थ रहेदै थिए । तर श्रामणेर अमृतानन्दलाई त्यस ठाउ (मोलमिन) उपयुक्त -खानाको प्रतिकूलताका कारण) उहाँ त्यहाँबाट श्रीलंका जानुभयो ।

श्रामणेर अमृतानन्द श्रीलंका पुग्नुभई सर्वप्रथम क्यालनिस्थित विद्यालंकार परिवेणमा केही महिना रहे । त्यसपछि कोलम्बोको प्रसिद्ध वजिराराममा जानुभयो । उहाँ वजिरारामका प्रमुख आचार्य सिरिपेलेन वजिरत्राण महास्थविरको छत्रछायामा रही पाली साहित्य अध्ययन गर्दै लगे ।

उहाँ श्रीलंकामा पुग्नुभएको अडाई वर्षपछि गृहस्थको बेलादेखि नै नातेदार हुनुभएका कुलराज शाक्य जो वि.सं. १९९६ सालको वैशाख पूर्णिमाको दिन कुशिनगरमा ऊ. चन्द्रमणि महास्थविरको आचार्यत्वमा प्रवर्जित भई श्रामणेर सुबोधानन्द हुनुभएका उहाँलाई निरन्तर पत्र व्यवहार गर्दै आएको फलस्वरूपसँगै उपसम्पन्न हुन श्रीलंका बोलाइयो ।

त्यसताका(कार्तिक, वि.सं. १९९६) श्रामणेर सुबोधानन्द कालिम्पोडको प्रज्ञाचैत्य विहारमा भिक्षु महाप्रज्ञाका साथ रहेदै थिए । श्रामणेर अमृतानन्दको पत्र आउनासाथ श्रामणेर सुबोधानन्द गुरुवर भिक्षु महाप्रज्ञासित अनुमति लिई कलकत्ता मण्डपम् कैम्पथनुस्कोटीतलैमन्नार हुदै कोलम्बोको वजिराराममा पुग्नुभयो ।

श्रामणेर सुबोधानन्द श्रीलंका पुग्नुभएको दुई-अडाई महिनापछि श्रामणेर अमृतानन्दले विहाराधिपति पेलेन वजिरत्राण महास्थविरसमक्ष उपसम्पन्न हुने कुरा उठाउनुभयो । जसअनुसार उहाँहरु दुवै जना विकिन्द्राराम महास्थविरको उपाध्यायत्वमा २५ जनवरी १९४०(१२ माघ, १९९६ साल) का दिन कोलम्बोको रत्मलाने चिकिन्द्राराम विहारको सीमागृहमा उपसम्पन्न भई भिक्षु अमृतानन्द र भिक्षु सुबोधानन्द हुनुभएको थियो ।

भिक्षु अमृतानन्द उपसम्पन्न हुनुभएको झण्डै ३ वर्षपछि सन् १९४३ को अन्त -आश्विन, १९९९ साल) तिर कान्तिपुरको स्वयम्भूस्थित किन्डोल विहारमा आइपुग्नुभएको थियो । त्यसबेला उहाँ भरखर २४/२५ वर्षका नवयुवक भिक्षु थिए जो श्रीलंकावाट अध्ययन गरी फर्कनुभएको कारण पनि जनमानसमा उहाँ एवं उहाँको उपदेशको प्रभाव पर्न गएको थियो त्यसैमा पनि उहाँ गुरु ऊ. चन्द्रमणि महास्थविर र भिक्षु महाप्रज्ञा जस्ता धर्मकथिक गुरुहरुको आश्रयमा रही वाक्षक्ति प्राप्त गरिसकेका व्यक्ति थिए ।

यी विभिन्न कारणहरुबाट उहाँ एवं उहाँको धर्मोपदेशको प्रभाव त्यसताका सम्पूर्ण उपासकोपासिकाहरुलाई अमित छापको रूपमा नै पर्न गएको महसूस प्रत्येकले गर्दै आएको छ । त्यसमा

पनि त्यही सालको कार्तिक महिनाभर स्वयम्भूपर्वस्थानमा विहान-विहान उहाँले धर्मोपदेश गर्नुभएको थियो । विशेषतः उहाँले विश्वन्तर जातकको देशना गर्नुभएको थियो । धर्मोपदेश समाप्तिको अवसरमा कार्तिक पूर्णिमाका दिन उहाँले सिर्फ ४/५ जना भिक्षु श्रामणेरहरुद्वारा अहोरात्र महापरिवाण पाठ सम्पन्न गर्नुभएको थियो । परिवाणको समाप्तिपछि भोलिपल्ट विहान पनि बडो भव्य रूपमा असंख्य श्रद्धालुहरुको उपस्थितिमा बुद्धपूजा एवं दानादि कार्य सम्पन्न भएको थियो । यसै बेलादेखि विशेषतः काठमाडौं उपत्यकाका श्रद्धालुहरुको ध्यान बुद्धधर्मप्रति केन्द्रित हुँदै आएको थियो ।

तर, अफशोच ! यसको डेढ वर्षपछि नै षडयन्त्रकारीहरुको उज्जीवाट राणा प्रधानमन्त्री जुद्धशमशेर (शासनकाल सन् १९३२-४५) को सरकारले भरखर-भरखर मात्र कान्तिपुरमा देखिन आएका द जना भिक्षु एवं श्रामणेरहरुलाई १५ श्रावण २००१ (३० जुलाई १९४४) का दिन देशबाट निर्वासित गरियो ।

वर्षावासकालभित्र निर्वासित गरिएका ती भिक्षु एवं श्रामणेरहरुले भारतका विभिन्न ठाउँहरुमा जसो तसो गरी वर्षावासकाल विताइसकेपछि प्रायः उहाँहरु कार्तिक महिना - नोभेम्बर १९४४) मा सारनाथमा जम्मा भए । उहाँहरु एवं भिक्षु अमृतानन्द जो निर्वासित गरिएको बेला सारनाथमा रहदै थिए । (निस्कासित भिक्षुहरुमा नपरेका) र भारतमा रहदै आउनुभएका देशविदेशका भिक्षुहरुको बीच नेपालबाट गरेको अन्यायबारे बृहत् छलफल गरे जसको फलस्वरूप नेपालमा पुनः बुद्धधर्म भित्र्याउने आशयले धर्मोदय सभाको स्थापना भयो । संस्थापक अध्यक्ष भिक्षु ऊ. चन्द्रमणि महास्थविर नियुक्त हुनुभयो । उपाध्यक्षमा भद्रन्त आनन्द कौशल्यायन, सचिव-भिक्षु अमृतानन्द, संयुक्त सचिव-भिक्षु महानाम, कोषाध्यक्ष-मणिहर्ष ज्याति कंसाकार र अन्य सदस्यहरुमा भिक्षु ऊ. कितिमा महास्थविर, भिक्षु धर्मालोक स्थविर, भिक्षु महाप्रज्ञा स्थविर, भिक्षु सुवोधानन्द नियुक्त गरियो ।

यस सभाले कार्यान्वयन स्वरूप विशेषतः सचिव पदमा रहनुभएका भिक्षु अमृतानन्दले भारतमा जति पनि बोद्ध संस्थाहरु थिए ती सचैसँग भिक्षुहरु निस्कासित भएको बारेमा नेपाल सरकारको विरोध गर्नका निमित्त अपिल गरे । लंका, वर्मा, थाइल्यान्ड आदि थेरवादी बौद्ध देशहरुलाई पनि पत्र पठाए ।

विशेषतः यसै सन्दर्भमा भिक्षु अमृतानन्द सन् १९४५ मा श्रीलंकां जानुभयो । उहाँ आफ्नो गुरुकहाँ जानुभयो र गुरुका प्रमुख शिष्य भिक्षु नारद महास्थविर (सन् १९९८-१९८३) को नेतृत्वमा आफूसहित ५ जनाको एक शिष्टमण्डल नेपाल ल्याउन सफल भए ।

त्यस शिष्टमण्डलको तर्फबाट विशेषतः भिक्षु अमृतानन्दकै प्रयासबाट नेपालबाट निस्कासित भिक्षुहरु स्वदेश फर्कने मौका पाए । जसमा सर्वप्रथम निस्कासित भिक्षुहरुमा बृद्ध भिक्षु धर्मालोक

महास्थविर (त्यसताका ५४ वर्ष) लाई भित्र्याउने प्रमाणी श्री ३ पद्मशमशेर (राणाकाल सन् १९४५-४८) ले दिएको थियो । भिक्षु धर्मालोक महास्थविर कालिम्पोडबाट कान्तिपुरको आनन्दकुटी विहारमा आडपुग्नुभएको बेलामा उहाँको आँखामा प्रीतिमय आँशु भरिएको थियो र भिक्षु अमृतानन्दलाई भन्नुभएको थियो-“अमृतानन्द ! तपाइले निभिसकेको बत्तीलाई फेरि बालिदिनुभयो ।”

त्यसबेलादेखि सन् १९७९ (वि.सं २०२६) सम्ममा भिक्षु नारद महास्थविरले ६ पटकसम्म नेपाल यात्रा गर्नुभई नेपालमा स्थविरवाद बुद्धधर्मको व्यापक प्रचारप्रसारमा निकै योगदान दिनुभएको थियो । निस्कासित भिक्षुहरुलाई फर्काउने हेतु आएको शिष्टमण्डलको प्रमुख नेतृत्व, अनुराधापुरस्थित बोधिवृक्षको विरुवा ल्याई आनन्दकुटीमा रोप्न लगाउनु, बुद्धको पवित्र अस्थिधातु ल्याई आनन्दकुटीको विहारमा लकाराम चैत्य निर्माण गराउन, कान्तिपुरको यट्खाबहालमा अभूतपूर्व रूपमा नागरिक अभिनन्दन समारोह गराउन हेतु हुनुभएको आदि कैयौं भिक्षु नारद महास्थविरका उल्लेखनीय देनहरु हुन् । यी सब कार्य भिक्षु नारद महास्थविरको भिक्षु अमृतानन्दसित घनिष्ठ सम्पर्क हुन आएको कारण सम्भव भएको हो ।

सन् १९५१ को फरवरीको अन्तिम हप्ता (फागुन २००७ सालमा कोलम्बो व जिरारामवासी महिलाहरु पञ्चासिंह र त्रानरतन महास्थविर नेपाल आगमन गर्नुभएको थियो । त्यसबेला उहाँहरुले श्री ५ त्रिभुवनलाई नारायणहिटी दरबारमा भेट गर्न जानुभएको थियो । उहाँहरुको सार्थ भिक्षु अमृतानन्द पनि जानुभएको थियो । भेटको सुअवसरमा उहाँहरुले मौसुफ सरकारको सुस्वास्थ्यको कामनाको निमित्त परिवाण पाठ गर्नुभएको थियो । परिवाण पाठपछि मौसुफ सरकारको बाहुलिमा भिक्षु अमृतानन्दले परिवाण सूत्र वार्धिदिएको थियो । त्यसबेलादेखि मौसुफ सरकारसँग भिक्षु अमृतानन्दको सोहादर्पण मैत्री सम्बन्ध उहाँश्री ५ त्रिभुवन) को अन्तिम समयसम्म (सन् १९५५-वि.सं २०११) रहेको थियो । त्यस अवधिभित्रमा भिक्षु अमृतानन्दको प्रेरणाबाट श्री ५ त्रिभुवनले विशेषतः निम्न पुण्यकार्यहरु गर्ने सुअवसर प्राप्त गरिवक्सेको थियो ।

यथा-

- १) बुद्धका अगश्रावक सारिपुत्र र महामौद्गल्यायण महास्थविरहरुको पवित्र अस्थिधातु नेपाल आगमन गराउन मौसुफकै अध्यक्षतामा स्वागत समिति तयार गरेको थियो । मौसुफले नै ६ नम्बर १९५१ का दिन गौचरणमा अस्थिधातु रहेको सुवर्णमय चैत्य श्रद्धाका साथ आफ्नो हातमा जिम्मा लिइबक्सेको ।
- २) २४ कार्तिक २००८ का दिन अगश्रावक अस्थिधातुका साथ आउनुभएका देशविदेशका भिक्षु महासंघलाई नारायणहिटी राजदरबारभित्र भोजन गराइबक्सेको ।

३) वि.सं.२००८ सालको वैशाखपूर्णिमाका दिन (७ जेष्ठ, बु.सं.२४९५) मौसुक सरकार आनन्दकुटी विहारमा सवारी होइबकसी वैशाखपूर्णिमाका दिन सार्वजनिक छटीको घोषणा गरिबकसेको ।

४) सन् १९५१ - (वि.सं.२००८) देखि श्री ५ को जन्मोत्सवमा महापरित्राण गराउने चलन शुभारम्भ गरिबकसेको, सन् १९५१ मा श्री ५ त्रिभुवनले राजदरवारभित्रै महापरित्राण पाठ गराइबकसेको ।

५) सन् १९५६ (वि.सं.२०१३) मा विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघ (The World Fellowship of Buddhist) को चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन नेपालमा सम्पन्न गर्ने प्रस्ताव सन् १९५४मा भएको तेस्रो विश्व बौद्ध सम्मेलनमा प्रस्ताव पठाइबकसेको । अफशोच ! सन् १९५६ सम्म श्री ५ त्रिभुवन जीवित रहिबकसेन । त्यसै सालको नोभेम्बर महिनामा सम्पन्न भएको विश्व बौद्ध सम्मेलनमा उहाँको स्थानमा श्री ५ महेन्द्रले अध्यक्षता ग्रहण गरिबकसेको थियो ।

सन् १९५० मा विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघको स्थापना प्रो.गुणपाल पियसेन मल्लालशेकर(सन् १८९९-१९७३) ले गर्नुभएको थियो । स्थापना सालदेखि नै विश्व बौद्ध सम्मेलन शुभारम्भ भएको थियो ।

प्रथम विश्व बौद्ध सम्मेलन, जुन सन् १९५० मा श्रीलंकामा सम्पन्न भएकोदेखि भिक्षु अमृतानन्दले प्रत्येक सम्मेलनहरुमा भाग लिई आउनुभएको थियो । नेपालमा सम्पन्न भएको चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलनको आयोजना यद्यपि धर्मोदय सभाको आयोजनामा भएको थियो । तैपनि उहाँको विद्रोहले आफै स्थान ओगटेको थियो । यसैको फलस्वरूप सम्मेलनको समाप्तिपछिदेखिन् भिक्षु अमृतानन्दलाई सम्मेलनको समाप्ति त गरियो जसअनुसार सर्वप्रथम उहाँ इटालीका प्रो.जोसेफ टुच्चीको निमन्त्रणामा ३१ दिसम्बर १९५६ का दिन रोम प्रस्थान गर्नुभयो । उहाँ इटालीको साथै यूरोपका अधिकाश मुलुकहरुमा पुरी नेपालको परिचय दिई जानुभयो । यात्राकै दौरानमा २४-३० नोभेम्बर १९५८ मा थाइल्यान्डको राजधानी बैंककमा सम्पन्न पञ्चम विश्व बौद्ध सम्मेलनमा पनि नेपालको प्रतिनिधि भई सहभागी हुनुभएको थियो । सम्मेलनपश्चात् दक्षिणपूर्व एसियाका अन्य केही मुलुकहरुमा पनि भ्रमण गरी २२ दिसम्बर १९५८ का दिन स्वदेश फर्कनुभएको थियो ।

भावी जीवनमा उहाँले गर्नुभएको भ्रमण कार्यहरुको पनि एकपटक स्मरण गराँ -

सन् १९५९ - चीन भियतनाम, मंगोलिया, रुस आदि

सन् १९६० - भेनिसमा सम्पन्न विश्व धर्म सम्मेलनमा सहभागी सन् १९६२ - मास्को (रुस), पोल्यान्ड, चेकोस्लाभाकिया, होर्गेरी, बुल्गरिया, युगोस्लाभिया, अष्ट्रिया, पूर्वजर्मनी, इरान, इराक, पाकिस्तान आदि ।

सन् १९६५ - हैलसिन्की -फिनल्यान्ड) मा सम्पन्न विश्व धर्म भियतनमा

सम्मेलनमा सहभागी ।

सन् १९६९ - कैरो -इजिप्ट) मा सम्पन्न विश्व शान्ति सम्मेलनमा सहभागी । इजरायली सरकारको निमन्त्रणामा तेल अभिभाको भ्रमण ।

सन् १९७० - मंगोलिया, जापान, दक्षिण कोरिया, अफगानिस्तानको बायियान ।

सन् १९८३ - अतिशा-दीपंकर श्रीज्ञानको १००० औं जन्मोत्सव, जुन ढाका -बंगलादेश) मा सम्पन्न भएको थियो-सहभागी हुनुभएको ।

अब याद गरी, उहाँको विद्रोहको कदरस्वरूप देशविदेशबाट दिएको मानपदवीहरु-

१) 'नेपाल शासनसोभान श्री धर्मराजित बंशालकार'-सन् १९५५ मा श्रीलंकाको कोलम्बोस्थित अमरपुर निकायबाट ।

२) 'गाँडेन'-सन् १९५९मा, मंगोलिया बौद्धरुबाट ।

३) 'गोरखा दक्षिणबाहु'- सन् १९६८, नेपाल सरकार (श्री ५ महेन्द्र) बाट ।

४) 'साहित्य चक्रवर्ती'-सन् १९७६, बुद्धिष्ठ एकेडेमी अफ सिलोनबाट ।

५) 'विद्यावारिधि'-सन् १९७९, नालन्दा पाली महाविद्यालयबाट ।

६) विपिटक विशारद शासन जोतक'-सन् १९८४, श्रीलंकाको तीनै -श्याम निकाय, अमरपुर निकाय र रामञ्ज निकाय) बाट ।

भिक्षु अमृतानन्दले वि.सं.२००८ सालको मसिर (डिसम्बर १९५१ ई.) महिनामा आनन्दकुटी विहारमा 'अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ' को स्थापना गर्नुभएको थियो । यस्तै सन् १९५२ मा उहाँले 'आनन्दकुटी विद्यापीठ' नामक स्कूल पनि स्थापना गर्नुभयो ।

वि.सं. २०२९ (सन् १९७३) मा उहाँले आनन्दकुटी विहारको हेरचाह, संरक्षण र बुद्धधर्मको प्रचारप्रसारका साथै विहारमा बसे भिक्षुहरुको निमित्त भोजन आदिको व्यवस्था गर्न आनन्दकुटी विहार गुठीको स्थापना गर्नुभएको थियो । यसै विहार गुठीको तर्फबाट उहाँको बुद्धकालीन ग्रन्थहरु मात्र धराधर प्रकाशित भएको थियो । वि.सं. २०३० सालको वैशाखदेखि 'आनन्दभूमि' नामक मासिक पत्रिका पनि अचावधिसम्म प्रकाशित गर्दै आएको सबैलाई थाहा भएकै कुरा हो ।

भिक्षु अमृतानन्द महास्थिवर र बुद्धकालीन अन्य एकआपसमा पर्यायाची शब्द जस्तै हुन गएको छ । उहाँले भन्डै दुई दशकसम्म नै एउटै कोठामा रही बुद्धकालीन ब्राह्मण, गृहस्थी, राजपरिवार, परिवाजक, महिला, श्रावक, श्राविका, ब्रह्मादिदेव, प्रेतकथा, विमानकथा आदि असंख्य पात्रहरुलाई संकलन गरी क्रमिक रूपमा छुट्याई सर्वप्रथम बुद्धकालीन ब्राह्मणदेखि लेखन कार्य शुरू गर्नुभएको थियो । जसअनुसार बुद्धकालीन ब्राह्मण-३ भाग, गृहस्थीहरु-३भाग, राजपरिवार-३ भाग, परिवाजक-३ भाग, महिलाहरु-२, श्रावक चरित-६ भाग, श्राविका-चरित-१ भाग, ब्रह्मादिदेव-३ भाग र प्रेतकथा र विमानकथा-१/१ भाग गरी

प्रकाशन गर्नुभएको छ । यसप्रकार भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको संतप्रयासबाट नेपाली जनसमुदायलाई अध्ययन गर्न एकदम सजिलो र रोचक रूपमा बौद्ध साहित्यका विषयहरूलाई नेपाली साहित्यमा उपलब्ध गराई ठूलो सेवा गर्नुभएको छ ।

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले वि.सं. २०२३ सालको जेष्ठ महिनामा आफू प्रव्रजित भएको ३० औं वर्ष र उपसम्पन्न भएको २५ औं (रजत वर्ष) वर्ष पुगेको अवसर लिई आनन्दकुटी विहारमा महापरिचाण पाठ एवं अन्य दानादि कार्य गर्नुभएको थियो । त्यसबेला श्रीलंकाबाट नारद महास्थविर पनि निमन्त्रित हुनुभएको थियो ।

यस्तै गरी भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले आफू प्रभावित भएको ५४ औं र उपसम्पन्न भएको ५० औं वर्ष (स्वर्ण उत्सव) पुगेको अवसर लिई वि.सं. २०४७ सालको आश्विन १८ र १९ गते (४-५ अक्टोबर, १९९०) दुई दिन बडो भव्य रूपमा विभिन्न कार्यक्रम राखी, अभ अभूतपूर्व रूपमा ऐतिहासिक संगायना देशना समेत गर्ने प्रवन्ध गर्नुभएको थियो । यस अवसरमा गरिने संगायना धर्मदेशना र विशिष्ट प्रकारको दान-प्रदान (५०० प्रकारका वस्तु) को विषयमा ४ भाद्र २०४७ का दिन बेलुकी ९ बजेसम्म आनन्दकुटीवासी भिक्षुहरूसँग छलफल गर्दै शयन गर्न जानुभएका उहाँ रातको कुनै प्रहरमा हृदय गति बन्द भई निधन हुनुभयो । त्यो कसैलाई थाहा भएन सो हाल ५ भाद्र २०४७ का दिन विहान मात्र थाहा पाइयो ।

स्मरणीय छ, भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको अन्तिम भाषण ३० जून १९९० (१६ असार २०४७) का दिन काठमाडौंको खुल्ला मञ्चमा दिनुभएको थियो । त्यसबेला उहाँले धर्मनिरपेक्षताको माग

राख्यै निस्केको शान्ति पदयात्राको अवसानमा नेपालमा हिन्दूधर्मको एकाधिपत्यताले गर्दा विगत ३० वर्षको इतिहास (पञ्चायती व्यवस्था) मा हिन्दूधर्मको नाममा धेरै अमानवीय अन्याय, दुराचार, दबाव तथा भय र त्रासहरु भएको कारण स्पष्ट परिदिनुभएको थियो । उहाँले त्यसबेला नेपालको सविधान 'धर्मनिरपेक्ष' हुनुपर्ने अत्यावश्यक भएको बारेमा विशाल जनसमूहमा बोल्नुभएको थियो । तर पछि आएर उहाँ एवं प्रायः सम्पूर्ण नेपाली जनताको आशयविपरीत नेपालको सविधानमा हिन्दू अधिराज्य उल्लेख यथावत गरियो नै । केही दरबारिया ब्राह्मणहरूको हातमा लगाम रहेको यस देशका जनताको हेती न केही रकम चाहेर न चाहेर पनि हिन्दूधर्मको प्रचारप्रसारमा लगाउन वाध्य छन् ।

लाख अफशोच ! नेपाललाई विश्वमा शायद सबभन्दा बढी चिनारी दिने भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर जानुभयो-उहाँको अनित्य देह ५-६ गते दुई दिन आनन्दकुटी विहारमा अन्तिम दर्शनको निमित राखिएको थियो । ६ भाद्र २०४७ का दिन उहाँको शवयात्रामा बौद्ध जगत्का अत्यधिक नरनारी, व्यापारी, मजदूर, विद्यार्थी एवं राजनैतिक व्यक्तिहरूद्वारा श्रद्धाका साथ सम्मिलित भई उहाँप्रति श्रद्धाङ्गलि अर्पण गरिएको थियो ।

उहाँको अनित्य देशको अतिम संस्कार उहाँको प्रमुख शिष्य भिक्षु अश्वघोषद्वारा बौद्ध परम्पराअनुसार दागबत्ती दिई गरिएको थियो । चिन्ता प्रज्ञवलित भएको केही घन्टामै आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको भौतिक देह यस संसारबाट सदाको निमित विलीन भयो ।

आनन्द भूमि वर्ष २६ अंक १

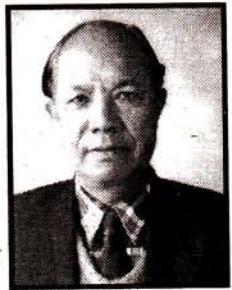
शुभ विजया दशमीको उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण ग्राहकवर्गमा हादिक शुभकामना व्यक्त गर्दैछ ।

जनक शिक्षा सामग्री केन्द्र
सानो ठिमी, भक्तपुर

दिवंगत भिक्षु अमृतानन्दको व्यक्तिगत र आफ्नो केही सम्भाना

ईश्वरमान सिंह

विश्व प्रसिद्ध बौद्ध चैत्य स्वयम्भूको उत्तर भिरालोमा रहेको एउटा साधारण कुटीको रूपमा प्रारम्भ भएको बौद्धहरूको महान् धार्मिक स्थल “आनन्दकुटी विहार” जसले नेपालमा मात्र होइन अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध जगतमा समेत प्रसिद्ध कमाएको छ, त्यसको देन आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको रहेको छ। यो लेखक पनि सो स्वयम्भूको आसपासमा बस्ने व्यक्ति भएकोले त्यो स्थान प्रति माया, प्रगाथ श्रद्धा हुने स्वभाविकै भयो।

पाल्यामा जन्मनु भएका सानै उमेरमा गृहत्याग गरी बुद्ध धर्ममा लाग्नु भई दिवंगत भन्तेले राणाकालमा खास गरी जुद्धशम्शेरको शासनकालमा नेपालको बौद्ध भिक्षुहरू निकालिए। राणा प्रधानमन्त्री चन्द्रशम्शेरको करीब ३० वर्षका शासनकालमा बुद्ध धर्म र बौद्ध धर्मालम्बीहरूलाई यस धर्मको प्रचार गर्न नदिएको इतिहासले बताउँदैछ। जुद्धशम्शेरपछिका राणा प्रधानमन्त्री पदवार्षीयसँग भिक्षु अमृतानन्दले धेरै फरक देख्नु भयो। त्यसैबेला पदवार्षीयसँग भासामा विदेशमा प्रवास गरिरहनु भएका भन्ते धर्मालोक महास्थविरलाई नेपाल फर्काउन सफल भएको थियो। धर्मालोक भन्तेले अमृतानन्द भन्तेलाई बौद्ध धर्मलाई निर्वलबाट सबल बनाउनमा ठूलो योगदान दिएको वचन प्रकट गर्नुभएको थियो।

लेखकको अमृतानन्द भन्तेप्रति सम्पर्क हुनुभन्दा अगाडि, अनुभव व्यक्त गर्न चाहन्दू। त्यसबेला म जे.पी. हाईस्कूलको विद्यार्थी थिए। त्यसबेला आनन्दकुटी विहारभन्दा माथिल्लो थलोमा ध्यान गर्ने स्थान थियो। काठमाडौंको मूवाहालका वज्राचार्य योगरत्न गृहत्याग गरी त्यसस्थानमा बस्नुहुन्यो। ध्यानकुटीको नामले प्रख्यात त्यस ठाउँमा विदाका दिनहरूमा म पनि ध्यान गर्न जाने गर्दथै र योगरत्नको प्रवचन सुन्ने गर्दथै।

साथसाथमा भिक्षु अमृतानन्दले शुरुमा बौद्ध विद्यालय सोही आनन्दकुटी विहारमा स्थापना गर्नुभई आनन्दकुटी विद्यार्थी नामले त्यसबेला प्रख्यात रहेको हो। हाईस्कूलको विद्यार्थी भएकोले मेरो पिता दिवंगत गणेशमान डंगोलले अमृतानन्द भन्ते र सो स्कूलका तत्कालिन सुपरभाइजर न्हुच्छेवहादुर वज्राचार्यलाई चिन्नुभएकोले न्हुच्छेवहादुरले मलाई फुर्सदमा अगेजी विषयको पाठ सिकाइदिनु भयो। त्यो कुरा मलाई अहिलेसम्म सम्भन्ना छ। आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको बारेमा धेरै कुरा सबैलाई थाहा नै छ। त्यसबेलाको एक दुई कुरा मलाई अहिले पनि छर्लज्ज

हुन्छ। प्रथमत: उहाँको व्यक्तित्व शैली चिरस्मरणीय छ। उहाँले नेवार, नेपाली, अंगेजी र पालि भाषा स्पष्ट बोल्नु हुन्यो र सभामा नेवार समुदाय धेरै छन् भने नेवार भाषामा स्पष्ट रूपमा बुझाई दिनुहुन्यो। हाईस्कूलका विद्यार्थीमा पनि मलाई संस्कृत भाषा आउदैथ्यो। आनन्दकुटी विहारमा बौद्ध सभा र कार्यक्रम एवं आपसी छलफलका समयमा विदेशबाट नेपाल आएका भिक्षुहरू र नेपाली भन्तेहरूबीच पालि भाषामा कुरा सुनिरहँदा करीब ८० प्रतिशत बुभ्यै। अमृतानन्द भन्तेको प्रवचन, धर्मदेशना र एक भाषाबाट अर्को भाषामा अनुवाद गर्ने आदि कार्यक्रम थाहा पाउनासाथ म त्यहाँ जाने गर्दथै। आनन्दकुटी विहार नजीकै स्वयम्भू भगवान पाउ वनस्थलीमार्गका बीचमा पनि मेरो घरमा रहेको बगैचामा अमृतानन्द भन्ते कहिले काँही भ्रमण पनि गर्न आउनुहुन्यो यस अतिरिक्त बगैचामा विभिन्न जडीबुटीका विरुद्ध पनि भएकोले स्वयम्भूको पश्चिम तर्फ सरस्वती अखडा गीता अध्ययन मण्डलका संस्थापक ब्रह्मलीन १०००८ महामण्डलेश्वर स्वामी ईश्वरानन्द पनि आउने गर्दथै र औषधि बनाउन चाहिने जडीबुटी दिने गर्दथ्यै।

नेपालमा बौद्ध धर्मलाई थेरवाद मार्फत् अगाडि लैजाने आचार्य भिक्षु अमृतानन्दले ठूलो संख्यामा विभिन्न भाषामा बौद्ध ग्रन्थहरू लेख्नुभयो।

सम्भन्ना कै क्रममा एउटा प्रसंग सान्दर्भिक लाग्दछ। आनन्दकुटी विद्यार्थी विहारबाट स्वयम्भूको पश्चिम मञ्जुश्री नजिकै नयाँ विद्यालय स्थल निर्माणमा स्वर्गीय अमृतानन्द भन्ते लाग्नु भएकोथियो। नेपालमा भर्खैरे प्रजातन्त्र प्राप्त भएकोले मित्राटरूले सहयोग गर्ने क्रममा त्यस आनन्दकुटी विद्यार्थीलाई पनि सहयोग प्राप्त भएको थियो। भारतका पूर्व प्रधानमन्त्री दिवंगत पण्डित जवाहरलाल नेहरु त्यस विद्यार्थीको एक अंश सहयोग गर्ने सिलसिलामा नेपालको औपचारिक भ्रमणका समयमा विद्यालय शिलान्यास गर्न निम्त्याइएको थियो। विद्यार्थीको हैसियत र स्थानीय केटाको हैसियतले सो समारोह हेनै मौका पाएको थिए। शिलान्यासका समयमा नेहरुलाई ईटा, सिमेण्ट आदि तयारीका साथ डकर्मीको ज्यावल चाँदीको बनाई तयार गरिएको थियो। त्यो चाँदीको ज्यावल दिनासाथ नेहरुले चाँदीको ज्यावलले पनि घर निर्माण गर्दछ र ? भनी प्रश्न गर्दै अलि रिसाएको

जस्तो गरी चाँदीको ज्यावल फ्यार्किदिएको दृश्य र सम्झना भएको कुरा मात्र प्रस्तुत गरेको छु ।

विगत २०२१ सालमा म पत्रकारितामा प्रवेश गरेपछि अमृतानन्द भन्ते संग सम्पर्क बढाई गयो । त्यसबेला समाचारको स्रोतको रूपमा राष्ट्रिय समाचार समिति (रासस जहाँ मैले ३० वर्ष काम गरे) बाट नेपालका सबैजसो संचार क्षेत्र भरपर्दो थियो । नेपाली भाषामा प्रमुख दैनिक गोरखापत्र र विद्युतीय संचारको रेडियो नेपाल र केही साप्ताहिक पत्रिका मात्र थियो ।

आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको बारेमा अगाडि पनि उल्लेख गरेको थिएँ कि विश्वका विभिन्न बौद्ध देशहरू बौद्ध विहारका बौद्ध भिक्षुहरूले चिन्दछ । उहाँ विदेशमा कुनै कार्यक्रममा जान लाग्नुभयो भने मेरो घरमा फोन गर्नुहुन्थ्यो र 'म फलाना देशमा फलाना कार्यक्रममा जान लागेको' भन्नुहुन्थ्यो र मेरो घरबाट नै रासस अफिसको टेलिफोनबाट समाचार टिपाउने गर्दथे । कहिलेकाहिं समाचार त्यही दिन रातिको रेडियोमा प्रसार र भोलिपल्ट गोरखापत्रमा प्रकाशित हुँदा भन्ते अमृतानन्द र उपासक यो ईश्वरमान पनि प्रसन्न हुन्थ्यौ । यस्तै भन्ते यस्तो कार्यक्रमहरूबाट फर्कनु हुँदा पनि कार्यक्रमबाट भएका उपलब्धिहरू समेत नेपालमा प्रचार प्रसार गर्ने मौका मिलेको थियो ।

सम्झना र अनुभवकै क्रममा सन् १९७७ का समयमा आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको नेतृत्वमा तत्कालिन सोभियत संघमा विश्व धार्मिक सम्मेलनमा म पनि उहाँको उपासकको हैसियतले भाग लिन पाएको थिए । त्यस विश्व धार्मिक सम्मेलनमा बौद्ध, हिन्दू, क्रिस्चियन, मुश्लिम र अन्य धर्मावलम्बीहरू रहेका विभिन्न देशबाट धार्मिक विद्वानहरूको सहभागिता थियो ।

नेपाली प्रतिनिधि मण्डलका अन्य सदस्यहरूमा श्री लोकदर्शन बजाचार्य, श्री कृष्णबहादुर मानन्दर, स्वर्गीय धर्मबहादुर, स्व. रत्नबहादुर बजाचार्य र स्व. डा. परासरनारायण सुवाल हुनुहुन्थ्यो । उक्त नेपाली टोली सोभियत संघको साइबरिया पार गरी बौद्धहरू बस्ने स्थलमा पनि गई बौद्ध धर्म प्रसार तथा अध्ययन गर्ने मौका मिलेको थियो । सो नेपाली बौद्ध टोली सोही समयमा मंगोलियामा भ्रमण गरी त्यहाँका विहार गुम्बामा पनि जाने र अध्ययन गर्ने मौका मिल्यो ।

दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको वर्णन गरेर साध्य छैन । अन्तमा उहाँले भै नेपालमा बौद्ध धर्मलाई अगाडि बढाउने, बौद्ध ग्रन्थहरू लेख्ने जस्ता कार्यहरू सबै बौद्ध धर्मालम्बीहरूले अनुशरण गर्ने प्रेरणा मिलोस् ।

भवतु सब्ब मंगलम

शुभ विजया दशमीको उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण ग्राहकवर्गमा हार्दिक शुभकामना त्यक्त गर्दछ ।

सिद्धि ट्रेडिङ कन्सर्न प्रा. लि.

त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं

फोन नं. २६०२९०, २६१३८९

फ्याक्स नं. ४२६००४९, पो. व. नं. २०५८

Email-sta@mail.com.np

पाप कर्म कहिल्यै नगर्नु ।

पुण्य भर्दै जानु ।

आपन्नो (मन) चित्तलाई शुद्ध भर्नु

याहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

विश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।
फोन नं. ४२२५६२५, ४२४४९७३, फायर्क्स: ४२२१८५५
ईमेल: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरू को लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

पालि शब्द छोटो अध्ययन

(बुद्धवचनं पालेतीति पालि (भासा))

बुद्ध वचनलाई रक्षा गरिराखेको भाषा पालि ।

सुजनो भिक्खु, बैकक (भिक्षु सुजनकीर्ति)

पालि भाषालाई नचिन्ने बुद्धशासनमा विरलै पाउँला । विभिन्न बौद्ध कार्यक्रम तथा विहान बेलुकी पाठपूजादेखि लिएर पञ्चशील अष्टशील आदि पनि पालि भाषावाट नै बौद्धहरू पाठ गर्ने गर्दछन् । यो पालि भाषाको बारेमा छोटो जानकारीलाई यहाँ प्रस्तुत गर्दैछु ।

भगवान् बुद्धो समयमा ज्ञानुद्विपको मगध जनपदमा बोलिने एउटाराम्बो सुरीलो भाषा थियो । उक्त भाषालाई मागधीभाषासीको मातृभाषा हुनुको कारण मागडीभाषा भनि लेखिएको विभिन्न पुस्तकहरूमा पढ्न र लेखेको हामी पाउँछौं । यो भाषा नै भगवान् बुद्धले धर्मप्रचारको समयमा प्रयोग गर्नुभएको भाषा हो । समयको परिवर्तन सहित विभिन्न पुस्तकहरू वा संसारमा हेरफेर भइरहने क्रममा समयको फेरबदलसँगै भाषा पनि फेरिर्दै गए । एक अर्कामा पनि परिवर्तनको कारण एक गाउँवाट अर्को गाउँ एक नगरवाट अर्को नगरका मानिसबीचमा एक आपसमा भेटघाट हुँदा मनका इच्छा आकाशालाई पोखल गाहो हुँदै आयो र गयो । भाषाको फेरबदल हुँदै गए तर ब. स. २५४३ साल अगाडि शाक्यमुनी बुद्धको समयमा उहाँले धर्मदेशना गर्नुभएको भाषामा परिवर्तन आएन । बुद्ध धर्मका प्रेमीहरूले यस पालि भाषालाई संगालि राखे । विशेष त बौद्ध धर्मावलम्बीहरू विभिन्न देशका भए तापनि यदि एक आपसमा भेटघाट हुँदा यो पालि भाषाले एक आपसमा मनका इच्छाहरू पोखल ठूलो मदत पुरेको छ । ती देशहरू मध्येमा थाइल्याण्ड, श्रीलङ्का, बर्मा, लावस, कम्बोडिया, भारत र नेपाललाई लिइन्छ । यी देशका भिक्षुहरू एक आपसमा भेटघाट हुँदा यो पालि भाषाले ठूलो मदत पुर्याएको छ । बुद्धधर्ममा पूजापाठको विषयमा माथि नै प्रस्त्रयाई संकेत विशेष त बुद्धधर्ममा विनयकर्ममा सम्पूर्ण बौद्ध देशमा यहाँ एक भाषाको प्रयोग गरिन्छ । यहाँ सम्पूर्ण देशहरू भन्नाले थेरवादी बुद्धधर्म मान्ने देशहरूलाई लिइन्छ ।

पालि शब्द स्त्रीलिङ्ग हो । पालि भन्नाले बुद्धवचनहरूलाई संगालिराखेको पवित्र ग्रन्थ त्रिपिटक भन्ने बुक्षिन्छ । पालिलाई परियति धर्ममा लिइन्छ । यो बुद्धशासनाको आफै मुख्य भाषा हो । यो पालि शब्दको रूप विग्रह यस्तो छ । पालि शब्द पाल धातुवाट आएको हो । यो पाल धातुमा यी पच्चय राखेपछि कत्तुरूप वा कात्तुसाधक हुन्छ । यहाँ पाल भन्नाले रक्षा गर्नु, पालनपोषण गर्नु आदि भन्ने बुक्षिन्छ भन्ने त्यसमा यी पच्चय राखे पछि पालि शब्द बन्दछ । यस पालिको अर्थ रक्षा गर्ने हो । यो भाषा बुद्धधर्मको थेरवादी निकायको आफै एक गौरवताको कारण पालि भाषा भन्नाले बुद्धवचनलाई रक्षा गरेको भाषा वा रक्षा गर्ने भाषा हो ।

बुद्धधर्मको इतिहासलाई पल्टाउने हो भन्ने संगायना नै अगाडि

आउँछ । जहाँसम्म हामीलाई थाहा छ पहिलो, दोस्रो, तेसो तंगायना भारतका विभिन्न जनपदमा भए । जुन संगायनाहरूमा भगवान् बुद्धले बोलिने भाषा मागधी भाषाको नै प्रयोग थियो । चौथो संगायना भारतमै सर्वास्तीवादीहरूसँग मिलेर गरेका हुँदा संस्कृत भाषामा संगायना सम्पन्न भएको थियो । यसबाट के बुक्षिन्छ भन्ने पहिलो संगायनादेखि चौथौ संगायनासम्म मागधी र संस्कृत भाषाको प्रयोग देखियो तर पालि भाषा भन्ने शब्द भेटिएको हामी पाउँदैनौ । पालि शब्द नभेटेको सुन्दा तपाईंहरू सायद अलमलमा पर्नु भयो होला । किनकी माधिको गाथामा त बुद्धवचनलाई रक्षा गर्ने भाषा भन्ने लेखिएको छ ।

चौथो संगायना पश्चात् थेरवाद बुद्धधर्ममा एक महान् भिक्षुको उदय भयो । उहाँ हुनुहुन्छ भिक्षु बुद्धघोषाचार्य । भिक्षु बुद्धघोषाचार्यले बुद्धधर्ममा धेरै ग्रन्थहरूको रचना गरे । ती मध्येमा जाणोदय पनि एक हो । भनिन्छ कि उहाँ अड्ककथाको रचना क्रममा त्रिपिटको अभावको कारण श्रीलङ्कामा गएका थिए । त्यहाँ त्रिपिटक अध्ययन गर्नु अगाडि उहाँको परीक्षा भएको थियो । उक्त परीक्षामा उहाँले एक हो । यो ग्रन्थको नामक ग्रन्थको रचना गरेका थिए । विशुद्धिमार्गको रचनापश्चात् त्रिपिटकको अध्ययन गरी अड्ककथा पूर्ण गरेका थिए रे । अड्ककथाको रचनासँगै समन्तपासादिका नामक ग्रन्थ पनि रचना गरेका थिए । यो ग्रन्थ पनि मागधी भाषामा लेखिएको थियो । तर त्यस ग्रन्थको भाषालाई भिक्षु बुद्धघोषाचार्यले 'पालेतीति पालि (भासा)' भन्ने प्रयोग गरेको हुँदा पालि भाषा भन्न थाले । यही पालि शब्द आजसम्म चलेको छ ।

त्यसपछि ब. स. ४३ (४५०) मा श्रीलङ्काको दोस्रो संगायना सम्पन्न भएको थियो । यो संगायना मतले जनपदमा राजा वृद्घामीनी अभयको संरक्षणमा भएको थियो । यस संगायनामा बुद्धवचनलाई मागधी भाषा नभनी पालि भाषा भन्ने यसै भाषावाट उक्त संगायना सम्पन्न भएको थियो । त्यसै शब्दलाई आजसम्म थेरवादी बुद्धधर्ममा प्रयोग गरिर्दै आएको छ ।

भाषा मागधी भन्नाले त्यो ठाउँ जसलाई मगध भनिन्छ त्यहाँ बोलिने भाषालाई बुक्षिन्छ तर त्यसको नाम थिएन । भिक्षु बुद्धघोषाचार्यले यसको नामाकरण पालि भन्नी गरे किनकी पाल भन्नाले रक्षा गर्नु र यो मागधी भाषा यस बुद्धशासनमा मात्र प्रयोग हुन्छ । मागधी भाषा र पालि भाषामा कुनै भिन्नता छैन । पालि र मागधी भाषाको अथै नै बुद्धवचनलाई रक्षा गर्ने भाषा भन्नी बुक्षिन्छ ।

बुद्धशासनाको एक गौरवमय सङ्केत र गौरवको वस्तु नै पालि भाषा हो ।

बुद्ध शिक्षा, चिन्तन मनन पमादं अप्पमादेन.....

- पुष्टरत्न शाक्य, तानसेन
prshakya50@yahoo.com

पमादं अप्पमादेन, यदा नुदति पण्डितो
पञ्जा पासादमा'रुप्ह-असोको सोकिनि पजं ।
पवतट्टो'व भुम्मट्टे-धीरो वाले अवेक्खति ॥८॥

(अर्थः जुन वखतमा पण्डित प्रमादलाई अप्रमादले जितेर आफू शोक, तापबाट रहित हुन्छ, त्यसबखत उसले प्रजारुपी उच्च प्रासादमा बसेर शोक संतप्त प्राणीहरूलाई पहाडको टुप्पावाट पहाडमुनि वस्ने मानिसलाई हेरे भै हेर्दछ । गुभाजु, श्यामसुन्दर-धम्मपद पृ.१९, २०५८ कार्तिक)

यो गाथा जेतवनमा बसिरहनु भएका बुद्धले महाकाशयप स्थविरको कारणमा बताउनु भएको हो । एक समय स्थविर राजगृहमा भिक्षाटन गरी भोजन सकिएपछि आलोक समाधि बढाई संसारमा च्युत र उत्पन्न भइरहेका प्राणीहरूलाई दिव्य चक्षुद्वारा हेर्दै बसिरहेका थिए । जेतवनमा बसिरहेका बुद्धले ध्यानद्वारा महाकाशयप स्थविरको समाधिको यो कुरालाई बुझ्नु भई काशयप ! प्राणीहरूको च्युति र उत्पत्तिको विषयलाई बुद्ध जान्ने पनि अन्त पाउन सकिन्न । यो विषयलाई तिमीले जान्न सक्दैनौ । यो त केवल बुद्धको विषय हो भनी यो गाथाद्वारा प्रमादलाई अप्रमादले जितेपछि मात्र शोक तापको अन्त्य हुने र त्यसपछि अन्य साधारण मानिसहरूको दुखको अवस्था थाहा पाउने हुन्छ भन्ने आशयले बुद्धले समाधिमा बसेका महाकाशयप स्थविरलाई उचित समाधिमा तल्लीन हुन सही मार्ग निर्देशन गर्नुभएको थियो । (महास्थविर, भिक्षु अमृतानन्द-सक्षिप्त कथासहित धम्मपद भाग १ दोसो संस्करण, २०४६, पृ.१४६) तर उक्त गाथाको विस्तृत व्याख्या सो धम्मपदमा पाउन सकिदैन ।

भगवान् गौतम बुद्धले समाधिमा बसेका महाकाशयप स्थविरलाई यो मनै मनले (Telepathy को रूपमा) दिएको यो गाथा कसरी सार्वजनिक भयो होला ? के भगवान् बुद्धले भिक्षु आनन्दलाई यसबाटे वृतान्त बताउनु भएकोले यो गाथा भिक्षु आनन्द मार्फत् बाहिर आएको हो वा महाकाशयप स्थविरले मलाई बुद्धबाट यस्तो मार्ग दर्शन प्राप्त भएको हो भनी प्रमाणित गर्नुभएको हो-यसमा विवाद नराखी वास्तवमा उक्त गाथाको व्याख्या आजको बुद्ध शिक्षा, चिन्तन मन्त्रको सन्दर्भमा कसरी गर्न सकिन्छ, त्यसबाटे तल चर्चा गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

यो गाथामा उल्लेख भएको पण्डित भन्ने शब्दले भिक्षु वा

गृहस्थ जसको भए पनि बौद्धिकस्तर उच्च भएको व्यक्तित्व भन्ने बुझाउँछ । प्रमादी भन्ने शब्दले राग, द्वेष, मोह, लोभ, काम, क्रोधमा भुलिरहने त्यसमा किया प्रतिक्रिया गरिरहने साधारण सिद्धान्तहीन मानिसहरू भन्ने बुझिन्छ । प्रमादी मानिसहरू आँखा, कान, नाक, जिब्रो र छाला जस्ता पञ्चेन्द्रीयको स्वाद लिने र त्यसमा उचित कारण बिना आल्हादित हुने रमाउने चरित्रको हुन्छ । पञ्चेन्द्रीय र राग, द्वेष, मोह आदि मनोविकार युक्त प्रवृत्तिबीच घनिष्ठ सम्बन्ध रहने गर्दछ । इन्द्रीयद्वारा आकर्षित कुराहरूले प्रवृत्तिलाई उत्तेजित गर्दछ । मनोविकारहरूले तै मानिसलाई स्वार्थी, कपटी, लोभी, पापी बन्न सधाउने गर्दछ । स्वार्थकै कारणले हिंसा गर्न उद्धृत भई एक अर्कालाई उत्पीडन गर्ने मानव स्वभाव देखापर्दछ । यी कुराहरूले प्रमादी चरित्र देखापर्नु भनेको व्यक्तिको सुखको मृग तृष्णा पूर्तिको लागि अर्को व्यक्तिको सुख, हितलाई बेवास्ता गर्नु लत्याउनु, चोट पुऱ्याउनु, मर्का पार्नु र अन्यायसमेत गर्न पछि नपर्नु हो ।

कसैले अपमान गर्न्यो भन्ने आशङ्का भयो भने पनि राग उत्पन्न हुन्छ, कसैले निरागर्न्यो भन्ने करा सुन्न्यो भने पनि द्वेष उत्पन्न हुन्छ, कुनै वस्तुमा आकर्षण भयो, मोह उत्पन्न हुन्छ, कानुन विपरित धन कमाउन सकिन्छ, भन्ने लोभ बद्दछ वा भएको लोभले भूमिका खेल्दछ, कुनै महिला वा पुरुषले अर्को कुनै पुरुष वा महिलाको सुन्नर रूपप्रति आकर्षित भयो भने कामना उत्पन्न हुन्छ अथवा आफ्नो इच्छा पूरा गरिएन भने क्रोध उत्पन्न हुन्छ । यसरी अकुशल मनहरूको वस्मा पैदै आफ्नो दुःख दर्दको बखान भन्दै गयो भने यस्तो कथाले महाभारतको जस्तो कथालाई जन्म दिन सक्छ, र यसको अन्त्य दुवै पक्षको ठूलो विनाशवाहेक केही हुदैन ।

यस्ता कुराहरूलाई अप्रमादले जित्ने भन्ने कुरा कसरी ? कुनै मानिसले अप्रमाद अर्थात् राग, द्वेष, मोह छोड्ने कुरामा आस्था छैन भनेर जिदी गर्दछ भने त्यस्तो मानिस कुनै पनि हालतमा नैतिकवान् हुन सक्तैन, त्यसमाधि विश्वास, भरोसा गर्न सकिदैन । त्यस्ता व्यक्तिले इमान्दारी र कर्तव्य परायणताको ढोंग गरे तापनि यी गुणहरू उसले कुनै स्वार्थ वा चाहनाको पूर्तिको लागि दुरुपयोग गर्ने गर्दछ । यस्ता मानिसहरू नितान्त स्वार्थी, व्यक्तिवादी र भोगवादी हुनैपर्ने अवस्था आउँछ । आफूसँग धन भएको बेला मोज गर्ने, नभएको बेला अत्यन्त दुखी भएर वस्ने गर्दछ ।

प्रमादको कारणले शोक र ताप हुन्छ, भन्ने थाहा पाउने व्यक्तिले अप्रमादी हुन कोसिस गर्नुपर्दछ । प्रमाद व्यक्तिको भित्री मनको स्वभाव हो । यो स्वभावका अन्त्यका लागि व्यक्तिले आफ्नो मनलाई विश्लेषण गर्नुका साथै शील, समाधी, प्रज्ञाका मर्महरूलाई बुझ्न कोसिस गर्नुपर्दछ । आफ्नो मनोवृत्तिलाई विश्लेषण गर्न चतुरार्थ सत्यको र आर्य अष्टाङ्गिक मार्गको सत्य तथ्यलाई बोध गर्नु जस्ती हुन्छ । सम्भव भएसम्म विपश्यना, ध्यान गरी अप्रमादी गुण विकास गर्न सकिन्छ । त्यसपछि साहस, धैर्य, दृढ इच्छा शक्ति (वीर्य) द्वारा अक्षल मनलाई औचित्यपूर्ण ढङ्गले सुशासन गर्नुपर्दछ । विस्तारै कोसिस गर्दै जाँदा आफ्नो व्यवहारमा सुधार ल्याउदै गर्नुपर्दछ । विवेक र जानको उत्पत्ति आफ्नै विश्लेषण र अनुसन्धानको आधारमा गर्न सक्नुपर्दछ र न बुझेका कुरा विजसँग छलफल, सम्बादगरी मन्त्र गरी निक्यौल गर्नुपर्दछ । मानिसले आफ्नो मालिक आफै हो भनेर स्वतन्त्रतापूर्वक चिन्तन गर्न नसकेसम्म अप्रमादलाई अगाडि बढाउन सकिन्दैन ।

गृहस्थहरूलाई अप्रमाद भन्ने शब्दले स्वास्नी, छोराछोरी, घरवार, त्याग गर्नुपर्ने हो कि भन्ने त्रास सधै रहन्छ । अप्रमादी मान्देका जस्तो गहिरो माया प्रमादी मान्देको हुन्दैन । लोगनेको स्वानीसित यौन सम्बन्ध रहने भए पनि स्वास्नीमाथि अत्याचार पूर्ण व्यवहार नगर्दा, शोषण नगर्दा, हिंसा नगर्दा यस्तो व्यवहार प्रमादी हो भन्ने मिल्दैन । स्वास्नी, छोराछोरी र घरवार अप्रमादी

स्माट अशोकद्वारा शस्त्रत्याग गर्नुभएको महान दिवस विजया दशमीको उपलक्ष्यमा हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

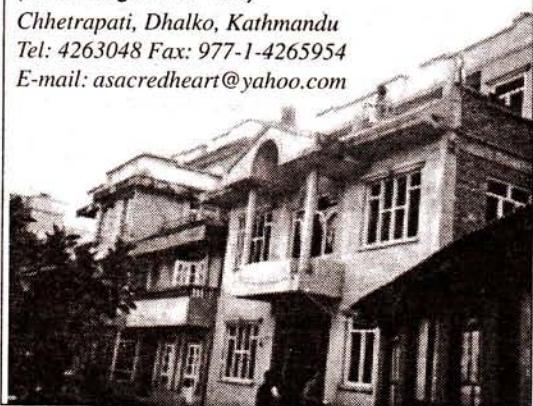
Academy of Sacred Hearts English Medium Boarding School

(Govt. Regd. Pvt. Ltd.)

Chhetrapati, Dhalko, Kathmandu

Tel: 4263048 Fax: 977-1-4265954

E-mail: asacredheart@yahoo.com

व्यक्तिको लागि कर्तव्य र जिम्मेवारीको विरुप मात्र हो । आफूले इमान्दारीसाथ कमाएको पैसाले घरवार जग्गाजिमिन जोड्नु लोभ लालचमा नपरी मेहनत साथ काम काज गर्नु, ज्याला लिनु दिनु, मर्यादित व्यवहार गर्नु अप्रमादीकै उचित व्यवहार हो । अप्रमादी भयो भन्दैमा घरवारलाई अव्यवस्था र लथालिङ्ग पारेर गैर जिम्मेवारी देखाएर हिंडनु उचित हुन्दैन । सिद्धार्थ गौतमलाई यशोधराको लागि घरवारको व्यवस्था गर्नुपर्ने अवस्था थिएन । यशोधरा दरवारमा सकुशल रहे । भिक्षु जीवनमा पनि सबै भिक्षु हुने वित्तिकै अप्रमादाको बाटो लिने भए पनि सबै भिक्षु पूर्ण अप्रमादी भइसक्यो भन्ने मिल्दैन । भिक्षुहरूको जीवन लक्ष्यमुखी (Missionary Type) को भएकोले धर्म अनुसार वैवाहिक जीवन यापन गर्नु नियम विरुद्ध छ । सामान्यतः गृहस्थहरूको लागि अप्रमादी हुनलाई निकै समय लाग्न सक्छ । त्यसैले अप्रमादप्रति आस्था, विश्वास र धैर्य राखी आफूले पनि निर्दोषपूर्वक जीवन यापन र व्यवहार गर्न सक्नुपर्दछ । अप्रमाद पनि चित्तवृत्तिको एउटा विकास भएकोले चित्तलाई अनाशक्त व्यवहार गराउनेतर्फ उन्मुख गराउनुपर्दछ । यो पूर्ण इमान्दारीको बाटो हो भने यसले व्यक्तिमा सुखी जीवन ल्याउन पनि सक्तछ । यो बाटोबाट मानिसकरूपमा शोक र तापरहित हुन सक्छ ।

जुनबेला व्यक्ति अप्रमादी भई आफ्नो व्यवहारलाई अनाराल तुल्याउदैछ, त्यसबेला त्यसमा प्रज्ञाको स्तर उच्चाइसम्म पूर्न गर्दछ । साथै मैत्री, करुणा, मुदिता तथा उपेक्षा जस्ता गुणहरू आफूमा विकसित गर्ने क्षमता उसमा आइसकेको हुन्छ । विश्व वन्धुत्वको भावमा र विश्वलाई कल्याण गर्ने विचारहरू उसमा आइसकेको हुन्छ । यस्ता व्यक्तिहरूले मात्र सेवामुखी भई मानव समाजको कल्याणका लागि कान्तिकारी भूमिका निर्वाह गर्न सक्छ । यसरी उच्च गुणस्तरीय मानव स्वभाव विकसित हुने भएकोले अप्रमादलाई उच्च दरवारमा बसी शोक सन्तप्त वा दुखी प्राणीहरूलाई पहाडको टुप्पोबाट पहाडमुनि बस्ने मानिसलाई हेरे भैं देख्दछ भन्ने व्याख्या उक्त गाथाबाट भल्कन्छ ।

स्माट अशोकद्वारा शस्त्रत्याग
गर्नुभएको महान दिवस विजया
दशमीको उपलक्ष्यमा समस्त
ग्राहकवर्गमा हार्दिक
शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

NCC Bank

नेपाल क्रेडिट एण्ड क्रेमर्ट बैंक लि.
Nepal Credit & Commerce Bank Ltd.

राम : ए ! छिपिं गन बने त्यनागु ? स्व हे मस्वसे बन गुलं म्हमस्यु थे ।

सुरज : ए थुपिं ला थनका गुच्चा मित्ताच्चंगु, जिपि ला विहार य् आखः व्वः बनेत्यनागु ।

राम : विहारय् ! स्कूलय् जक आखः व्वने धैगु स्यूका विहार य् नं ।

निकेश : ए छं विहारय् आखः व्वंकू धैगु मस्यूला ?

सुरज : वयात ला विहारय् खंगु थे च्चः ।

विकेश : न्यना स्वसा ?

सुरज : छ उखुनु विहारय् वयागु मखुला ?

ओम : वयागु ला खः, तर व्वनेत मखु च्या त्वनेत का, आः न च्या त्वंकू ला ?

राम : ए छ ला खन्चुवा खनि ।

ओम : हालेमते सुम्क च्चं । नकतिनि त्याकुगु ५ दाँ हिं ।

राम : मिहगःयागु १० दाँ नि हिं । अलेतिनि बि ।

विकेश : अथे ल्वायामालि धका नं विहार वयेमाःगु का ।

ओम : स्कूलय् आखः व्वनेगु त्वतः सुनां ई मला बले विहार य् आखः व्वं वया च्वनी ।

सुरज : आस्ये धाय् मज्यू । स्कूलय् ला बौद्धिक ज्ञान जक विई का विहारय् ला नैतिक ज्ञान विई ।

राम : नैतिक ज्ञान ! व धागु छ्यु ले ?

ओम : छ्या राम ! उलिनं मस्यूला । वहे स्कूलय् दूगु नैतिकज्ञान का ।

विकेश : नैतिकज्ञान धाःगु व मखु । नैतिकज्ञान धयागु ला भीत छेय् व्यवहारय् माःगु ज्ञान खः गुकिं यानाः भीगु जीवन सफल जुई । मां-बौ पिन्त गथे यानाः सेवा यायेगु धैगु भीत फुकं विहारय् वनेबले स्यना हई ।

राम : ए ! थुमिसं ला फुक हे खं सिइका तल ।

ओम : ए भीपिं नं विहारय् आखः व्वः बने नु । नु नु ।
(फुकं मुनाः विहारय् वनी)

कीपुलिइ जूगु 'प्रथम परियति सन्निपात-२५४९' स दीपंकर परियति केन्द्र, नागवहा:पाखें प्रस्तुत छधा: प्याखं

हे बुद्ध !

सुस्मिता भट्टराई

गणेश आ.मा.वि., कक्षा ९

हे बुद्ध !

नाम सुन्दै शान्ति छाउँछ यो मनमा
तिमी हो महापुरुष सारा संसारमा
ज्ञानको ज्योति छछौं सारा हृदयमा ।

हे बुद्ध !

कति नम्रता छ तिम्रो बोलिमा
कति तेज छ तिम्रो मुहारमा
कति करुणा राख्छौं तिमी प्राणीहरूमा

हे बुद्ध !

कति भलादभी छौं तिमी देख्नमा
पत्थरलाई पगाल्ने गुण छ तिमीमा
पोख्ल छौं तिमी सारालाई ज्ञान दिनमा

हे बुद्ध !

स्नानको ज्योती जलायौं तिमीले सारा संसारमा
सत्यता छ तिम्रो हर वाणीमा
त्यसैले म बिन्ति गर्दूं

हे बुद्ध !

चाँडै जन्मिदेउ तिमी हाम्रै देश नेपालमा ।

विद्यार्थी भाइबहिनीहरूको लेख, निबन्ध, कविता समाविष्ट यस बालस्तम्भमा प्रकाशनको लागि विद्यालयका शिक्षकहरूले आफ्ना विद्यार्थीहरूलाई बुद्धधर्म, संस्कृति, इतिहाससम्बन्धी लेख, कविता, निबन्ध लेख्न लगाएर यस मासिकमा पठाइ दिनु हुन अनुरोध गर्दछ ।

आनन्दकुटि

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkuti@mail.com

आजीवन ग्राहक महानुभावहरूलाई विशेष अनुरोध

गत ३२ वर्षदेखि यस आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूट प्रकाशित हुंदै आइरहेको आनन्दभूमि मासिकका आजीवन ग्राहकहरूलाई विभिन्न कारणवश नियमित रूपमा उपलब्ध गराउन नसकेकोमा क्षमाप्रार्थी छौं। यसलाई अभ परिमार्जित रूप दिएर अधिराज्यव्यापी र विभिन्न मित्राष्ट्रमा समेत पुऱ्याउने लक्ष्यलाई साकार पार्न र आजीवन ग्राहकहरूलाई पनि नियमित उपलब्ध गराउनको लागि यहाँवाट पनि सहयोगको अपेक्षा राख्दछौं। यसलाई तपाईंवाट निम्नानुसार सहयोग गर्न सक्नु हुन्छ।

- १) सक्दो आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएर।
 - २) आफ्नो तर्फबाट सकेसम्म ४-५ जना ग्राहक बनाइ दिएर।
 - ३) आफ्नो परिचयमा रहेका विभिन्न उद्योग, व्यापारिक प्रतिस्थान, साहु महाजनहरूबाट विज्ञापन उपलब्ध गराएर।
 - ४) आफुलाई जानकारी भएका विभिन्न बौद्ध गतिविधिहरू यसमा समाचार प्रकाशनार्थ उपलब्ध गराएर।
 - ५) यसलाई अभ बढि पठनीय र रोचक बनाउनको लागि आवश्यक सुझाव दिएर।
- यसको वितरण व्यवस्था चुस्त दुरुस्त बनाउनको लागि ग्राहकको व्यवस्था निम्न बमोजिम गरिएको छ-
क) नजिकको विहार वा तपाईंको घर, पसलबाट प्राप्त गर्नेलाई वार्षिक रु. १५०/-, र दुई वर्षको रु. २७५/-
ख) आफै घरमा प्राप्त गर्नेलाई वार्षिक रु. १७५/- र दुई वर्षको रु. ३२५/-
नेपालको पहिलो बौद्ध मासिकलाई चिरस्थायी बनाउनको लागि सक्दो सहयोग गर्नु भई बुद्धधर्म प्रचारप्रसारमा टेवा पुऱ्याउनु हुनेछ। धन्यवाद।

व्यवस्थापक

नवीकरण गर्नेबाटे सूचना

यस आनन्दभूमिको वार्षिक ग्राहकको अवधि सकिएका वा सकिनलागेका ग्राहक महानुभावहरूले नवीकरण गर्नहुन हार्दिक अनुरोध गर्दछ।

नवीकरणको लागि सम्पर्क राख्ने स्थान:-

काठमाडौं-आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू/बुद्धजयन्ती समारोह समितिको नगर कार्यालय श्रीघः: विहार/श्रीघः: ज्ञानमाला भजन, श्रीघः/अ. इन्द्रावती, धर्मकीर्ति विहार/वीणा कंसाकार, महिला बौद्ध समूह/रवि मानन्थर, ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भू/प्रेमपूर्ण कर्माचार्य, इच्छुमतीटोल, वागबजार/नजीकको विहारमा, ललितपुर-हेराकाजी सुजिका:, नागबहा:/काजीलाल डंगोल/राम शाक्य, मणिमण्डप महाविहार, पतको/अ. ऋणवती, भास्सरा स्कूल, पूर्णचण्डी, प्रज्ञानन्द स्मृति स्वास्थ्य क्लिनिक, थैना, भक्तपुर-रामकृष्ण वैद्य, गणेशमान श्रेष्ठ, मुनि विहार/संघरत्न शाक्य, खौमा/तीर्थराज वज्राचार्य, मिनिबस पार्क/सप्तचन्द्र वज्राचार्य, साकोठा, लुम्बिनी-भिक्षु मैत्री महास्थविर, बुटवल-नरेश वज्राचार्य/सुश्री विद्यादेवी शाक्य, भैरहवा-सूर्वणमुनि शाक्य, बनेपा-सुनकेशरी श्रेष्ठ, पाल्पा-सर्जु वज्राचार्य, पोखरा-उत्तममान बुद्धाचार्य, बेनी, म्यागदी-याम शाक्य, बागलुड-कुण्डप्रसाद शाक्य, नारायणगढ-शेखर शाक्य, वीरगञ्ज-चक्रबहादुर शाक्य, विराटनगर-मोहनप्रसाद शाक्य, धरान-नीलकुमारी, विद्या शाक्य, धनगढी -प्रेमकुमारी तुलाधर, हेटौडा-गौतमराज शाक्य, पवन शाक्य, गोरखा-मोहनरत्न शाक्य, लमजुङ-विजयबहादुर गुरुङ, वीरेन्द्रनगर, सुखेत-वसन्त थापा मगर, उर्लाबारी, मोरड-मनोज शाक्य

धर्मदूत - मिक्षु अमृतानन्द (ने.सं १०३७-१९९०)

-भिक्षु बोधिज्ञान

आधुनिक युगाय् नेपालय् स्थविरवाद बुद्धधर्म प्रचार प्रसार यानाविज्यापि
भिक्षुपिं मध्ये भिक्षु अमृतानन्द छह्न हन प्रमुख व्यक्ति खः। नेपाया तानसेन,
भोजपुरया नापं स्वनिगःया आपालं थासय् बुद्धधर्मया प्रचार यानः नं
बुद्धधर्मया वारे अपो सफूऽच्चायथका विज्या: म्ह भिक्षु अमृतानन्द नेपाल
व अन्तर्राष्ट्रीय क्षेत्रय् तकं यक्त प्रसिद्धि दुष्ट व्यक्तित्व खः।

गौतम बुद्धया जन्मस्थल लुम्बिनी उत्तरपाखे लागु तानसेन नगर
य् ने.सं १०३७ य् जन्म जुया: १८ दया उमेरय् भारतया कुशीनगरय्
१९५८ अगष्ट २ खुन्हु भिक्षु चन्द्रमणी महास्थविरया उपाध्यायत्वय्
श्रामणेर प्रव्रजित जुयाविज्यात्। प्रव्रज्यालिपा गुरुं छुं महिना बुद्धापाका
भिक्षुया सत्संगत यायेमा: धका: कालिमोड्य् च्चनाविज्यानाच्चंस्म भिक्षु
महाप्रजायाथाय् छुयाविज्या:गु खः। वि.सं. १९५३ पौष महिनापाखे धर्म
प्रारया निमित्त श्रामणेर अमृतानन्द कालिमोड दर्जिलिड जुया: न्यासि
विज्यानाः हे भोजपुर विज्यात्। छुं दिं लिपा अथक: विज्या:म्ह भिक्षु
महाप्रजा व श्रमणेर अमृतानन्दपिनि कुतलं धर्म प्रचार जुया वलिसे
मनूतयगु जमघट नं अव्यावल। थुकथं मनूतयगु जमघट खना:
न्हापा नेपाल निष्काशित यानातःम्ह खः धैगु सीका: अनया बडाहाकिम
वसपोलपिंत भोजपुर जेलय् कुनाः देश निकाला यागु खः।

देश निर्वासन लिपा श्रामणेर अमृतानन्द विभिन्न राज्यया कलाकृति,
सुन्दर प्रतिभा स्वस्वं उगु हे दय् त्रिपिटक पालि साहित्य अध्ययन यायेत
कलकत्ता जुया: वर्मा विज्या:म्ह वसपोल छु महिना च्चनाः श्रीलंकाया
प्रशिद्ध बिजिरारामय् च्चविज्यात्। अन हे सन् १९४० जनवरी २५ खुन्हु
उपसम्पन्न जुयाविज्यात्।

भिक्षु अमृतानन्द पालि साहित्य अग्रेजी व सिंहली भाषाया उच्च
पारंगत जुया: त्रिपिटक आचार्य जुयाविज्यात्। अनलिपा सन् १९४२
या अन्त पाखे थःगु मातृभूमिभु बुद्धधर्म जागरण हयेत स्वदेश वया:
स्वयम्भू किम्बेल विहारय् च्चनाविज्यात्। उबलय् अन भिक्षु धर्मालोक
च्चनाविज्याना च्चंगु खः।

स्वनिगलय् यम्ह राजनीतिज्ञपिन्न फाँसी व्युगु अले यक्त जनतापिन्त
जेलय् कुनातःगु यानापुसे च्चंगु वातावरणय् नं डर त्राशया छुं परवाह
मयासे स्वयम्भू पर्वतस्थानय् कार्तिक लच्छियकं सुथय् सुथय् धर्मदेशना
शुरु यानाविज्यात्। द्वलं भनू मनूने गु ज्या जुल। धर्म उपदेश समाप्तिया
अवसरय् यम्ह भिक्षुपिं सचिच्छियकं अहोरात्र महापरित्राण पाठ यानाविज्या:गु
खः। थुवलयैन्से नेपाया बौद्धपिंके तःधंगु जातृतया लहर वल।

लिसे वसपोल थःगु नेपालभाषां त्रिरत्न बन्दना, पाठ्य सूत्र, धर्मपद,
संक्षिप्त बुद्ध जीवनी व गृह विनय आदि सफूत प्रकाशित यानाविज्यात
तर उपि फुक सफूत श्री ३ जुद्ध शास्त्रेरया सरकार जफत यानाविल।

२००९ श्रावण महिनाय् नेपालय् वर्षावास वित्य यानाविज्यानाच्चपि
द म्ह भिक्षु श्रामणेरपिं देश निर्वासन यावलय् भिक्षुपिं सारनाथय्
२२

मूविज्यात। उबलय् भिक्षु अमृतानन्द सारनाथय् च्चनाविज्यानाच्चंगु
खः। अनहे भिक्षु चन्द्रमणी महास्थविरया अध्यक्षताय् गठन जूगु
‘धर्मोदय’ सभाय् वसपोल सचिव पदय् च्चनाः ज्या यानाविज्यात। अले
भारतय् गुलि नं बौद्ध संस्थान दु इमिके भिक्षुपिं निष्काशित जूगु वारे
नेपाल सरकारया विरोध यायेत थेरवादी बौद्ध देशय् पौछ्वया: अपिल
यानाविज्यात। पूज्य नारद महास्थविरया नेतृत्वय् छगु शिष्टमण्डल
नेपा: विज्यायेत अनुरोध यानाविज्या:म्ह नं वसपोल खः। नेपालय् श्री ३
पदा शास्त्रेर राज्य यानाच्चवलय् नेपा: लिहाविज्या:म्ह वसपोल
आनन्दकुटीइ धर्मदेशना याके वीगु अनुमति कयाविज्या:म्ह वसपोल हे
न्हापांम्ह महास्थविर खः।

प्रवासित नेवा: बौद्ध मार्गापिनि नेताया रूपय् वसपोल प्रतिनिधि
मण्डलया छह्न दुजःया हैसियतं प्रधानमन्त्री पद्मशास्त्रेरलिसे नापलायेगुली
नं भाग कयाविज्या:गु दुसा बौद्ध भिक्षुपिन्त खःगुं मखुगुं आरोप लगे
यायेगु व सास्ती वीगुयात रोके यायेगु व नेपालभाषाया सफूत नेपाल
दुने हयेत तयातःगु प्रतिबन्ध हट्य् यायेगु वचन नं वसपोलं प्रधानमन्त्रीपाखे
कयाविज्यात।

वि.सं २००३ निसे आनन्दकुटी विहारय् च्चनाविज्यानाच्चंस्म वसपोल
बेलावखत्य धर्मालवलस्तीपिनि निस्ति धार्मिक प्रवचनया ग्वया: ग्वसा:
देशवासीपिनि विच्य बौद्ध दर्शनया प्रचार प्रसारय् सक्रिय योगदान
यानाविज्यात। थुजःगु प्रवचनया भक्तलय् वसपोलं न्यासिपिनि गुलि
गुलि धार्मिक न्हसःतय नं याउक व्याख्यान यानाविज्या:गु दु। भिक्षु
धर्मालोकं न्हाकविज्या:गु ज्यायात न्ययोने यंकुसे भिक्षु अमृतानन्द प्रकाशनया
व्यवस्थाय तःधंगु कुतः यानाविज्यात। वसपोलया कुतलं ज्ञानमालाया
निगूगु संस्करण लिसे नेपालभाषाया यक्को हे धार्मिक सफूत छ्यप्य जुल।
वसपोल थःगु जीवनकालय् नेपालभाषा, नेपाली व अग्रेजी भाषाया ६०
गूति सफूऽच्चया: प्रकाशित यानाविज्यात। उकी मध्ये धर्मपदया नेपालभाषाय्
अनुवाद व त्रिपिटक बौद्ध साहित्यय् आधारित अनुसन्धानमूलक बुद्धकालीन
सफूत च्चया- विज्या:गु विशेष रूप उल्लेख जू।

वैशाखपूर्णिमाखुन्हु बौद्ध कर्मचारीपिन्त जक जूसां विदा वीत
मोहनशास्त्रेरया वचन कायेगु (सन् १९४८), सारिपुत्र मौद्गल्यायनपिनि
अस्थिधातु हयेगुली राजकीय सम्मान वीकेगु, सन् १९५२ वैशाखपूर्णी
खुन्हु जुजु श्री ५ त्रिभुवन नेपाल अधिराज्यभर सार्वजनिक छुट्टी घोषणा
याके वीगु सन् १९५६ य श्री ५ महेन्द्र लुम्बिनी सवारी जूबलय् अधिर
ज्यभर वैशाख पूर्णिमाया दिनस परम्परानिसे चलय् ज्यावगु पूजा
वाहेक हिंसा याये दैमखु धका: अभयदानया घोषणा याके वीगुली
वसपोल भिक्षु अमृतानन्दया तःधंगु ल्लाः दु।

नेपाली भिक्षु श्रामणेरपि संगठीत जुया: न्हाः बनेत वसपोलया
नेतृत्वय् अखिल नेपाल भिक्षुमहामूल स्थापना जुल। अथे हे

आनन्दकुटी विद्यापीठ न स्थापना जूँगु जुल। बुद्धर्म प्रचार प्रसार य ग्रहालि व योगदान वियाविज्ञाःगुया कदर स्वरूप थी थी देस वसपोलयात विभिन्न उपाधित देशानातःगु दु।

वास्तवय् बुद्धकालया ज्ञानया धुकू मागथी भाषाय् मुनाच्चंगु खः। मागथी भाषा बुद्धकालीन लोकप्रियं भाषा खः गुकियात पालि नं धाइ। अथे जुयाः पालि भाषासम्बन्धी ज्ञानया कमि जूगुलि नेपाली मात्रया लागि उंगु बहुमूल्य धुकू बन्द है जुयाच्चंगु खः। उहिं है हिन्दी वा अंग्रेजी भाषाया माध्यमं नेपाली नेपालया है सिद्धार्थ गौतमया वारे सीकेमाःगु वाध्यता खः। सर्वसाधारण नेपालीया लागि थ्व उकिं है याउसे अःपुसेच्चकं कायेगु अवस्था मदु। थ्व परिवेश् महान पालि साहित्य मन्थनयानाः उकी दुगु विविध विषयत ज्ञान प्रचलित नेपाली व नेपालभाषा साहित्य उपस्थित यायेगु महत्वपूर्ण ज्या भिक्षु अमृतानन्द शुरु यानाविज्ञात। छगु महत्वपूर्ण विद्या थक्याविज्ञात। वसपोलं नेपालीयात् लीग साहित्यया लुखा चायेका विज्ञात। वसपोलया ५२ तय गू नेपाली भाषां च्या विज्ञाः गु बौद्ध ग्रन्थया धुकू दु। अथे है नेपालभाषां २३ गू व अंग्रेजी ३ गू महत्वपूर्ण सफूत प्रकाशित जूँगु दु। वसपोलया चीचीहाकःगु लेखत ला धयां मव्याः। मुख्य यानाः वसपोलया बौद्ध ग्रन्थ नेपाली साहित्य छगु मेगु है कक्ष तयार यायेत सफल जूँगु दु। नेपाली भाषाया माध्यमं बौद्ध ज्ञान अध्ययन याइपिं जिज्ञासुपिनि लागि थ्व छगु अमूल्य निधि है जूँगु दु। थुकिं नेपाली साहित्यया परिमाण थक्याव्यगु जक मखु नेपाली साहित्यया उपादेयता व गौरवय् न्हाथने बहःकथं अभिवृद्धि जूँगु दु। उकिं नेपाली समाज नेपाली व नेपालभाषा साहित्य भण्डार वसपोलप्रति न्हावलें ऋणी जुयाच्चनी।

भाषाया खंय् बुद्धर्म कट्टर मखु। स्वयं भगवान् बुद्ध उबलय् या शिष्टभाषा संस्कृतयात् बुद्धर्मया माध्यम भाषा यानाविमज्यासे जनभाषा मागथी धालसां पालियात बुद्धर्मया माध्यम भाषा यानाविज्ञात। थुबलय् केवल खूँल्हावल्हा जक याइगु पालि भाषायात है थः नालाविज्ञात। थ्यां लिपा बुद्धर्म छगूजक भाषाय सिमित मनुसे भाषाय नं बुद्धर्मच्ययगु यात थःथःगु देशभाषां बुद्धर्मया वारे च्याय यंकीबलय् यक्वसित थ्यीके फै धैगु सीका: भिक्षु अमृतानन्द भाषाया विषयय् छगु है जन भाषा धकः कङ्का च्वनाविमज्याःगु। वसपोलं दकलय् न्हापां थःगु मांभाय् नेपालभाषां सफू च्याविज्ञात। वसपोलं नेपालभाषाय गुलि च्याविज्ञात। थ म्हों मखु नेपालभाषा थूपिनि अपेक्षा नेपालीभाषा थूपि है अधिक संख्याय् दु। नेपालीभाषां च्वत धाःसा बुद्धर्मया वारे सीके थुइकेगु इच्छा दुपि आपाःस्यां थुइके सीके फड धयागु अभिप्रायं हैं जुँगु लिपा भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरपाखें नेपालीभाषाय् आपाः सफू पिहाँ वल। नेपालीभाषां नं मथूपिनि लागि अंग्रेजी भाषे च्याविज्ञात। वसपोलया लहा: थ्व स्वतां भाषाय् उलि है न्ह्याः।

धार्मिक क्षेत्रय् ला भिक्षु अमृतानन्दया अनुपम देन अनुकरणि है जुल। भाषाया क्षेत्रय् नं तःगूमछि सफू अनुवाद यानाः नेपालभाषाया

धुकू जायेकाविज्ञाःगु दु। वसपोलया थ्व है भाषासेवा स्वयाः च्वसाःपासां विसं २०१९ सालय् वसपोलया थ्व है भाषासेवा स्वयाः च्वसाःपासां विसं २०१९ सालय् वसपोलयांत भाषा जवाया उपाधिप्रदान याःगु खः।

वसपोल थें जाःपिनिगु महान त्याग तपस्यायागु कारणं है थौ नेपालभाषा साहित्ययात समग्ररूपं अध्ययन यायेत बुद्धर्मयागु अध्ययन विना पूवनीमध्यु।

भारतय् व नेपालय् च्वपिं नेवाःतय् दथुइ नेपालभाषाया माध्यमं बुद्धर्म प्रचार यायेगु तातुनाः पिदंगु थ्व 'धर्मदूत' पत्रिकाय् इ.सं. १९४१ अप्रिल निसं १९४८ अगष्टतक नेपालभाषां बुद्धर्म व संस्कृतिया च्वसू समाचारत पिदन। धर्मोदय सभां मुक्क नेपालभाषाया लेखत तयाः धर्मोदयं पत्रिका पिकायेवं धर्मदूतं धर्मोदयय् छवयेया निंति सूचं वियाः व इनाप यानाः पाःव्वः लःल्हात। धर्मदूत नेपालभाषाया रचना पिहाँ वःगु ईया दुने १२७ फै रचना पिदन।

धर्मदूत पत्रिकाय् नेपालभाषाया लेख पिहाँ वःगुली भिक्षु अमृतानन्दया है यक्व दु। त्रिपिटक ग्रन्थया विभिन्न सूत्रत नेपालभाषां अनुवाद यानाः, जातक वाखं न्हाथनाः पित व्ययेगु, वयें थःगु मौलिक रचना न, यानाः विसं १९९९ मार्गनिसं २००५ चैत्र वैशाख महिनाया अंकतक वसपोलया ३५ पु मयाक लेख पिहाँ वःगु दु।

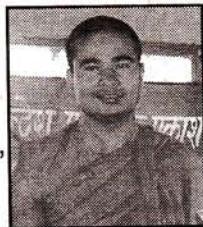
श्रीलकांय् बुद्धर्मया अध्ययन व्यवायेका: नेपाः लिहाविज्ञाना किण्डोल विहारय् च्वनाविज्ञाःगु अवस्थाय् नेपालं पितिनाछ्वःपिं भिक्षुपिं सारनाथय् मुना: धर्मोदय सभा नीस्वनेगु भक्तवलय् सार नाथय् विज्ञानाःच्वगु इलय् नेपालं निर्वासित भिक्षुपिंत दुत हयेगु लारी नारंद भन्तेयात निमन्त्रणा यायेगु क्रमय् श्रीलका विज्ञानाःच्वगु इलय् व नारद महास्थविरनापं शिष्ट मण्डलय् सामेल जुयाः आनन्दकुटी विहारय् च्वनाःविज्ञाःगु इलय् थुपि लेखत पिहाँवःगु खः। वसपोलं थःम्हं जक लेख च्याः 'धर्मदूत' य नेपालभाषायात निरन्तरता वियाविज्ञाःगु मखु च्यये मंदुपि च्यमिपित न्हावाकाविज्ञाःगु दु। उकी मध्ये मोतिलक्षी उपासिका छम्ह नं खः। वयक्लं च्यादीगु लेखत भिक्षु अमृतानन्दयाथाय् बी यंकीगु अले भन्तेन सारनाथय् छवयाविज्ञाइगु खः।

वसपोल सचिव जुयाः स्थापना जूँगु धर्मोदय सभाया मुखपत्रया रूप्य मुक्क नेपालभाषा दुध्याका: पिहाँवःगु धर्मोदय लयपती नं वसपोलं नेसं १०६७-१०७९ अर्थात् शुरुनिसं अन्तिम पक्षाशनतक नं लेख विया: धर्म प्रचार लिसे भाषाया सेवा यानाविज्ञात। नेपालभाषाय् धायेमाःगु खँ तप्यकं धाये मदइबलय् व धायेमाःगु खँ तप्यकं धाये मद्धिनीबलय् थःगु नां सुचुका हेकतंया नां तयाः ज्या यानावयाच्चंगु व च्यावयाच्चंगु खः। थथे है भिक्षु अमृतानन्दं नं 'पथिक' धयागु छद्रम नाम 'धर्मोदय' स लेख पिकाविज्ञाःगु दुगु जुल।

आनन्दभूमि वर्ष २८ अंक ४ बाट साभार

Vague and uncertain life

— Bhikkhu Sangharakkhit "Saddhamma Kovid"

Probably no one had thought that miserable deaths of royal family would come into reality in B.S. 2058. However it had happened in our history leaving the nation under dark hours for several times. As said by Lord Buddha those born into this world will certainly pass away one day. But no body can predict how, when and where we shall come to the end of life's journey. All living beings and humans are also impermanent. In fact life is uncertain death certain and all that we expect do not come true. Suffering does exist on earth. One day's life is much better than living hundred years without seeing the truth of life.

A well-known Buddhist text, Dhammapada reads like:

*Yo ca vassasatam jive
apassam udayavyayam
Ekaham jivitam seyyo
passato udayavyayam.* [Dhammapada-113]

- Though one should live a hundred years without comprehending how all things rise and pass away, yet better, indeed, is a single day's life of one who comprehends how all things rise and pass away.

One upasika, Chandika, whose mother in law was suffering from cancer, for the third time also she attacked by cancer and admitted to the Bhaktapur Cancer Hospital. I, too, went to the hospital to chant for her. At that moment also, she hoped to live some years. She did not seem to be dying so earlier. She was confident about her life. But, she passed away on the next day. Yes, nobody think about one's death nor anyone ever wish dying so earlier. Even the sick Upasika, despite her dire cancer would not have thought of her earlier death.

Here is no one, who desires to pass away. Obviously, all of us want to live forever. This is why, whenever we became ill, we are so hurry to consult doctors and find out medicines for rapid recovery from our illness and try to escape from death. Even disabled men, women or children do not like death coming to them. Those who are

blind by birth also wish to live long and we see some disabled people also struggling for life. Actually no body likes death.

Seeing an old nun, called Uttara Theri, stumble and fall, Buddha spoke on the brief of life as bellow:

*Parijinnam idam rupam
roganiddam pabhanguram
Bhijjati putisandeho
marantanam hi jivitam.* [Dhammapada-148]

- Thoroughly worn out is this body, a nest of diseases, perishable. This putrid mass breaks up. Truly, life ends in death.

A beautiful woman, called Rupananda, became a nun without any faith. Because of her proud of beauty and fearing of Buddha's depreciation, she did not visit the Buddha. At last, she went to preaching hall with her friends. At that time, Buddha made up the vision of a beautiful woman fanning him. Buddha then caused the vision to change slowly, reflection the ravages wrought by old age to death. The truth dawned upon the nun. Then Buddha told that verse:

*Atthinam nagaram katam
mansalohitalepanam
Yattha jara ca maccu ca
mano makkho ca ohito.* [Dhammapada-150]

- Of bones is (this) city made, plastered with flesh and blood. Herein are stored decay, death, conceit, and detraction.

According to the Buddha, our life is like lighting a candle in the open space which is easily blown out by the speed of wind. No doubt, even a little wind is quite enough to blow out the candle. Likewise, the sun rising in the east makes the sky beautiful in morning and torch people in the day with its strength and at last must set down in the west. Similarly one day our life will come to an end.

No one can say, when, where and how death will come to this world. Due to the certainty of one's death one cannot hide oneself to escape from death. As said in the Dhammapada:

*Na antalikkhe na samuddamajhe
na pabbatanam vivaram pavissa
Na vijjati so jagatippadeso
yatthatthitam nappasahetha maccu.*

[Dhammapada- 128]

- Not in the sky, nor in mid-ocean, nor in a mountain cave, is found that place on earth where abiding one will not be overcome by death.

This is reality that if we did any kind of awful work, then we must face it. We can't escape from the result of our deeds. Lord Buddha taught us to know more about the nature of death and the result of evils:

*Na antalikkhe na samuddamajhe
na pabbatanam vivaram pavissa
Na vijjati so jagatippadeso
yatthatthito munceyya papakamma.*

[Dhammapada- 127]

- Not in the sky, nor in mid-ocean, nor in a mountain cave, is found that place on earth where abiding one may escape from (the consequences) of one's evil deed.

Lord Buddha often said thus: "Adhuwan Me Jiwitan, Dhuwan Me Maranan", it means: my life is uncertain, my death is certain. The Buddha said that every person must remember how death will come to reality. When we know about death we will not fight each other.

*Pare ca na vijananti
mayamettha yamamase
Ye ca tattha vijananti
tato sammanti medhaga.* [Dhammapada-6]

- The others know not that in this quarrel we perish, those of them who realize it have their quarrels came thereby.

Putta m'atthi dhanam m'atthi

iti balo vihannati

atta hi attano natthi

kutoputta kuto dhanam. [Dhammapada-62]

- "Sons have I, wealth has I": thus is the fool worried. Verily, he himself is not his own. Whence sons? Whence wealth?

Once upon a time, Buddha went to see a sick monk. Buddha himself washed his stinking body with warm water, and changed the dirty clothes. After that he sat on his bed and preached to him on the fleeting nature of the body. At that time, Buddha taught him as:

*Aciram vat' ayam kayo
pathavim adhisessati
Chuddho apetavinnano*

nirattham'va kalingaram. [Dhammapada-41]

- Before long, alas! This body will lie upon the ground, cast side, devoid of consciousness, even as a useless charred log.

There is no doubt that each and every one must depart this life definitely. Not only small creature, not only birds, animals, but also human beings have to die. Death don't care either he is poor, immobilized or wealthy, powerful, prime minister, king, etc. Buddha, who was fully enlightened, free from all sorrowfulness, full of miraculous power, also passed away at the age of eighty.

All those who have come to this world as new arrivals should prepare to say goodbye at any stage of life. This is the true nature of our life. Death does not distinguish cast, class or age. What will come behind us is only the result of good or bad deeds. What we have earned we leave at home and what have performed as good deeds will come with us even beyond death. So only merits (the result of good deeds) will come as our relatives beyond our death.

Peace of the world is based on peace in the family

World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal

Tel : 4243706, 4246234, 4255088, 4263600, Fax : 977-1-4243726,

E-mail: bishwa@ccnep.com.np

Being Good

(Buddhist Ethics for Everyday Life)

Knowing how to be satisfied

Ven. Master Hsing Yun

If you do not know how to be satisfied,

even if you are rich you will be poor.

If you do know how to be satisfied,

even if you are poor you will be rich.

- From the *Sutra of Bequeathed Teachings*

Excessive desire

Desire is the most basic bond that binds us to the delusions of this world. Due to our desires we are born over again in one of the six realms of existence.

The *Mahaprajnaparamita Shastra* says that desires kindle feelings of dissatisfaction from start to finish. When we begin to desire something, we feel dissatisfied because we do not yet have it. If we get it, we feel dissatisfied because it has not lived up to our expectations or because we now fear that we may lose it. After we have lost it or after it has grown old we feel dissatisfied again. If we are wise we will take heed of this inevitable process.

The great poet Su Tung-p'o said, "Human desires are boundless and endless, but the capacity of objects to satisfy our desires is not."

The Avadanas say, "Even if the seven treasures were to rain down from heaven they still would not satisfy desire. Desire gives rise to few pleasures and many troubles. To understand this truth is to be a sage."

The *Sutra of Bequeathed Teachings* says:

People with many desires are always looking for gain and thus they suffer and have many troubles. People with few desires feel no need to lust after things and thus they are peaceful and free of many troubles.

When the sutras talk about desires in this way

they are talking about desires for things we do not need. The desire for a drink of water when you are thirsty is not going to bind you to this world. The desire to own a swimming pool and sip lemonade beside it when you are thirsty, however, will bind you to this world.

The joy of knowing how to be satisfied with what you have

Knowing how to be satisfied with what we have is a very important starting point for the successful practice of Buddhism. We should look upon what we have with a more or less neutral sense of satisfaction. Our possessions should not lead us to feel shame or guilt or desire. If we truly have a need to acquire something we do not have, we should pursue that need level-headededly and without the imbalanced feeling that we must have whatever it is immediately and without delay.

Needs should not be confused with desires. Once our basic needs have been met we should allow our consciousness to roam freely within the glory of existence and the beauty of the Dharma. Don't burden yourself with useless desires that can only lead you away from the truth. As Buddhists, our primary area of concern is the mind and not the material world.

The *Bodhisattva Gocharopaya Visaya Vikurvana Nirdesha Sutra* says:

People who are greedy are always trying to accumulate

things and then even when they get them are not satisfied. Their thinking is disturbed and full of ignorance-

and this state leads them to prey on others and

often think of how to gain advantages over them. Their

behaviour produces resentment and anger in this life and

once they die they will be reborn in the evil realms. The

wise understand these consequences and thus they learn

how to be satisfied with whatever they have.

The Avadanas say, "Knowing how to be satisfied is the best good fortune."

The *Eight Realizations of the Bodhisattva Sutra* says: *A mind which does not know how to be satisfied, but always wants more and more, only adds to its misfortune*

and trouble. The bodhisattva is not like that. The bodhisattva

knows how to be satisfied; he is peaceful in poverty and able to uphold the way. His only desire is to become wise.

The world of one who is satisfied

Our minds are the world. When our minds know how to experience a sense of sufficiency in all circumstances, we are free. Beyond distinctions, beyond greed, beyond the lusts that impel us toward yet another embrace with delusion, the mind that knows how to be satisfied rests in the equality of complete truth. Such a mind has no need to make comparisons, it does not calculate, it does not suffer, and it does not experience pain. Once the mind achieves this state, it understands that everything in the universe already belongs to it; the birds, the flowers, the stars in the sky, the rippling of running water—all of it is the mind and all of it belongs to the mind. Where is the need for possessiveness of greed then?

Yen Hui, an imperturbable disciple of Confucius, was described by his master as ‘living in mean quarters, with simple food and drink, in a state which most people would despise, and yet he was full of joy.’

Mahakashyapa, one of Buddha’s disciples, spent years living in remote graveyards as part of his ascetic practice, and yet he did not feel as if he were suffering or as if his life were lacking in anything.

The Japanese Zen master Ryokan (1758-1831) lived “with a little grain in a sack and a little wood by his stove.” Nevertheless, he “sat cross-legged and at ease in his thatch hut under the rain.” He was always satisfied to be different than it was.

Today, it is difficult to live as simply as people in the past did, for they lived in slow-paced agricultural societies. Modern societies are complex technological achievements that require a much higher level of activity just to maintain basic needs. While we can no longer copy the lifestyles of the sages of the past, we can learn much from their spirits. The spirit of people like Ryokan or Yen Hui was one of acceptance, equanimity and deep satisfaction. Those of us who are alive today may have to make car payments and housing payments and we may have to juggle many complex factors just to maintain ourselves, but we can still live in a way that honours a basic trust in the flow of life and that gives us basic satisfaction with whatever we have. We can still live with our feet on the ground and our heads in the sky.

How to be satisfied with what you have

Since desire is incapable of producing satisfaction, it follows that we cannot cure a sense of dissatisfaction through desire. Dissatisfaction must

be overcome by wisdom and by helping others. If our minds are in the habit of always chasing one desire after another, we must force ourselves to recognize this and understand what we are doing. Once consciousness is turned to any area of our lives, a change for the better cannot be far behind.

The *Mahaprajnaparamita Shastra* says that one way to overcome desire is to realize that desires need a seed within and a stimulant without. These two aspects go together. When we begin to feel an untoward desire, the *shastra* says, we should examine both the seed within and the stimulant without. Then we should consider that they are mutually interdependent; there cannot be one without the other. Having understood that, the *shastra* then says that we should remove the seed within while simultaneously turning away from the stimulant without.

Desires can also be overcome by considering their consequences, the amount of time they cause us to waste, their inherent emptiness, and the time they steal from the much more important work of studying the Dharma and improving ourselves. Whenever we overcome a desire, we experience an increase in energy and understanding. The level of our consciousness is raised by just that much every time we turn our gaze away from a low attachment.

If we have tried the above techniques and still failed to overcome our desires, we should redouble our efforts to help others. The bodhisattva helps himself primarily through his willingness to help others. When we focus our attention more on the needs of others and less on our own desires, we will go a long way toward seeing beyond the delusive mirage of greed and desire.

*When one seeks an object of desire,
one suffers.*

*When one gets an object of desire,
one fears losing it.*

*When one loses an object of desire,
one is greatly troubled.*

*At each and every point,
there is no joy.*

*If all desire causes suffering like this,
then how is one to be rid of it?*

*One can rid oneself of desire
by learning the joys of Samadhi
found in deep meditation.*

- from the *Mahaprajnaparamita Sutra*

बौद्ध गतिविधि

बुद्धपूजा र धर्मदेशना

काठमाडौं। प्रत्येक पूर्णिमाको दिन आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूमा नियमित रूपमा हुँदैआइरहेको बुद्धपूजा र धर्मदेशनाको कार्यक्रम श्रावणपूर्णिमा (गुपुन्हि)को दिन सम्पन्न भयो। सोही विहारका निवासी भिक्षु धर्ममूर्तिवाट बुद्धपूजा संचालन र शीलप्रदान गर्नुका साथै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो। विहान ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भूवाट ज्ञानमाला भजन गरेर आरम्भ भएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित समस्त भिक्षु, अनगारिका गुरुमां र उपासकउपासिकाहरूलाई जलपान र भोजन प्रदान गरियो। उक्त जलपान तथा भोजन व्यवस्था श्री अन्नपूर्ण श्रेष्ठ, बानेश्वरले आफ्ना दिवंगत माता गंगादेवी तुलाधरको स्मरणमा गराउनुभएको थियो। त्यस्तै भाद्रपूर्णिमाको उपलक्ष्यमा पनि बुद्धपूजा र धर्मदेशनाको कार्यक्रम सम्पन्न भयो। कार्यक्रममा भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरबाट बुद्धपूजा संचालन र शीलप्रदान गर्नुभयो भने श्रीलंकाली भिक्षुले धर्मदेशना गर्नुभएको थियो। विहान ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भूवाट ज्ञानमाला भजन गरेर आरम्भ भएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित समस्त भिक्षु, अनगारिका गुरुमां र उपासकउपासिकाहरूलाई जलपान र भोजन प्रदान गरिएको थियो। उक्त जलपान तथा भोजन व्यवस्था वसन्तपुर, काठमाडौंका डबलकार्जी तुलाधरले गर्नुभएको थियो।

गुलाको उपलक्ष्यमा ध्यानभावना तथा धर्मदेशना

काठमाडौं। बौद्ध धर्मविलम्बीहरूमा प्रसिद्ध गुलापर्वको उपलक्ष्यमा आनन्दकुटी दायक सभाको आयोजनामा श्रावणशुक्ल प्रतिपदादेखि भाद्रशुक्ल प्रतिपदासम्म एक महिना धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। गत चार वर्षदेखि निरन्तर रूपमा सञ्चालन हुँदैआइरहेको सो कार्यक्रममा उपत्यकाका विभिन्न विहारमा रहनु भएका श्रद्धेय भिक्षु तथा अनगारिका गुरुमांहरूवाट धर्मदेशना गर्नुभएको थियो। कार्यक्रममा भिक्षु सो कार्यक्रम अरु बेला प्रत्येक शनिवार हुने गरेको छ।

यसैगरी पद्मकीर्ति विहार कमलपोखरीमा पनि गुलापर्वको उपलक्ष्यमा एक महिना बुद्धिशक्तामा आधारित प्रवचन कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरलाई धर्मोदय पुरस्कार

काठमाडौं। धर्मोदय सभावाट हरेक वर्ष प्रदान हुँदै आएको 'धर्मोदय धर्म पुरस्कार' यस वर्ष भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरलाई

प्रदान गरिएको छ। बुद्ध धर्मको उत्थानको लागि विभिन्न माध्यमबाट योगदान पुऱ्याउनु हुने व्यक्तित्वहरूलाई प्रदान गरिए आइरहेको सो पुरस्कार धर्मोदय सभाका आजीवन सदस्य पूर्णसिद्धि वज्ञाचार्यवाट स्थापना गर्नुभएको थियो।

भिक्षु अमृतानन्दको १५ औं गुणानुस्मरणदिवस सम्पन्न

काठमाडौं। आनन्दकुटी विहार गुथिका संस्थापक दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको १५ औं गुणानुस्मरणदिवस हालै एक कार्यक्रमको आयोजना गरी सम्पन्न भयो। अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष एवं सो विहारका विहाराधिपति भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरबाट बुद्धपूजा संचालन पश्चात् आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, आनन्दकुटी दायक सभाका अध्यक्ष तीर्थनारायण मानन्दर, ज्ञानकार्जी शाक्य लगायतका वक्ताहरूले दिवंगत भिक्षुको जीवनी तथा उहाँले नेपालमा बुद्धधर्म विकासको लागि पुऱ्याउनुभएको योगदानमाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो। भिक्षु धर्ममूर्तिवाट संचालन गरिएको सो कार्यक्रममा अन्तमा विभिन्न विहारबाट आमन्त्रण गरिएका भिक्षु अनगारिका गुरुमांहरूलाई दानप्रदान तथा भोजन गराइएको थियो।

संस्थापकदिवस तथा अभिनन्दन

कार्यक्रम सम्पन्न

काठमाडौं। आनन्दकुटी विद्यार्थीठका संस्थापक दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको १५ औं गुणानुस्मरणदिवस हालै एक कार्यक्रमको आयोजना गरी सम्पन्न भयो। शिक्षा तथा खेलकूद सहायकमन्त्री सिनेट श्रेष्ठको प्रमुख अतिथ्यमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष एवं सो विहारका विहाराधिपति भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविर तथा विद्यालयका प्रथम विदार्पी तथा

प्रथम पटक एसएलसी उत्तिर्ण गर्नुहुने मेधावी विद्यार्थी तथा हाल काठमाडौं विश्वविद्यालयका डीन प्रा. डा. भद्रमान तुलाधरलाई प्रमुख अतिथिबाट अभिनन्दन पत्र प्रदान गरिएको थियो । विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष तीर्थनारायण मानन्धरको सभापतित्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा विद्यालयका का.मु. प्रधानाध्यापिका श्रीमती कृष्णकली शाक्यले स्वागत मन्त्रव्यक्तिको क्रममा श्री ५ को सरकारले नेपाल अधिराज्यभरिको विद्यालयमा परियति शिक्षालाई नैतिक शिक्षाको रूपमा समावेश गर्नुपर्ने बताउनु भयो । कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि मन्ती श्रेष्ठ, गोरखापत्रका नायब प्रधानसम्पादक केदार शाक्य तथा कार्यक्रमका सभापति मानन्धरले पनि बोल्नुभएको थियो ।

भिक्षु अमृतानन्दको १५ औं स्मृति दिवस

तथा करुणा बौद्ध संघको नवौं

वार्षिकोत्सव

तानसेन, पाल्या । आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको १५ औं स्मृतिदिवस तथा करुणा बौद्ध संघको नवौं वार्षिकोत्सव हालै एक धार्मिक कार्यक्रमको आयोजना गरी सम्पन्न भयो । संघका अध्यक्ष छत्रराज शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रमको उद्घाटन प्रमुख अतिथि भिक्षु विमलानन्द महास्थविरबाट भगवान् बुद्धको प्रतिमामा पृष्ठ अर्पण तथा पानसमा वर्ती बालेर गर्नुभएको थियो । साथै बुद्ध विहारको प्रांगणमा गत वर्ष स्थापित भिक्षु अमृतानन्दको अर्द्धकदको सालिकमा दीप प्रज्वलन एवं फूल चढाई श्रद्धाङ्गलि अर्पण गरिएको थियो । ज्ञानमाला भजन, बुद्धपूजा तथा पञ्चशीलग्रहण पश्चात् आरम्भ भएको उक्त कार्यक्रममा गत ३३ वर्षदेखि लुम्बिनी राजकीय विहारमा वसेर नेपालमा बुद्धधर्म प्रचारप्रसार एवं विकासमा महत्वपूर्ण योगदान दिनुभएका भिक्षु विमलानन्दलाई अध्यक्ष छत्रराज शाक्यले बुद्धमूर्तिसहीत अभिनन्दन पत्र चढाउनु भएको थियो । उपाध्यक्ष विश्वमान वज्राचार्यले चिवरदान गर्नुभयो भने पदाधिकारी एवं सदस्यहरूले उपस्थित १० जना भिक्षु तथा अनगारिकाहरूलाई विभिन्न वस्तु दानप्रदान गरेका थिए । उपाध्यक्ष वज्राचार्यले स्वागत गर्नुभएको सो कार्यक्रममा सचिव मदनलाल वज्राचार्यले वार्षिक प्रतिवेदन तथा कोषाध्यक्ष वीरेन्द्रकाजी शाक्यले आयव्यय विवरण प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि भिक्षु विमलानन्द, अन्तर्राष्ट्रिय परियति उदय बुद्ध विहारका प्रमुख भिक्षु जटिल, धर्मोदय सभा पाल्याका अध्यक्ष चिनियालाल वज्राचार्य, ज्ञानमाला संघका उपाध्यक्ष राजेन्द्रमुनि शाक्य, बौद्ध महिला आजीवन दायक समितिका अध्यक्ष सुश्री सुमना शाक्य लगायतका वक्ताहरूले आ-आफ्नो मन्त्रव्य प्रकट गरिएको थियो । सभापतिको आसनबाट बोल्दै अध्यक्ष शाक्यले भिक्षु अमृतानन्द

महास्थविरको सक्षिप्त जीवनी तथा योगदानबारे चर्चा गर्नुभयो । आनन्द विहार भवन निर्माण एवं संरक्षणको आगामी तीन वर्षसम्म प्रत्येक वर्ष रु. ५,०००/- आर्थिक सहयोग गर्ने घोषणा गर्नुहुन्दै अध्यक्ष छत्रराज शाक्यले यस वर्षको लागि रु. ५,०००/- ज्ञानमाला संघका उपाध्यक्ष राजेन्द्रमुनि शाक्यलाई प्रदान गर्नुभयो । करुणा बौद्ध संघबाट स्थापित 'करुणा बौद्ध छात्रवृत्ति' र भिक्षु कुमारकाश्यपबाट स्थापित 'मुदिता छात्रवृत्ति' क्रमशः श्रीनगर इन्टेरेटेड कलेजका विज्ञान र व्यवस्थापन तर्फका कक्षा ११ मा सर्वोत्कृष्ट अंकमा उत्तीर्ण हुने विद्यार्थीलाई प्रदान गरिने घोषणा पनि गरिएको थियो । सचिव मदनलाल वज्राचार्यद्वारा संचालन भएको सो कार्यक्रममा सहसचिव संजयराज शाक्यले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

बुद्धपूजा र धर्मदेशना

ललितपुर । ललितपुरको पाटनदरबार क्षेत्रमा अवस्थित विश्वमैत्री विहारमा भाद्रसंकान्तिको उपलक्ष्यमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न भयो । पञ्चशील ग्रहण गरेर आरम्भ भएको बौद्धसभामा सुजाता गुरुमालै धर्मदेशनाको क्रममा बुद्धगुण स्मरण गरेर प्राणी उपकारमा लाग्नुपर्ने कुरा बताउनु भयो । यसैगरी अनगारिका किस्कन पारमिताले अकुशल कर्मको परिणाम अकुशल हुने भएकोले शील, सदाचारप्रति दृढ रहेर जीवनयापन गर्नुपर्ने बताउनु भयो । पछिल्लो संकान्तिमा भएको धर्मदेशना स्मरण गरेर मन्त्रव्य प्रकट गर्नुहुने सानुमैयाँ, बोधिरत्न, सुभद्रा र जुजुभाइलाई सुजाता गुरुमालै पुरस्कार प्रदान गर्नुभयो । कार्यक्रममा लक्ष्मी महर्जनले स्वागत तथा दिलशोभाले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो, त्यस्तै सानुमैयाँ र तीर्थकुमारीले जलपान व्यवस्था गर्नुभएको थियो ।

ज्ञानमाला संघको ५८ औं वार्षिकोत्सव

तथा साधारण सभा

तानसेन, पाल्या । पश्चिम नेपालकै सबैभन्दा पुरानो विहारमा स्थित ज्ञानमाला संघको ५८औं वार्षिकोत्सव तथा साधारण सभा सम्पन्न भएको छ । ज्ञानमाला भजन, बुद्धपूजा तथा शीलपार्थना पश्चात् आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि भिक्षु धर्मज्योतिले पानसमा वर्ती बालेर साधारण सभाको समुद्घाटन गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा संघका सचिव विनयराज वज्राचार्यले वार्षिक प्रतिवेदन तथा कोषाध्यक्षको अनुपस्थितिमा कार्यकारिणी सदस्य सरोजलाल शाक्यले आयव्यय विवरण प्रस्तुत गरिएको थियो । त्यस्तै भजनको गतिविधिबारे भजन सहसंयोजक तेजकाजी शाक्यले प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो । सो समुद्घाटन कार्यक्रममा बौद्ध युवा संघका सचिव विजनकुमार वज्राचार्य, धर्मचक्र युवा संघका अध्यक्ष राजेन्द्रवहादुर वज्राचार्य, बौद्ध महिला सेवा समितिका अध्यक्ष चिनियादेवी वज्राचार्य, सल्लाहकार

छत्रराज शाक्य, आजीवन सदस्य डा. पूरन वज्ञाचार्यले आ-आफ्नो शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गरिएको थियो । कार्यक्रममा भिक्षु, अनगारिकाहरूको स्वास्थ्योपचारको लागि स्थापित अक्षयकोषमा समाजसेवी भुयमान लिगल र धर्मोदय सभाका केन्द्रीय सदस्य रामलगन चौधरीले आर्थिक सहयोग गर्नुभएको थियो भने संघबाट संचालित रेन्टल सर्भिसमा सहयोग गर्नुहुने संघका सहसचिव रत्नमान वज्ञाचार्यलाई प्रमुख अतिथिबाट उपहार प्रदान गरिएको थियो । संघका अध्यक्ष सर्जुलाल वज्ञाचार्यको सभापतित्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रमको संचालन का. का. सदस्य राम्भीरमान शाक्यले गर्नुभएको थियो भने उपाध्यक्ष राजेन्द्रमुनि शाक्यले स्वागत तथा निवर्तमान अध्यक्ष देवेन्द्रमान शाक्यले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो । समारोह कार्यक्रम पछि संचालित बन्द सत्रमा संघका सचिवबाट प्रस्तुत प्रतिवेदन तथा कोषाध्यक्षबाट प्रस्तुत आर्थिक प्रतिवेदन सर्वसम्मतिबाट पारित गरिएको थियो । त्यस्तै संशोधित विधान मस्यौदा पनि सर्वसम्मतिबाट पारित गरिएको थियो भने संघको नाममा रहेको उपासिकाराम विहार भिक्षुणी संघलाई हस्तान्तरण गर्ने निर्णय गरिएको थियो । सो बन्द सत्रमा संघका सल्लाहकार दशरथमुनि शाक्य तथा निवर्तमान अध्यक्ष देवेन्द्रमान शाक्यले शुभकामना व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

बुद्धको जन्मस्थल उडिसा बताउनेहरूलाई चोटिलो जवाफ

काठमाडौं । भरावान् गौतम बुद्धको जन्म भारतको उडिसामा भएको तर्क गर्ने भारतीय इतिहासकारहरूलाई एकजना भारतीय इतिहासकारले नै चुनौति दिनुभएको छ । भारतीय इतिहासकार करुणासागर बहेराद्वारा बुद्धको जन्म उडिसामा भएको प्रचारमा लागिपरेका इतिहासकारहरूलाई चुनौति दिई बुद्धको जन्म नेपालको लुम्बिनीमा नै भएको तर्क पेश गर्नुभएको छ । उडिसाको राज्य सरकारले नै बुद्धको जन्मभूमि उडिसा भनी अभियान संचालन भइरहेको समयमा त्यहाँकै इतिहासकारबाटै यसप्रकारको तर्क पेश भएको कारण उडिया सरकारको यस अभियान धक्का पुग्न गएको छ । सन् १९२८ मा उडिसाको स्थानीय कपिलेश्वर गाउँमा फेला परेको अशोकस्तम्भको आधारमा बुद्धको जन्म उडिसामा भएको कुरा प्रकाशमा आउनासाथ भारतका केही तथाकथित विद्वानहरूले बुद्धको जन्मस्थल नेपालको लुम्बिनी नभएको र भारतको उडिसा नै बुद्धको जन्मस्थल रहेको भनी विवाद उठाउन थालेका थिए । तर इतिहासकार बहेराले उडिसामा फेला परेको उक्त अशोकस्तम्भ नकली रहेको घोषित भैसकेकोले सो अशोकस्तम्भको आधारमा उडिसालाई बुद्धजन्मस्थल भन्न उचित नभएको कुरा बताउनु भएको छ । उक्त कुरालाई स्पष्ट पार्न उहाँले सन् १९८० मा मुम्बईमा सम्पन्न भारतीय इतिहास

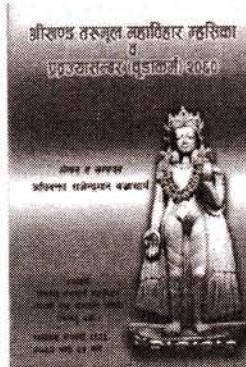
कांग्रेसमा प्रख्यात लिपि विशेषज्ञ डी.सी. सरकारले कपिलेश्वरको अशोकस्तम्भ नकली रहेको घोषणा गर्नुभएको कुरा बताउनु भएको छ । उहाँले बुद्धको जन्म लुम्बिनीवाहेक अरु ठाउँमा पनि हुनसक्ने विषयमा अहिलेसम्म कतैबाट गम्भीर अध्ययन नभएको कारण यसप्रकारको मिथ्या तर्कको आधारमा विवाद गर्ननहुने कुरा भारतबाट प्रकाशित हुने 'द एशियन एज' मा लेख्नुभएको थियो ।

धर्मोदय सभाको वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न

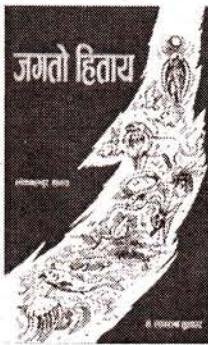
काठमाडौं । नेपालको एकमात्र राष्ट्रिय बौद्ध संस्थाको ६२ औ साधारण सभा हालै सम्पन्न भयो । साधारण सभाबाट महायानी गुरु भिक्षु साङ्गपा रिडपोछेको अध्यक्षतामा नयाँ कार्यसमितिको गठन भएको छ । जस्मा डा. विरल्त तुलाधर, माननीय लक्ष्मीदास मानन्द्यर, ईन्द्रबहादुर गुरुङ, प्रा. सुवर्ण शाक्य, सुश्री नानीमैयाँ मानन्द्यर उपाध्यक्ष रहनु भएको छ, भने महासचिवमा सुचिवमान शाक्य, सचिवमा विरल्त तुलाधर, सहसचिवमा श्यामकृष्ण मानन्द्यर, कोषाध्यक्षमा रत्नमान शाक्य, सहकोषाध्यक्षमा सागरमान वज्ञाचार्य रहनुभएको छ । कार्यकारिणी सदस्यमा पद्मज्योति, वासन्तीदेवी वज्ञाचार्य, डबलकाजी तुलाधर, पञ्चवीरसिंह तुलाधर, वेखारत्न शाक्य, कृष्णकुमार प्रजापति, वद्रीनारायण मानन्द्यर रहनुभएको छ । यसैगरी क्षेत्रीय सदस्यमा पूर्वाञ्चलबाट महेशकुमार चौधरी, मध्यमाञ्चलबाट अकलद्वज गुरुङ, पश्चिमाञ्चलबाट गमकुमारी बुद्धामगर तथा सुदूरपश्चिमाञ्चलबाट नरबहादुर गुरुङ रहनुभएको छ ।

धार्मिकपूजा तथा पुस्तक विमोचन

काठमाडौं । काठमाडौं जिल्लाको प्रमुख अठार महाविहारमध्ये एक श्रीखण्ड तरुमूल महाविहारमा हालै एक धार्मिक पूजा तथा श्रीखण्ड तरुमूल महाविहार म्हसिका व प्रव्रज्यासम्वर (चूडाकर्म) २०६० नामक पुस्तक हालै एक कार्यक्रमकावीच विमोचन गरियो । श्रीखण्ड तरुमूल महाविहार संरक्षण तथा संचालन समितिका अध्यक्ष धनवरसिंह शाक्यको सभापतित्वमा भएको सो कार्यक्रममा महाविहारका थायपा सर्वज्ञमान वज्ञाचार्य तथा २०६०सालको प्रव्रज्या हुने आर्यन शाक्यले संयुक्त रूपमा विमोचन गरिएको थियो । कार्यक्रममा अर्का थायपा सत्यरत्न शाक्यको पनि उपस्थिति रहेको थियो ।

लेख संग्रह पुस्तक विमोचन

लिलितपुर । बौद्ध जगतमा चर्चित व्यक्तित्व लोकवहादुर शाक्यवाट लिखित विभिन्न पत्रपत्रिकामा प्रकाशित लेख संग्रह गरी पुस्तकको रूपमा प्रकाशित लेख संग्रह गरी पुस्तकको रूपमा प्रकाशित पुस्तक जगतो हिताय हालै एक समारोहका बीच भिक्षु धीरसुमेधोले विमोचन गर्नुभयो । लाभरत्न तुलाधरद्वारा सम्पादित उक्त पुस्तक विमोचन समारोहमा उहाँको लेख प्रकाशित भएका विभिन्न पत्रपत्रिकाका सम्पादकहरूलाई अभिनन्दन पनि गरिएको थियो । अभिनन्दित हुने सम्पादकहरूमा आनन्दभूमिका सम्पादक भिक्षु धर्ममूर्ति, धर्मकीर्तिका सम्पादक वीर्यवती गुरुमाँ, न्हसलाका लाभरत्न तुलाधर, धर्मोदयका सुवर्ण शाक्य, विश्वभूमिका सुशीलवीरसिंह कंसाकार, नेवा: पोष्टका सुजीव वज्राचार्य, सन्ध्या टाइम्सका सुरेश मानन्धर, न्हूग विश्वभूमिका अशोक श्रेष्ठ, थौ कन्हयका रुक्मिणी श्रेष्ठ, हिमपातका लीला गुरुड हुनहुन्छ । संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशीको सभापतित्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा सम्मानित सम्पादकहरूले आ-आफ्नो मन्त्रव्य प्रकट गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा हेमबहादुर शाक्यवाट स्वागत मन्त्रव्य प्रकट गर्नुभयो भने कर्णबहादुर शाक्यले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

युवक बौद्ध मण्डलद्वारा

विभिन्न कार्यक्रम सम्पन्न

लिलितपुर । गुला पर्वको उपलक्ष्यमा ज्ञानमाला भजन खल: श्रीबहाःको निमन्त्रणामा युवक बौद्ध मण्डलको सांस्कृतिक समितिबाट शील सदाचार तथा अनित्यको भावले पूर्ण आधुनिक बौद्ध भजन प्रस्तुत गरियो । संस्थाका अध्यक्ष सानुराजा शाक्यको नेतृत्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा नेपालभाषा र नेपाली भाषाका करीव १२ वटा भजन प्रस्तुत गरिएको थियो । कार्यक्रममा अध्यक्ष सानुराजा शाक्यलाई भजन खल: श्रीबहाःका सल्लाहकार प्रेमबहादुर शाक्यले खादा ओढाई सम्मान गरिएको थियो भने सांस्कृतिक समितिका संयोजक ज्ञानमुनि शाक्यलाई धन्यवाद पत्र प्रदान गरिएको थियो ।

यसैगरी मण्डलको विपश्यना ध्यान समितिको आयोजनामा किन्हबहीमा एक दिवशीय सत्पत्यान ध्यान शिविर सम्पन्न गरियो । सहायक आचार्य आदिरत्न शाक्यको निर्देशनमा संचालित सो शिविरमा करीव १५ जना सहभागी रहेको थियो ।

त्यस्तै लिलितपुरको प्रसिद्ध सांस्कृतिक पर्व मतयाःमा सहभागी भक्तजनहरूलाई स्वास्थ्योपचार प्रदान गर्ने उद्देश्यले मण्डलको स्वास्थ्य सेवा समितिको नेतृत्वमा गुजिबहाः, किन्हबही तथा

न्याखाचुक, नक्वहीलमा स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिएको थियो । डा. प्रदीप वज्राचार्य सहित करीब ३० जना सदस्यहरूको सहभागीतामा संचालित उक्त शिविरबाट औषधिलगायत ग्लुकोज तथा जुस वितरण गरिएको थियो ।

लोटस रिसर्च सेन्टरको आयोजनामा भाद्र २१ गतेदेखि २५ गतेसम्म सम्पन्न चौथो अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध संस्कृति सम्मेलनमा सह-आयोजकको रूपमा मण्डलले अतिथिसत्कारको जिम्मेवारी सफलतापूर्वक निर्वाह गरियो । कार्यक्रममा उपत्यकाका विभिन्न महाविहारबाट आमन्त्रित ७० जना चक्रेश्वर स्थिविर लगायत मण्डलक १ २७ जना सदस्यहरूलाई बौद्ध विधिपूर्वक पञ्चदान पनि प्रदान गरिएको थियो ।

यसैगरी मण्डलको नियमित कार्यक्रमानुसार भाद्र २५ गते शनिवारका दिन भिक्षु विमलकीर्तिबाट धर्मदेशना गरियो । मण्डलक सदस्य सुजीव शाक्यको स्वागत मन्त्रव्य पश्चात् आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा चौथो अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध संस्कृति सम्मेलनमा सहभागी हुन आउनु भएका चीनका डा. जाम याड खाइच्यो तथा बंगलादेशका बौद्ध विद्वान दिलिप बरुवालाई सम्मान गरिएको थियो ।

त्यस्तै मण्डलका काभ्रेजिल्लाको बनेपामा अध्यक्ष सानुराजा शाक्यको पर्यवेक्षणमा हालै ध्यान शिविर सम्पन्न भएको छ । स्थानीय चन्द्रकीर्ति विहारमा संचालित उक्त ध्यान शिविरमा अनगारिका अग्रायाणीले रोग सम्बन्धी शिविर संचालन गर्नुभएको थियो । यसैगरी यशोधरा निमाविमा संचालित बाल ध्यान शिविरमा मण्डलका सदस्यहरूबाट सक्रिय रूपमा स्वयंसेवकको भूमिका निर्वाह गरिएको थियो ।

लुम्बिनी विश्वविद्यालयबाटे

अन्तर्क्रिया सम्पन्न

लिलितपुर । समस्त बौद्धहरूको आस्थाको केन्द्र लुम्बिनीमा हालै स्थापित लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयसम्बन्धि अन्तर्क्रियां कार्यक्रम हालै सम्पन्न भयो । गावहालस्थित वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालयमा आयोजित सो कार्यक्रममा मन्त्रव्य प्रकट गर्दै संग्रहालयका अध्यक्ष दुण्डबहादुर वज्राचार्यले लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय स्थापना भई उपकुलपति तथा रजिस्ट्रार पनि नियुक्त भइसकेको सन्दर्भमा विश्वविद्यालयको संचालन बौद्धरूप्तारा हुनुपर्ने तथा नियुक्त व्यक्तिहरूले पंचशील अक्षरसः पालन गर्नुपर्ने बताउनुभयो । त्यस्तै डा. वज्राज शाक्यले बौद्ध पद्धतिद्वारा संचालन गर्ने अवधारणा प्रस्तुत गर्नुभयो । पंचशील ग्रहणपश्चात् आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा लोकसेवा आयोगका अध्यक्ष तीर्थमान शाक्यले अन्य विश्वविद्यालय जस्तै अध्यादेशबाट स्थापित भएको बताउदै यसको कानूनमा बौद्धदर्शन, बौद्ध साहित्य, बौद्धशिक्षा तथा बौद्ध संस्कृति अध्ययन, अध्यापन गराउनुपर्ने

उल्लेख रहेको बताउनुभयो । कार्यक्रममा भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर, भिक्षु आनन्द, भिक्षु धर्मगुप्त, वेखारत्न शाक्य, विरत्न मानन्दर, विक्रम शाक्य, अक्सरोर्ड विश्वविद्यालयका प्रा. डेविड गेलर, सुत्पिटकका सोधकर्ता जर्मनी विद्वान डा. क्रिस्टोफ इम्मरिच, अन् अगगत्राणीलगायतका वक्ताहरूले आ-आफ्नो मन्तव्य प्रकट गर्नुभएको थियो । विश्वविद्यालयका नवनियुक्त उपकुलपति डा. तुलसीराम वैद्य तथा रजिस्ट्रार केदार शाक्यले विभिन्न प्रश्नहरूको जवाफ दिनुभएको थियो । सुश्री सविता थाख्खाबाट संचालन गरिएको सो कार्यक्रममा संग्रहालयका उपाध्यक्ष अशोकरत्न वज्राचार्यले विश्वविद्यालयको लागि आफ्ना प्रकाशनका साथै अन्य विभिन्न पुस्तकहरू प्रदान गरिएको थियो ।

धर्मोदय सभा वुट्वल शाखाको

साधारण सभा सम्पन्न

वुट्वल, रुपन्देही । धर्मोदय सभा वुट्वल शाखाको २० औ स्थापना दिवस तथा १२औं साधारण सभा शाखाका अध्यक्ष सुश्री विद्यादेवी शाक्यको सभापतित्वमा हालै सम्पन्न भयो । स्थानीय पञ्चचैत्य विहारमा आयोजित सो कार्यक्रमको समुद्घाटन प्रमुख अतिथि अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाजका संस्थापक अध्यक्ष भिक्षु मैत्री महास्थविरज्यूबाट पञ्चशील प्रदान तथा वोधिदीप प्रज्ज्वलन गरी गर्नुभएको थियो भने उक्त अवसरमा रक्तदान गर्ने महानुभावहरूलाई प्रशंसापत्र गरिएको थियो । २०औं स्थापना दिवस आयोजक समितिका संयोजक तीर्थलाल शाक्यले स्वागत गर्नुभएको कार्यक्रममा विहारका अध्यक्ष संघरत्न वज्राचार्यबाट रक्तदाताहरूका लागि पौष्टिक पदार्थ प्रदान गर्नुहुने दाताहरूलाई प्रशंसापत्र प्रदान गर्नुका साथै शुभकामना मन्तव्य दिनुभएको थियो । यस्तै धर्मोदय सभा वुट्वलशाखाका पूर्व अध्यक्ष एवं सल्लाहकार आनन्दमानसिंह शाक्य, निवर्तमान अध्यक्ष एवं रक्तसंचार केन्द्र वुट्वलका संयोजक प्रेमलाल उदास, बौद्ध महिला संघका सचिव सुश्री सुजाता शाक्य, नेपाल धेदुड रुपन्देहीका अध्यक्ष नर्वु लामा, नेवा: पुचःका अध्यक्ष विष्णुप्रसाद श्रेष्ठ, सामूदायिक वन उपभोक्ता समाज-४ का कोषाध्यक्ष गौतमलाल शाक्य लगायतले शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । समुद्घाटन सत्रमा शाखाका सचिव श्रीमती धर्मी शाक्यबाट वार्षिक प्रतिवेदन तथा कोषाध्यक्ष सुरेशरत्न वज्राचार्यबाट आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो । समुद्घाटन कार्यक्रम एवं बन्दसत्रको संचालन शाखाका सदस्य श्रीमती मायादेवी शाक्यले गर्नुभएको थियो ।

धर्मोदय सभा मध्यपुर थिमि शाखाको

साधारण सभा सम्पन्न

मध्यपुर थिमि, भक्तपुर । धर्मोदय सभा मध्यपुर थिमि शाखाको

दोश्रो साधारण सभा हालै एक समारोहकावीच शाखाका अध्यक्ष न्हुँछेकुमार सिकेमनःको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको छ । प्रमुख अतिथि धर्मोदय सभाका केन्द्रीय अध्यक्ष भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट पानसमा दीप प्रज्ज्वलन गरी वर्तमान विधिवत् समुद्घाटन गरिएको सो कार्यक्रममा 'सिंहलढी श्रीलंका - एक अध्ययन' नामक पुस्तकको पनि लोकार्पण गरिएको थियो । पञ्चशील ग्रहण पश्चात् आरम्भ भएको सो समारोहमा बौद्ध त्यायम् पुचः नगदेशका सचिव राजकृष्ण वाडेल स्वागत गर्नुभयो भने ज्यापु महागुथिका केन्द्रीय अध्यक्ष विपिन्द्र महर्जनले शुभकामना मन्तव्य दिई बुद्धर्मलाई बुद्धिक्षाको रूपमा अंगिकार गर्दा गृहस्थ जीवनमा शान्त एवं सुखमय हुने बताउनुभयो । युवा बौद्ध समूहका सल्लाहकार हर्षमुनि शाक्य तथा थेरवाद दायक केन्द्रीय परिषद्का अध्यक्ष वखतबहादुर चित्रकारले साधारण सभाको सफलताको कामना गर्नुभयो । प्रमुख अतिथि भन्तेले विमोचित पुस्तकको चर्चा गर्दै सुत्तमय प्रज्ञासम्बन्धि देशना गर्नुभयो । शाखाका सदस्य दीपकराज साँपालले संचालन गर्नुभएको सो कार्यक्रममा शाखाका सचिव एवं पुस्तकको लेखक कृष्णकुमार प्रजापतिले प्रगति विवरण पेश गर्नुभयो भने कार्यक्रमको शाखाका सदस्य लक्ष्मीकृष्ण श्रेष्ठले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो । साधारण सभाबाट न्हुँछेकुमार सिकेमनःको अध्यक्षतामा नयाँ कार्यकारिणी समिति चयन गरेको छ । जसमा दीपकराज साँपाल, रामभक्त हाँयजु, कृष्णकुमार प्रजापति क्रमशः उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव रहनुभएको छ भने सदस्यमा पञ्चनरसिंह वाडे, पञ्चवहादुर कोजु, लक्ष्मीकृष्ण कोजु, रत्नवहादुर वाडे, तुलसीराम वाडे, तुलसीमाया वाडे र धनकेशरी धुमनः रहनुभएको छ ।

भोजपुर टक्सार बौद्ध शाक्य समाजमा

नयाँ थाय्पा आजु चयन

काठमाडौं । शुद्ध बौद्ध आचरणानुसार पञ्चशील पालन गरी, बुद्धपूजा, परित्राणपाठ गरी मांस, मदिरारहीत शाकाकारी भोजका साथ चूडाकर्म आयोजना गरी आएको संस्था भोजपुर टक्सार बौद्ध शाक्य समाजका पाँच जना थाय्पा आजुमध्ये एक जनाको निधन भएकोले सो पदमा जगतबहादुर शाक्यलाई नयाँ आजुको रूपमा चयन गरिएको छ । समाजका अध्यक्ष बुद्धदास शाक्यको सभापतित्वमा वसेको सभामा अर्का थाय्पा आजु ज्ञानबहादुर शाक्यले नयाँ थाय्पा आजुको नाम घोषणा गर्नुभएको थियो । ज्ञानमाला भजन, बुद्धपूजा, परित्राण पाठ पश्चात् आरम्भ

भएको सो कार्यक्रममा समाजका सचिव दानमान शाक्यले स्वागत गर्नुभएको थियो भने दि शाक्य फाउण्डेशनका अध्यक्ष देवकाजी शाक्य, चैनपुर शाक्य समाजका महासचिव दुर्गा शाक्य, समाजका सदस्य खड्गरत्न शाक्य, बौद्ध विद्वान धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशूली' लगायतका बक्ताहरूले बुद्धधर्मको महत्व तथा समाज सम्पन्न गतिविधिको प्रशंसा गर्दै शुभकामना व्यक्त गर्नुभएको थियो । समाजका सदस्य मिम शाक्यको निवासमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा उपस्थित सबैलाई जगतवहादुर शाक्यको परिवारबाट भोजन प्रदान गरिएको थियो । प्रदीप शाक्यबाट संचालन भएको सो कार्यक्रम पुण्यानुमोदन पश्चात समाप्त भएको थियो ।

सम्मान कार्यक्रम सम्पन्न

ललितपुर । ललितपुर नगरक्षेत्रका महाविहारका देवरथारोहण (तेश्रो बुढोपास्नी) सम्पन्न ज्येष्ठ नागरिक, २०६२ सालको एस.एल.सी. परीक्षामा उत्कृष्ट अंकमा उत्तीर्ण भएको एक पुरुष र महिला विद्यार्थीलाई यशोधर महाविहार असहाय सेवा समितिले एक कार्यक्रमको आयोजना गरी पदक प्रदान गरियो । नेपालका लागि जापानी राजदूत चुतोमु हिराओकाको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा सोही परीक्षामा उत्तीर्ण भएका यशोधर महाविहार सर्वसंघका सदस्य विद्यार्थीहरूलाई पनि पदक सहीत सम्मान गरिएको थियो । त्यस्तै सांस्कृतिक सम्पदा दिप्खा, बौद्ध परियति कोविद, महायान शिक्षा त्रियान र पोष्ट ग्राजुयत डिप्लोमा इन बुद्धिज्ञ तथा विद्वत वर्गमध्येयबाट अखिल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविर, धम्मवती गुरुमां, धूप्त्रोप रिडपोछे, आनी यूडोन, दोलेन्द्ररत्न शाक्य, प्रा. डा. अस्टीन हेललाई सम्मान गरिएको सो कार्यक्रममा उक्त महाविहारका चक्रेश्वरसहीत द्वादशपारमिता आजुहरूलाई नेपालको सांस्कृतिक परम्परानुसार जुगः पञ्चदान पनि प्रदान गरिएको थियो ।

ज्ञानमाला कार्यक्रम सम्पन्न

ललितपुर । ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भूको आयोजनामा थेचोस्थित पोखरीमा हालै स्थापित बुद्धमूर्ति समक्ष ज्ञानमाला भजन कार्यक्रम सम्पन्न भयो । भजन कार्यक्रमपश्चात् श्रामणेर उत्तमबाट बुद्धपूजा संचालन गरी आयोजित कार्यक्रममा भजन खल:को तर्फबाट खल:का अध्यक्ष पत्राकाजी शाक्यबाट बुद्ध प्रतिमा निर्माण कमिटीका अध्यक्ष महन्त महर्जनलाई खादा ओढाई सम्मान गरियो भने उपाध्यक्ष पुण्य शाक्यले ज्ञानमाला पुस्तक प्रदान गरिएको थियो । खल:का सचिव रत्नवहादुर राजकर्णिकारद्वारा संचालित सो कार्यक्रममा प्रतिमा निर्माण समितिका अन्य सदस्यहरूलाई पनि सम्मान गरिएको थियो ।

नेपाल बौद्ध परिषद्को वार्षिक साधारण

सभा सम्पन्न

ललितपुर । नेपाल बौद्ध परिषद्को आठौं वार्षिक साधारण सभा हालै एक समारोहकावीच सम्पन्न भयो । संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उद्ययन मन्नी बुद्धिराज वज्राचार्यको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न सो कार्यक्रमको उद्घाटन खेन्पो डवाड बोसेरले गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा परिषद्का अध्यक्ष महीश्वरराज वज्राचार्यद्वारा लिखित बुद्धवादमा कर्म र पुनर्जन्मको पृष्ठभूमि र बुद्धयान स्मारिकाको आठौं अंकको लोकार्पण गरिएको थियो । त्यस्तै चौथो आधारभूत बौद्ध कक्षाका प्रशिक्षणी तथा नयाँ आजीवन सदस्यहरूलाई प्रमाणपत्र प्रदान गरियो भने उत्कृष्ट प्रशिक्षणी रवि रंजितलाई विशेष उपहार प्रदान गरिएको थियो ।

बौद्ध हाजिरीजवाफ कार्यक्रम सम्पन्न

काठमाडौं । धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको आयोजनामा संचालित धर्मकीर्ति रनिङ शिल्ड अन्तर्निमावि बौद्ध हाजिरीजवाफ कार्यक्रम हालै सम्पन्न भएको छ । २५९४ औं धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको उपलक्ष्यमा आयोजित सो कार्यक्रममा शान्ति शिक्षा मन्दिर मा.वि., भक्त विद्याश्रम मा.वि., नेपाल आदर्श मा.वि. क्रमशः प्रथम, द्वितीय, तृतीय भएको थियो भने नेचर बोर्डिङ स्कूलले शान्त्वना पुरस्कार प्राप्त गरेको थियो । विजयी विद्यार्थीहरूलाई गुणवती गुरुमाँले पुरस्कार तथा प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुभएको थियो त्यस्तै पुरस्कारका दाता द्रव्यमानिसं (भाइराजा) तुलाधरले रनिङ शिल्ड प्रदान गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा गोष्ठीका सचिव रमा तुलाधर, क्वीज माष्टर रिना तुलाधर तथा मदनरत्न मानव्यरले पनि बोल्नुभएको थियो ।

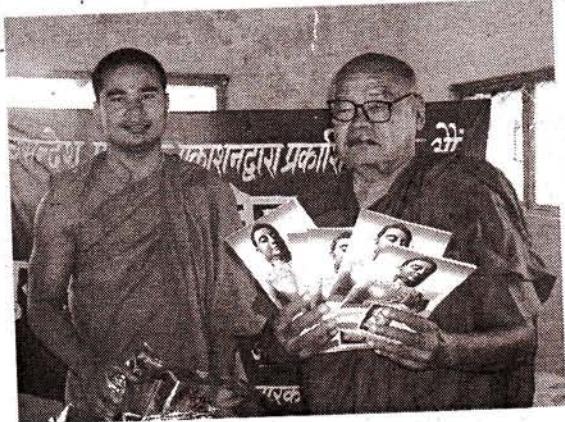
चौथो अन्तर्राष्ट्रिय नेपाल मण्डलको बौद्ध

संस्कृति सम्मेलन सम्पन्न

काठमाडौं । 'एशिया महादेशको बौद्ध सम्पदा संरक्षण, उत्थान तथा सह-अस्तित्वका लागि सहकार्य' भन्ने मूल नारासहीत चौथो अन्तर्राष्ट्रिय नेपाल मण्डलको बौद्ध संस्कृति सम्मेलन - ने.स. ११२५ हालै सम्पन्न भयो । २०६२ भाद्र २१ देखि २५ सम्म संचालित सो सम्मेलनको उद्घाटन समारोहमा उपत्यकाका विभिन्न गुलाबाजँ प्रदर्शन तथा ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भूले ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरिएको थियो । यस्तै उपत्यकाका विभिन्न महाविहारका चक्रेश्वर, थायपाहरूलाई बौद्ध संस्कृतिअनुसार पञ्चदान पनि प्रदान गरिएको थियो । भिक्षुगणको पनि सहभागिता रहेको सो सम्मेलनमा बौद्ध मण्डल, बौद्धपूजा सामग्री, पुस्तक, तस्वीर, मूर्ति पनि प्रदर्शन गरिएको थियो ।

भिक्षुमहासंघका अध्यक्षद्वारा ‘महामानव बुद्ध’ विमोचित

काठमाडौं। सत्यसन्देश प्रचारक प्रकाशनको २८ औं कृतिका रूपमा भिक्षु संघरक्षित “सद्गम कोविद” द्वारा लिखित “महामानव बुद्ध” एक समारोहकावीच अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष त्रिपिटकाचार्य श्रद्धेय भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविर “अगगमहासद्गम जोतिकधज” द्वारा विमोचन भएको छ। बौद्ध परम्पराअनुरूप शीलप्रार्थनाद्वारा प्रारम्भ भएको यस समारोहको स्वागत भिक्षु उपतिस्सले गर्नुभयो। विमोचित कृतिको समीक्षात्मक टीप्पणी दिनहुँदै प्रा. सुवर्ण शाक्यले भन्नुभयो- “पुस्तक सानो भएता पनि यसभित्र मानवीय दुःख-कष्टलाई विसाउन सकिने, निर्वाणमा समेत पुग्नसक्ने बुद्धका अमृतोपदेशहरू समाहित भएको छ, जुन पठनीय, मननीय र संकलनीय रहेको छ।” यसको छ,

लगतै समारोहका प्रमुख अतिथि श्रद्धेय महास्थविरद्वारा पुस्तक विमोचन भएको थियो। कृतिका लेखक भिक्षु संघरक्षितले आफ्नो मन्त्रव्यक्तो क्रममा पुस्तक लेख्दा र प्रकाशन गर्दा जति गाउँ हो भएता पनि पुस्तक साकार भएर सार्वजनिक गर्न पाउँदा अति आनन्द लागेको बताउँदै यसमा सहयोग पूऱ्याउने सबैलाई साधुवाद दिनुभयो। यसै प्रकाशनद्वारा निकट भविष्यमा “बुद्धिवान् पुत्र” बालकथा लगायत अरु कृतिहरू पनि प्रकाशनमा त्याउने तयारी रहेको जानकारी दिइएको समारोहमा प्रमृद्य अतिथि महास्थविरबाट मन्त्रव्य दिनहुँदै भन्नुभयो- “सत्यसन्देश प्रचारक प्रकाशनले नामअनुरूप निरन्तर रामा र जानवर्द्धक पुस्तक तथा पत्रपत्रिकाहरू प्रकाशन गर्दै आएको प्रशंसनीय छ। बुद्धशासन प्रचारको लागि युवा भिक्षुहरूको खाचो रहन्छ। संघरक्षितजस्ता युवा भिक्षुले निरन्तर शासनिक कार्यमा लागिरहेको सुखद कुरा हो। भविष्यमा पनि यस प्रकाशन तथा लेखक भिक्षुद्वारा यस्तै पुस्तकहरू प्रकाशनमा आइरहने आशा गरिन्छ।” संधाराम बौद्ध परियति शिक्षा केन्द्रको पाँचौं तहमा अध्ययनरत रोजिता बुद्धाचार्यले

संचालन गरिएको समारोह बौद्ध परम्पराअनुरूप पुण्यानुमोदनद्वारा समाप्त भयो। समारोहमा सत्यसन्देश प्रचारक प्रकाशनका प्रकाशित पुस्तकहरू प्रदर्शन गरिएको थियो भने उपस्थित सबैलाई विमोचित पुस्तक प्रदान गरिएको थियो।

“प्रथम परियति सन्निपात” सम्पन्न

गत चालीस वर्षदेखि बुद्धको जन्मभूमि नेपालमा निरन्तर रूपमा संचालन हुदैआएको नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाका वर्तमान विद्यार्थी, पुराना विद्यार्थी, शिक्षकशिक्षिका र श्रद्धालु शुभेच्छुक दाताहरूको बहुत भेला ‘परियति सन्निपात-२५४९’ हालै सम्पन्न भएको छ। परियति शासनलाई भविष्यमा अभ बढी परिमार्जित रूपमा कसरी लाने भन्ने विषयसम्बन्धी बहुत छलफल भएको सो भेलामा नेपाल अधिराज्यभित्र संचालनमा आइराखेको ४८ वटा बौद्ध परियति शिक्षाका केन्द्रहरूबाट करीब १५०० जना सहभागी रहेका थिए। सुखीहोतु नेपालको प्रमुख व्यवस्थापनमा सम्पन्न सो भेलामा विभिन्न परियति केन्द्रका विद्यार्थीहरूबाट परियति धर्मको मर्मअनुकूलका गीत, नृत्य, मुक्तक, नाटक, लघु नाटक, कविता लगायतका प्रतिभा पनि प्रदर्शन गरिएको थियो। त्रिभुवन विश्वविद्यालयको कीर्तिपुरुस्तित दीक्षान्त समारोह स्थलमा विहान उ बजेदेखि आरम्भ दिनभरि चलेको सो कार्यक्रममा सहभागी विद्यार्थीहरूलाई न्यूनतम दर्ता शुल्कमा विहान, दिउंसो र साँझ गरी तीनपटक खाने बन्दोबस्त व्यवस्था गरिएको थियो। सोही दिन दिउंसो नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाका सह-शिक्षाध्यक्ष भिक्षु ज्ञानपूणिक महास्थविरको सभापतित्वमा विशेष परियति भेलाको पनि आयोजना गरिएको थियो। अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न सो कार्यक्रमको आरम्भ भिक्षु अश्वघोष महास्थविरसमक्ष शीलप्रार्थना गरिएको थियो। परियति शिक्षाका परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु बोधिज्ञानबाट स्वागत मन्त्रव्य गरिएको सो कार्यक्रममा दीपकर परियति केन्द्रबाट स्वागतगान तथा शाक्यसिंह परियति तथा प्रौढ शिक्षालयबा नृत्य प्रस्तुत गरिएको थियो। कार्यक्रमको सफलताको कामना गर्दै विभिन्न राजदूतावासबाट प्राप्त सन्देश त्रिरत्न मानन्द्यरले बाचन गरिएको थियो। कार्यक्रममा बोल्दै अ. ने. भिक्षु महासंघका सचिव एवं कार्यक्रम आयोजन समितिका संयोजक भिक्षु कोण्डन्यले भन्नुभयो- त्रिगत चार दशकदेखि परियति शिक्षा यथाश्रद्धाबाट सञ्चालन हुदैआएको र यसको लागि श्री ५ को सरकारको आर्थिक अनुदानको बजेटमा समावेश गर्न तथा परियति शिक्षालाई सरकारी मान्यता प्रदानको लागि जोडारामाग रामाग रहन्छ। यसको लागि लुम्बिनी विश्वविद्यालयका उपकुलपति र रजिस्ट्रारद्वयबाट पहल हुने आशा गरिएको थियो। कार्यक्रममा लुम्बिनी विश्वविद्यालयका उपकुलपति डा. तुलसीराम वैद्य, रजिस्ट्रार केदार शाक्य, भिक्षु कुमारकाशयप, भिक्षु अश्वघोष, अनगारिका सुजाता, डा. केशरीलक्ष्मी मानन्द्यर लगायतले

शुभ्रकामना मन्तव्य प्रकट गर्नुभएको थियो । सभापतिको आशानबाट बोल्नुहुँदै भिक्षु जानपूर्णिकले परियति शिक्षाको चिरस्थायी र उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्नुभएको थियो । कार्यक्रमको अन्तमा प्रमुख अतिथि भिक्षु कुमारकाशयपले उक्त भेलाले पारित सन्देश 'बुद्धभूमि नेपाल अधिराज्यमा शान्ति, सुव्यवस्था, सदाचार र विकासको लागि बुद्धको मौलिक सन्देश परियति शिक्षालाई सरकारी, गैरसरकारी संस्था एवं सचारामाथ्यमबाट सम्पूर्ण जनमानसमा यसलाई फुलाओ, फैलाओ ।' उपस्थित श्रद्धालु महानुभावहरूद्वारा संश्वद्धापूर्वक तीनपटक साधुकार दिव्य सभा समापन भएको थियो । थुप्रै गण्यमान्य व्यक्तित्वहरूको उपस्थिति रहेको सो कार्यक्रममा धन्यवादजापन भिक्षु संघरक्षितबाट भएको थियो भने कार्यक्रम संचालन भिक्षु नियोगिले गर्नुभएको थियो ।

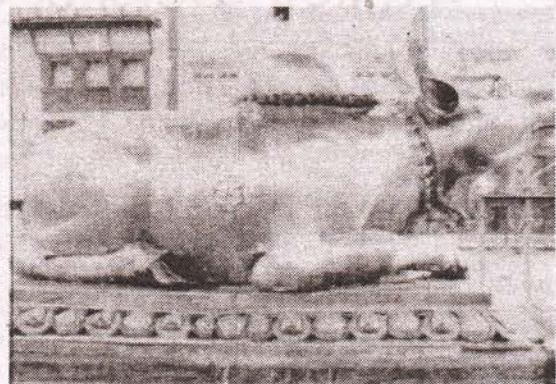
परियति धर्म कप २५४९ बौद्ध हाजिरी

जवाफ प्रतियोगिता आरम्भ

काठमाडौं । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघद्वारा संचालित नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाका संस्थापक शिक्षाध्यक्ष तथा संघउपनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरको ८५ओं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा सुखीहोतु नेपालको आयोजनामा नेपाल अधिराज्यव्यापि परियति धर्म कप बौद्ध हाजिरीजवाफ प्रतियोगित आरम्भ भएको छ । आश्वीन १८ गते आरम्भ भएको सो प्रतियोगिताको फाइनल २२ गते हुने छ । प्रतियोगितामा धर्मकीर्ति परियति केन्द्र, काठमाडौं, विश्वशान्ति परियति केन्द्र, काठमाडौं, सुलक्षण कीर्ति परियति केन्द्र, कीर्तिपुर, अमरापुर परियति केन्द्र, बुगमती, समग्र परियति केन्द्र, कीर्तिपुर, संघाराम परियति केन्द्र, काठमाडौं, ज्ञानज्योति परियति केन्द्र, स्वयम्भू, वेलुवनाराम परियति केन्द्र, थेचो, ज्योति विहार परियति केन्द्र, चापागाउँ, शाक्यसिंह परियति केन्द्र, ललितपुर, सुवर्ण छत्रपुर परियति केन्द्र, लुभू, दरबार हाइस्कूल परियति केन्द्र, काठमाडौं, श्रीकीर्ति परियति केन्द्र, कीर्तिपुर, दीपकर परियति केन्द्र, ललितपुर, कान्ति ईश्वरी परियति केन्द्र, काठमाडौं, प्रणिधिपूर्ण परियति केन्द्र, बलम्बु, बौद्ध जन परियति केन्द्र, सुनाकोठी, आदर्श परियति केन्द्र, लुम्बिनी, डिएभि केडिया स्कूल परियति केन्द्र, ललितपुर, अमृत बौद्ध परियति केन्द्र, आनन्दकुटी विहार, लुम्बिनी परियति केन्द्र, लुम्बिनी, रानीपानी परियति केन्द्र, काश्मे, यशोधरा बौद्ध परियति केन्द्र, ललितपुर, कन्या मन्दिर परियति केन्द्र, काठमाडौं, अरुण उपत्यका परियति केन्द्र, संखुवासभा, जीतापुर परियति केन्द्र, खोकना, पाटी विहार परियति केन्द्र, थिमि, परोपकार परियति केन्द्र, काठमाडौं, बोधिचर्या परियति केन्द्र, बनेपा लगायतका केन्द्र सहभागी भएका थिए ।

३८ वर्षपछि दीपंखायात्रा हुने

ललितपुर । परापूर्वकालदेखि चल्दैआएको बौद्ध परम्परा 'दीपंखायात्रा' ३८ वर्षपछि यस वर्ष आश्विन महिनामा हुने भएको छ । अति महत्वपूर्ण र दुर्लभ मानिने पाँच योग ३८ वर्षपछि मिलन आएपछि यस वर्ष ने सं. ११२५ आश्विनशुक्लपूर्णिमा (आश्विन ३१ गते सोमवार) का लागि उक्त साइत जुरेको छ । नेपाल मण्डलका सबै वर्गका श्रद्धालुहरूको सहभागिता रहने सो यात्रा आश्विन ३१ गते आरम्भ भई कात्तिक १ गतेसम्म चैविसै घण्टा निरन्तर चल्नेछ । यात्राको एक दिनअगाडि आश्विन ३० गते विहान ललितपुरको वसुवर्ण महाविहार र इतिलहे (नागबहाल) मा अक्षता चढाउने कार्य प्रारम्भ हुनेछ भने पदयात्रा आश्विन ३१ गते विहान सबैरेवैखि नागबहालबाट प्रारम्भ भई ललितपुरका विभिन्न भाग, काठमाडौंको दक्षिण चोभार, पश्चिम स्वयम्भू महाचैत्य, उत्तर म्हण्यपि र पूर्वमा

बौद्ध, गुर्जेश्वरी, पशुपति हुँदै पुनः ललितपुरको बाहिरी भागमा रहेको क्वाञ्चै, बालकुमारी, वटुकपैरव, महालक्ष्मी स्थान गरी ५३ स्थान भई लगानखेलमा पुगेर सगुन लिई मंगलवारका दिन विसर्जन हुने छ । पदयात्राको दुरी करीब ६० किलोमिटर रहने अनुमान गरिएको छ । यात्राको बाटोमा परेका विभिन्न बौद्ध र हिन्दू देवीदेवता तथा अष्टमातृकासमक्ष अनेक प्रकारका खाद्यपदार्थ, शतबीज, धूप, दीप आदि स्वेच्छाले भेटी चढाई रातदिन पदयात्रा गरिन्छ । बौद्ध विद्वान धर्मरत्न शाक्य विशूली'का अनुसार सत्ययुग अर्थात् दीपकर बुद्धको समयदेखि यो यात्रा मनाइने गरिएको हो ।

प्रवचन कार्यक्रम सम्पन्न

तानसेन, पाल्पा । गुलार्धम अन्तर्गत पञ्चदान अष्टमीको अवसरमा ज्ञानमाला संघ आनन्द विहार तानसेनको आयोजनामा अन्तर्राष्ट्रिय बुद्ध परियति उदय विहार, शंकर नगर, वुटबलबाट पाल्नुभएका विहारका अध्यक्ष श्रद्धेय भिक्षु जटिलज्यूको प्रमुख अतिथ्यमा धार्मिक प्रवचन कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । ज्ञानमाला भजन, शीलप्रार्थना पश्चात् आरम्भ भएको उक्त प्रवचन कार्यक्रममा श्रद्धेय अनागरिका विशुद्धाचार्यवाट बुद्धका मंगलसूत्र पाठको १७

वटा गाथावारे प्रकाश पार्नु भएको थियो । कार्यक्रमको अन्तमा प्रमुख अतिथि भिक्षु जिल्लाट संस्कार, चित्त तथा कुशल कर्म आदिका विषयमा सारभित प्रवचन दिनुभएको थियो । कार्यक्रम सर्जुलाल वज्रार्थबाट संचालन भएको थियो ।

रक्तदान कार्यक्रम सम्पन्न

बेनी, म्यागिं । म्यागदी बौद्ध संघको वार्षिक नियमित कार्यक्रमानुसार बेनीबजारको संगमचोकमा खुल्ला रक्तदान कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । पंचशील प्रार्थना गरी आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि प्रमुख जिल्ला अधिकारी गंगासागर ढकाले शान्ति दीप प्रज्ज्वलन गरी विधिवत उद्घाटन गर्नुभएको थियो । म्यागदी बौद्ध संघका अध्यक्ष

यजनलाल शाक्यको सम्मापतित्वमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा नेपाल रेडक्रस म्यागदी जिल्ला शाखाका कोषाध्यक्ष दामोदर रिजाल, म्यागदी बौद्ध संघका संस्थापक अध्यक्ष प्रकाश श्रेष्ठ, म्यागदी अस्पतालका डा. लालबहादुर मल्ल, जिल्ला विकास समितिका सभापति चक्रप्रसाद तुलाचन लगायतका वक्ताहरूले रक्तदानको महत्ववारे प्रकाश पाईं कार्यक्रमको सफलताको कामना गर्नुभएको थियो । संघका कोषाध्यक्ष कुविर श्रेष्ठले स्वागत गर्नुभएको सो कार्यक्रममा ५७ जनाले रक्तदान गर्नुभएको थियो । युवा बौद्ध संघका उपाध्यक्ष राजेश शाक्यले संचालन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रम सफलतापूर्वक सम्पन्न गराउनको लागि विभिन्न श्रद्धालु महानुभावहरूले आर्थिक तथा जिन्सी सहयोग गर्नुभएको थियो ।

यसपाली कठीन उत्सव कहिले र कहाँ ?

थेरवादी बौद्ध परम्परानुसार वर्षा ऋतुको तीन महिना उपसम्पदालाभी भिक्षुहरू वर्षावास अर्थात् एउटै विहारमा वसेर धर्माचरण र धर्मोपदेश गर्ने विनय-नियम छ । भिक्षुहरूले तीन महिनासम्म आफूले अधिष्ठान गरेको विहारमा वसी “वर्षावास पूरा” गरिसकेपछि त्यस विहारका दाता उपासक-उपासिकाहरूले भिक्षुसंघ, अनगारिका गुरुमाहरूलाई र उपरिथित उपासक-उपासिकाहरूलाई जलपान, भोजन गराइन्छ । कठीन उत्सव करिंपुर्णी (आश्विनपूर्णिमा) को भोलिपल्टदेखि कात्तिकपूर्णिमासम्म एक महिना विभिन्न विहारमा पालैपालो कठीन उत्सव मनाइन्छ । यस वर्ष कठीन उत्सव मनाइने विहार र मिति यस प्रकार छ ।

कार्तिक १ गते	श्रीध: विहार, श्रीध: नघल
कार्तिक २ गते	जीतापुर गन्धकुटी विहार, खोक्ना
कार्तिक ३ गते	शाक्यसिंह विहार, थैना, ललितपुर
कार्तिक ४ गते	पूर्वाराम विहार, धुलिखेल
कार्तिक ५ गते	अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र, शंखमूल
कार्तिक ६ गते	मणिमण्डप विहार, पतको, ललितपुर
कार्तिक ७ गते	आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
कार्तिक १० गते	सुगतपुर विहार, त्रिशूली
कार्तिक ११ गते	यमिं विहार, ईबहि, ललितपुर
कार्तिक १२ गते	गणमहाविहार, गणबाल, काठमाडौं
	प्रणिधिपूर्ण महाविहार, बलम्बु
	जितवन विहार, थानकोट

कार्तिक १३ गते	संघाराम विहार, धल्को, ललितपुर
कार्तिक १९ गते	श्रीकीर्ति विहार, कीर्तिपुर
कार्तिक २० गते	बौद्ध समंकृत विहार, भक्तपुर
कार्तिक २१ गते	चारुमति विहार, चावहिल
कार्तिक २२ गते	बोधिचर्या विहार, बनेपा
कार्तिक २५ गते	शुभमंगल विहार, थानकोट
कार्तिक २६ गते	सिद्धमंगल विहार, थासि, सिद्धपुर
कार्तिक २७ गते	विश्वशान्ति विहार, नयाँ बानेश्वर
कार्तिक २८ गते	श्री सुमंगल विहार, ललितपुर
	बुद्ध विहार, पोखरा
	ध्यानकुटी विहार, बनेपा
	पाटी विहार, थिमि, भक्तपुर

आनन्दभूमि

सूचना

विद्वान लेखक महोदयहरूले आफ्ना
पठनीय, खोनमूलक रचना
उपलब्ध गराई आनन्दभूमि बौद्ध
मासिकलाई सहयोग गर्नुहोस् ।
पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७
ई-मेल : anandkuti@mail.com